

กฎหมายไปรษณีย์กับเสรีภาพในการสื่อสาร

พงษ์ศักดิ์ เกตุประเสริฐวงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2549

ISBN 974-671-327-2

Postal Law And Liberty in Communication

PONGSAK KETPRASERTWONGS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2006

ISBN 974-671-327-2

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความกรุณาจากท่านอาจารย์ รองศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโยภาส ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้กับผู้เขียน ให้คำแนะนำ ข้อมูล ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนการตรวจทาน แก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตั้งแต่เริ่มต้นจนแล้วเสร็จ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร.พิรพันธุ์ พาลุสุข ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ และท่านอูทัย โชคอำนวยชัย ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้คำแนะนำ แนวคิด และปรับเนื้อหาบางส่วนทำให้วิทยานิพนธ์มีความชัดเจน สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้ความรัก ความเมตตา ความห่วงใย กำลังใจ และน้องชายที่ให้ความสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อนึ่ง หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีบกพร่องหรือมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและต้องขออภัยมา ณ ที่นี้

พงษ์ศักดิ์ เกตุประเสริฐวงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....ฌ	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	
กิตติกรรมประกาศ.....ฉ	
สารบัญตาราง.....ญ	
บทที่	
1. บทนำ.....1	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....1	
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....4	
1.3 สมมุติฐานของการศึกษา.....4	
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....4	
1.5 วิธีการศึกษา.....5	
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....5	
2. ประวัติกิจการไปรษณีย์ และความสำคัญของสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล.....6	
2.1 ประวัติการไปรษณีย์ไทย.....6	
2.1.1 การเดินหนังสือสมัยโบราณ.....6	
2.1.2 การเดินหนังสือก่อนการจัดตั้งการไปรษณีย์.....7	
2.1.3 การเปิดกิจการไปรษณีย์ขึ้นในประเทศไทย.....8	
2.1.4 กรมไปรษณีย์โทรเลข..... 9	
2.1.5 การสื่อสารแห่งประเทศไทย.....12	
2.1.6 บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด.....16	
2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับไปรษณีย์ของประเทศไทย.....18	
2.3 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ.....26	
2.3.1 ความหมายตามพจนานุกรม..... 26	
2.3.2 ความหมายตามนักกฎหมาย..... 26	
2.4 ประเภทของสิทธิและเสรีภาพ..... 28	
2.4.1 การแบ่งตามแนวศาสตร์ของเยอรมัน..... 28	
2.4.2 การแบ่งโดยพิจารณาจากผู้ทรงสิทธิ..... 28	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4.3 การแบ่งโดยพิจารณาจากเงื่อนไขการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ.....	29
2.5 เหตุผลในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ.....	30
2.5.1 เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่น.....	30
2.5.2 เพื่อการดำรงอยู่และการทำหน้าที่ของรัฐ.....	31
2.5.3 เพื่อประโยชน์สาธารณะความสงบเรียบร้อยของประชาชน.....	32
2.6 การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540.....	34
2.6.1 พัฒนาการการรับรองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของไทย.....	34
2.6.2 การรับรองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540.....	35
2.6.3 การจำกัดสิทธิเสรีภาพของไทย.....	35
3. ข้อจำกัด และการละเมิดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารตามกฎหมายไปรษณีย์.....	38
3.1 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารอันเกิดจากกฎหมาย.....	38
3.1.1 เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ.....	41
3.1.2 เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน.....	48
3.2 รูปแบบการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารตามกฎหมายไปรษณีย์.....	58
3.2.1 สิ่งของต้องห้ามส่งทางไปรษณีย์.....	58
3.2.2 การตรวจค้น จับกุม หน่วงเหนี่ยวตัวบุคคลผู้กระทำความผิด ตามกฎหมายไปรษณีย์.....	60
3.3 บทลงโทษผู้ละเมิดสิทธิและเสรีภาพทางไปรษณีย์.....	71
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบเสรีภาพในการสื่อสารตามกฎหมายไปรษณีย์ไทย กับต่างประเทศ.....	78
4.1 การจำกัดการสื่อสารทางไปรษณีย์ในต่างประเทศ.....	78
4.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	78
4.1.2 ประเทศเยอรมัน.....	91
4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการจำกัดสิทธิเสรีภาพกฎหมายไปรษณีย์ประเทศไทย กับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศเยอรมัน.....	104

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	116
5.1 บทสรุป.....	116
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	118
บรรณานุกรม.....	120
ประวัติผู้เขียน.....	126

DPU

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ตารางเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 กับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย.....	39

D
P
U

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กฎหมายไปรษณีย์กับเสรีภาพในการสื่อสาร
ชื่อผู้เขียน	พงษ์ศักดิ์ เกตุประเสริฐวงศ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2548

บทคัดย่อ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารไว้อย่างชัดเจน และได้กำหนดเงื่อนไขในการที่รัฐจะจำกัดเสรีภาพดังกล่าวไว้ ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวกับกิจการไปรษณีย์หลายฉบับไปจำกัดสิทธิเหล่านั้นด้วย วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาปัญหาการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ ของประเทศไทย การศึกษานี้เป็นการวิจัยเอกสารโดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ แล้วนำที่ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพเปรียบเทียบกับต่างประเทศ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เพื่อจัดทำเป็นข้อสรุปกรณีประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์โดยทั่วไปแล้วรัฐจะจำกัดได้ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ 1. เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ 2. เพื่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน กรณีประเทศไทยพบว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์มีลักษณะเช่นเดียวกับต่างประเทศ แต่กฎหมายไปรษณีย์ประเทศไทยให้อำนาจพนักงานไปรษณีย์ในการตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะกระทำความผิดตามกฎหมายไปรษณีย์ ไม่สอดคล้องกับหลักเรื่องการห้ามจับ คุมขัง หรือตรวจค้นบุคคลได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงเสนอให้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่ใช้จำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ของประเทศไทย โดยตรากฎหมายขึ้นเป็นการเฉพาะให้มีเนื้อหาครอบคลุมกิจการไปรษณีย์ทั้งหมด กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ การเก็บรวบรวม การใช้ การเก็บรักษา จนถึงการทำลายข้อมูลที่ได้จากการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ แทนการแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องทีละฉบับ เพราะต้องใช้เวลาานาน กฎหมายแต่ละฉบับอาจมีรายละเอียดแตกต่างกัน และควรยกเลิกมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช 2477 ที่ให้อำนาจพนักงานไปรษณีย์ตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะกระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าว เพราะขัดกับหลักการในกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ไม่มีมาตรฐานเดียวกัน ยุ่งยากซับซ้อน เสียเวลา

ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รวมถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ ในการเก็บรวบรวม การใช้ การเก็บรักษา ตลอดจนการทำลายข้อส่วนบุคคลที่ได้จากการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์

จากการศึกษา เห็นว่ารัฐควรตรากฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลขึ้นเพื่อ โดยให้ทุกหน่วยงานต้องถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายฉบับดังกล่าวกำหนดไว้ เว้นแต่หน่วยงานนั้น ๆ จะมีหลักเกณฑ์ วิธีการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ถูกจำกัดสิทธิมากกว่าก็ให้ถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์นั้น เพื่อเป็นมาตรฐานหรือหลักประกันขั้นต่ำให้แก่ประชาชน และเพื่อให้การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐนำไปถือปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน รวมทั้งควรยกเลิกกฎหมายที่ใช้ บังคับกับกิจการไปรษณีย์ฉบับปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช 2477 เพราะเป็นกฎหมายฉบับเก่าไม่เป็นปัจจุบัน โดยตรากฎหมายไปรษณีย์ฉบับใหม่ให้มีเนื้อหากลอบคลุมกิจการไปรษณีย์ทั้งหมด ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ประวัติความเป็นมา เปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ของประเทศไทยกับต่างประเทศ โดย ซึ่งพบว่าระยะแรกรัฐได้ให้เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์แก่ประชาชน ต่อมาเมื่อมีการติดต่อกับต่างประเทศมากยิ่งขึ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจและสังคม รัฐเห็นความสำคัญของติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์จึงได้ตรากฎหมายหลายฉบับเพื่อใช้จำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อรักษาความมั่นคงแห่งรัฐเป็นสำคัญ และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมถึงเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการไปรษณีย์

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 37 ประกอบ มาตรา 29 ได้บัญญัติรับรองสิทธิในการติดต่อสื่อสารของประชาชนไว้อย่างชัดเจน และกำหนดเงื่อนไขให้รัฐจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชนได้ด้วย ผลจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ทำให้กฎหมายหลายฉบับที่รัฐใช้จำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของรัฐธรรมนูญที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มากขึ้นกว่าเดิม ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาอันเกิดจากการที่รัฐใช้อำนาจจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ ที่กระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล โดยแยกศึกษาเป็น 3 กรณี คือ 1.เพื่อ

รักษาความมั่นคงแห่งรัฐ 2.เพื่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน 3.เพื่อบังคับใช้ในกิจการไปรษณีย์

ปัญหาที่เกิดจากการจำกัดอันเกิดจากกฎหมายไปรษณีย์และกฎหมายฉบับอื่น ๆ ที่ให้อำนาจรัฐจำกัดเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชนได้ ซึ่งต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 37 ประกอบมาตรา 29 ซึ่งมุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมากกว่าเดิม โดยแยกศึกษา

1. เพื่อรักษาความมั่นคงแห่งรัฐ
ผู้มีอำนาจจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารทางไปรษณีย์ คือ นายกรัฐมนตรี โดยคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รวมถึงพื้นที่ที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก หรือโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ถ้าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดจากปัจจัยภายในประเทศ กำหนดระยะเวลาไม่เกิน 4 เดือน แต่อาจขยายระยะเวลาได้ถ้ามีความจำเป็น โดยให้องค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจของนายกรัฐมนตรี

2. เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
ผู้มีอำนาจจำกัดการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ คือ เจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามที่กฎหมายกำหนดแทนรัฐและได้รับการแต่งตั้งโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยให้ศาลทำหน้าที่ตรวจสอบ คือ เจ้าหน้าที่ผู้ใช้อำนาจต้องได้รับอนุมัติจากศาล หรือพนักงานอัยการถ้ามีเหตุขัดข้องไม่อาจยื่นคำร้องต่อศาลได้ กำหนดระยะเวลาไม่เกิน 1 เดือน แต่อาจขยายระยะเวลาได้ถ้ามีความจำเป็น

3. เพื่อบังคับใช้กับกิจการไปรษณีย์
ผู้มีอำนาจจำกัดการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ คือ พนักงานไปรษณีย์ซึ่งกระทำต่อสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ แต่ไม่มีอำนาจตรวจค้น จับกุม หน่วงเหนี่ยวตัวบุคคลผู้กระทำความผิด ควบคุมตรวจสอบโดยผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น และระยะเวลาการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายไปรษณีย์ เห็นว่าระยะเวลาที่เหมาะสมจะไม่เกินกว่า 15 วัน

Thesis Title: Postal Law And Liberty in Communication

Author: Pongsak Ketprasertwongs

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Weerapong Boonyopas

Department: Law

Academic Year: 2005

ABSTRACT

The Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2540 (1997) is explicitly prescribed to recognize the right and liberty in communication and provides the condition for the State to restrict the said liberty. In this regard, there are several laws in connection with postal services to restrict such liberty. This thesis aims to study problems of restriction of right and liberty in postal communication in Thailand. It is documentary research in which the information is gathered from texts, documents, and articles both in Thai and foreign languages. The data is qualitatively analyzed and compared with foreign countries viz.: the United States of America and the Federal Republic of Germany. This also aims to be a case summary of Thailand.

It is found that the State generally restricts the right and liberty in postal communication with two reasons viz.: (1) to maintain the security of the State and (2) to maintain public order or good morals. In Thailand, it is found that the natures of restriction of right and liberty in postal communication are similar to other countries. However, Thailand's Postal Law vests the power for post officers to search, arrest or detain any persons when they violate the postal law or when there are doubtful causes that they are going to commit offence against postal

law. This is inconsistent with the principles regarding the prohibition to arrest, confine or search the individuals without the Courts' orders or warrants according to the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2540 (1997).

This thesis suggests that the Thai law which restricts right and liberty in postal communication be amended by drafting the specific law. The contents of the said law should cover all postal services. The rules and methods of collecting, applying, maintaining and destroying data caused by the restriction of right and liberty in postal communication should be provided. This should be the substitution for the amendment of all related laws one by one because it takes a great deal of time. Each law may contain different details. Moreover, Section 78 of the Postal Act, B.E. 2477 (1934), which vests the power for post officers to search, arrest or detain any persons when they violate the postal law or when there are doubtful grounds that they are going to commit an offence according to the said law, should be repealed since it is inconsistent with the principles in the Constitution.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ เป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญมานาน และยังคงใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน กิจการไปรษณีย์เปิดให้บริการครั้งแรกในประเทศไทย ในวันเสาร์ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 ปีมะแม เบญจศก 1245 (ตรงกับวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ.2426) สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สังกัดกรมไปรษณีย์โทรเลข โดยให้บริการเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร เท่านั้น ต่อมาได้มีการออกกฎหมาย พระราชกำหนด และพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการไปรษณีย์ขึ้น ใช้หลายฉบับ ระเบียบแรกประชาชนฝากส่งได้แต่เฉพาะหนังสือ แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ จดหมาย ใต้อตราที่แตกต่างกัน โดยมุ่งให้บริการเฉพาะกิจการไปรษณีย์เพียงอย่างเดียว ซึ่งรัฐให้ความสำคัญแก่กิจการไปรษณีย์เป็นอย่างมาก คูได้จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ให้ความคุ้มครองแก่เจ้าพนักงานไปรษณีย์ผู้ปฏิบัติงานและขั้นตอนในการทำงาน เช่น ถ้าเจ้าหน้าที่นครบาลหรือผู้ใดมีเหตุต้องจับกุมตัวบุรุษไปรษณีย์ ห้ามจับต้องกระเป๋าส่งไปรษณีย์¹ หรือให้ความคุ้มครองแก่เจ้าพนักงานไปรษณีย์ในระหว่างการปฏิบัติงาน เช่น หากรถ เรือต่าง ๆ ของประชาชนขวางทางต้องหลบทางให้แก่รถ เรือ ต่าง ๆ ของไปรษณีย์ มิฉะนั้นจะต้องได้รับโทษ²

กิจการไปรษณีย์ วัฒนาการไปในทางที่ต้องการความเป็นอิสระมากขึ้น ได้รวมกิจการที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารหลายประเภทเข้ามาไว้ด้วยกัน เช่น กิจการวิทยุกระจายเสียง กิจการออมสิน กิจการวิทยุการบินพลเรือน กิจการโทรศัพท์ ฯลฯ ซึ่งภายหลังกิจการต่าง ๆ เหล่านี้ได้แยกตัวออกไปจัดตั้งเป็นหน่วยงานโดยเฉพาะ เช่น กิจการออมสิน ปัจจุบันเป็นธนาคารออมสิน กิจการโทรศัพท์ ปัจจุบันเป็นบริษัททีโอทีจำกัด(มหาชน) กิจการไปรษณีย์เป็นกิจการสาธารณูปโภค แต่มีลักษณะเป็นการขยายบริการ ต้องใช้เงินทุนเพื่อลงทุนและพัฒนาบริการต่าง ๆ ให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ จึงได้นำมาซึ่งความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงระบบบริหารงานของกรมไปรษณีย์โทรเลข ในที่สุดได้ออกพระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2519 เปลี่ยนจากกรมไปรษณีย์โทรเลข

¹ กฎหมายไปรษณีย์ฉบับแรก โดยนายเฮนรี อาลาบาสเตอร์

² พระราชกำหนดไปรษณีย์ รัตนโกสินทร์ศก 116 (พ.ศ. 2440)

เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจชื่อว่า “การสื่อสารแห่งประเทศไทย” ตั้งแต่วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2520 รับผิดชอบงานแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ กิจการไปรษณีย์ และกิจการโทรคมนาคม ให้รัฐเป็นผู้มีสิทธิขาดในการดำเนินกิจการไปรษณีย์และกิจการโทรคมนาคมในประเทศเพียงผู้เดียว

ต่อมาเมื่อสถานการณ์ของโลกได้เปลี่ยนแปลงไป กิจการโทรคมนาคมและกิจการไปรษณีย์ มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมากขึ้น เนื่องจากกิจการทั้งสองสามารถเอื้อประโยชน์ให้ธุรกิจต่าง ๆ สามารถติดต่อทำการค้าได้โดยสะดวก รวดเร็ว ทำให้โลกปัจจุบันแคบลงกว่าเดิม ไม่ว่าจะอยู่ในที่ใด ๆ ก็สามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็วทั้งภาพและเสียง เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นความต้องการที่จะติดต่อสื่อสารถึงกันก็เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ทำให้เกิดการคิดค้น พัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในด้านสื่อสาร จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีทางด้านข้อมูล สารสนเทศ ทุกประเทศต่างศึกษาพัฒนาเทคโนโลยีของตนให้ทันสมัยกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปตลอดเวลา ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วยที่เรียกว่า ยุค “โลกาภิวัตน์”

การสื่อสารแห่งประเทศไทย ก็ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ในวันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2541 คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเห็นชอบแผนแม่บทการปฏิรูประัฐวิสาหกิจที่กระทรวงคมนาคมเสนอ ให้เปลี่ยนทุนของการสื่อสารแห่งประเทศไทยเป็นหุ้นตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2542 แยกกิจการของการสื่อสารแห่งประเทศไทยออกเป็น 2 บริษัท คือ กิจการไปรษณีย์โอนเป็น “บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด” และโอนกิจการโทรคมนาคมเป็น “บริษัท กสท.โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)” ซึ่งในระยะแรกรัฐบาลยังเป็นเจ้าของกิจการทั้งหมดโดยถือหุ้น 100% กิจการไปรษณีย์ได้แปรสภาพเป็นบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ตั้งแต่วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ.2546 เป็นต้นมา ตามพระราชกฤษฎีกา กำหนดเงื่อนไขเวลายกเลิกกฎหมายว่าด้วยการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2546 โดยยกเลิกพระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2519 ประกอบมาตรา 6 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ.2546 ให้นำพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาใช้บังคับแทนพระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2519 แสดงให้เห็นถึงความไม่พร้อมในการดำเนินกิจการไปรษณีย์ในรูปของบริษัท จำกัด ทำให้เกิดปัญหาที่จะต้องศึกษาต่อไปว่า กฎหมายไปรษณีย์ที่นำเอาพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาใช้บังคับนั้น มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันหรือไม่ เพียงใด เพราะเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 78 ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 37 ประกอบมาตรา 29 ที่มุ่งจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้มากขึ้นกว่าเดิม คือ

บทบัญญัติเกี่ยวกับการจำกัดอำนาจในการจับและคุมขัง คั่น หรือการกระทำไดอัน กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ มาตรา 29 มาตรา 31 มาตรา 35 มาตรา 237 และมาตรา 238 ซึ่งมี กระทบต่ออำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัย ว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 78 เพราะตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญ กำหนดให้การตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยว ผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอัน ควรสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายจะต้องมีคำสั่งหรือหมายศาล ถือได้ว่าอำนาจตาม พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 78 ได้ถูกจำกัดไปโดยกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 โดยปริยาย

อย่างไรก็ดี แม้จะได้บัญญัติรับรองเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชนไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 37 วรรคหนึ่งก็ตาม แต่มิได้หมายความว่ารัฐ จะให้ประชาชนจะมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารโดยเด็ดขาด จนรัฐไม่สามารถเข้าไปแทรกแซง หรือตรวจสอบได้ เพราะการติดต่อสื่อสารจะเป็นเสรีภาพพื้นฐานของประชาชนทุกคน แต่ยังคงอยู่ใน ขอบเขตที่พอควร ไม่สามารถใช้ได้อย่างเสรีจนไปละเมิด หรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น แต่ หากใช้สิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารเกินขอบเขตจนไปกระทบต่อคนส่วนใหญ่ หรือกระทบต่อ ประโยชน์สาธารณะส่วนรวม รัฐย่อมมีอำนาจที่จะจำกัดเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชน ได้ ด้วยการตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 37 วรรคสอง ปัจจุบันมีกฎหมายอยู่หลายฉบับที่มีผลเป็นการ จำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชน บางฉบับมีเงื่อนไขหรือสาเหตุที่จะใช้จำกัด สิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารโดยมีมูลเหตุคล้ายคลึงกัน ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ การเก็บ รวบรวม การใช้ การเก็บรักษา จนถึงการทำลายข้อมูลที่ได้จากการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการ ติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ให้ชัดเจน เป็นไปในแนวทางเดียวกัน กฎหมายที่ใช้บังคับกับกิจการ ไปรษณีย์เป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้เมื่อกว่า 70 ปี ไม่มีการแก้ไข หรือออกกฎหมายเกี่ยวกับไปรษณีย์ มารองรับให้ทันยุคทันสมัยกับปัจจุบัน ผู้เขียนจึงได้รวบรวมกฎหมายที่มีผลกระทบต่อเสรีภาพใน การติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับต่างประเทศ ให้เห็นปัญหาที่ เกิดขึ้นจากกฎหมายที่มีอยู่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติ หรือปรับปรุง แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับ กิจการไปรษณีย์ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการ ภาระหน้าที่ของกิจการไปรษณีย์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับกิจการไปรษณีย์ของไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาความสำคัญ และข้อจำกัดของสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์

1.2.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง ของกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไปรษณีย์ประเทศไทยให้ทันสมัยสอดคล้องกับต่างประเทศ

1.3 สมมุติฐานของการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 37 ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารโดยชอบด้วยกฎหมาย และเหตุที่รัฐจะจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน ไร้อย่างชัดเจน ดังนั้น การจะจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ จึงต้องอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับที่ให้อำนาจจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชนรวมถึงกฎหมายที่ใช้บังคับกับกิจการไปรษณีย์ของประเทศไทยโดยตรง ซึ่งยังไม่มีมีการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน แต่อาศัยพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาใช้บังคับ ซึ่งบางมาตราที่มีผลกระทบต่อสิทธิตามรัฐธรรมนูญหลายมาตรา เช่น มาตรา 31, 35, 237, 238 กฎหมายหลายฉบับมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารด้วยเช่นกัน จึงจำเป็นต้องศึกษาความเหมือน ข้อแตกต่างของกฎหมายไปรษณีย์ไทยกับต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์ปรับปรุงขอบเขตการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของกฎหมายประเทศไทยให้ทันสมัยสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และกฎหมายของต่างประเทศ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

มุ่งศึกษา ค้นคว้า เพื่อศึกษาความเป็นมา อำนาจหน้าที่ของกิจการไปรษณีย์ประเทศ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่าแต่ละยุคสมัยมีโครงสร้าง หน้าที่ ความรับผิดชอบ แตกต่างกันเพียงใด และเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ ในการตรวจค้น ยึด หรือหน่วงเหนี่ยว กักเก็บสิ่งของที่ส่งทางไปรษณีย์ ระหว่างประเทศไทย กับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศเยอรมัน เพื่อนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุป ข้อเสนอแนะ แนวทางที่ควรปรับปรุงกฎหมายไปรษณีย์ให้มีความเหมาะสมต่อไป

1.5 วิธีการศึกษา

ศึกษาวิจัยแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าและศึกษาถึง เอกสาร ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ทั้งที่เป็นความเห็นของนักนิติศาสตร์ นักวิชาการ คำพิพากษา ของศาล โดยค้นคว้าจาก หนังสือ บทความ วารสาร จุลสาร โดยนำมาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ รวบรวมให้เป็นระบบ เพื่อหาข้อสรุปและแนวทางข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เพื่อทราบถึงประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการ ภาระหน้าที่ของกิจการไปรษณีย์และ กฎหมายไปรษณีย์ ให้เกิดความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับกิจการไปรษณีย์ของไทย

1.6.2 เพื่อทราบถึงความสำคัญ และข้อจำกัดของสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทาง ไปรษณีย์

1.6.3 เพื่อทราบถึงความเหมือนและความแตกต่าง ของกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิ เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา และสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมัน เพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไปรษณีย์ประเทศไทยให้ทันสมัย สอดคล้องกับต่างประเทศ

บทที่ 2

ประวัติกิจการไปรษณีย์ และความสำคัญของสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นบนโลกอยู่อาศัยรวมกันเป็นกลุ่ม เป็นพวก เป็นสังคม เมื่ออยู่รวมกันมนุษย์ใช้การแสดงความรู้สึก การแสดงออก หรือบอกเล่าความต้องการของตนให้ผู้อื่นได้รับรู้ ความหมาย โดยเริ่มตั้งแต่การใช้ภาษาท่าทาง จากนั้นจึงมีการวิวัฒนาการมาเป็นการพูด จนถึงการใช้ตัวอักษรในการเขียน ซึ่งแตกต่างกันไปตามถิ่นที่อยู่อาศัยและตามวัฒนธรรม มนุษย์ได้อาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการติดต่อสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกัน และเมื่อสังคมมนุษย์มีการพัฒนาให้สลับซับซ้อนมากขึ้น การติดต่อสื่อสารก็มีความสำคัญมากขึ้นเช่นกัน ดังนั้น จึงได้มีการวิวัฒนาการ พัฒนา ปรับปรุงเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับแต่ละยุคแต่ละสมัย

2.1 ประวัติการไปรษณีย์ไทย

2.1.1 การเดินหนังสือสมัยโบราณ

โดยทั่วไปถ้าเป็นเรื่องรีบร้อนสำคัญ มักจะจัดให้คนถือไป หากเป็นเรื่องธรรมดาสามัญไม่เร่งร้อน มักจะฝากไปกับพ่อค้าหรือคนเดินทางที่จะผ่านไปทางนั้น ๆ แต่ในทางราชการนั้น มีหลักปฏิบัติกันต่อมาว่า ในการเดินหนังสือติดต่อกับหัวเมืองต่าง ๆ จะมีหนังสือหรือ “ท้องตรา” บอกออกไปยังหัวเมือง เมื่อถึงเมืองใด ก็ให้เป็นหน้าที่ของกรมการเมืองตามรายทางนั้น ๆ ที่จะเชิญท้องตรานั้นส่งต่อไปจนถึงที่ ในกรณีที่ทางฝ่ายหัวเมืองมีหนังสือแจ้งข้อราชการที่เรียกกันว่า “ไปบอก” หรือ “บอก” มายังเมืองหลวง กรมการเมืองนั้น ๆ จะจัดคนนำบอกนั้นเข้ามาจนถึงเมืองหลวง และนำไปวางยังกรมที่มีบอกเข้ามาถึง ซึ่งการเดินหนังสือราชการนี้ก็ได้กำหนดเวลาไว้แน่นอนสุดแล้วแต่เมื่อใดจะมีท้องตรา ไปบอก หรือหนังสือราชการอื่น ๆ ไปมาถึงกัน ก็จะจัดให้มีผู้เชิญหรือนำไปเป็นครั้งคราว

เพื่อให้การเดินหนังสือติดต่อกันได้รวดเร็ว จึงได้มีการสร้างถนนขึ้น หลักฐานที่เหลืออยู่นับย้อนไปได้ถึงสมัยของมืองอำนาจ ถนนที่ขอมสร้างไว้เท่าที่มีหลักฐานปรากฏอยู่ในประเทศไทยมีหลายสาย คือ ถนนจากนครราชสีมาทางช่องเสม็ด³ จนถึงพิมายสายหนึ่ง และแยกขึ้นไปจนถึงสกลนครอีกสายหนึ่งซึ่งมีสะพานข้ามห้วยสร้างด้วยศิลาแลงปรากฏอยู่ สำหรับเส้นทาง

³ เสม็ด : ช่องทางเดินข้ามทิวเขาพนมดงรัก ซึ่งเป็นเขตแดนประเทศไทยกับกัมพูชา ในตำบลปักไค อำเภอบำเหน็จ จังหวัดสุรินทร์

คมนาคมที่ใช้ในการค้าขายติดต่อส่งข่าวสารกับต่างประเทศนั้น นอกจากจะใช้ทางบกแล้วยังใช้ทางน้ำด้วย เช่น ทางทิศตะวันออกมีเส้นทางติดต่อกับขอม ทางทิศใต้ติดต่อกับจีน ญี่ปุ่น ชวา และมาลายู ทางทิศตะวันตกติดต่อกับอินเดีย และเปอร์เซีย

ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีหลักฐานปรากฏอยู่ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาว่า พระยาสิทธิราชเดโชไชยนายกองหน้าเกิดพลาดท่าเสียทีแก่พม่าและถูกจับตัวได้ แม้ทัพจึงมีใบบอกข่าวการปราชัยโดยใช้ม้าเร็วสามสิบม้า จากหลักฐานข้างต้นสามารถเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าการใช้ “ม้าเร็ว”⁴ เติมนั่งสือในราชการสงคราม ส่วนการเดินหนังสือราชการในยามสงบเราเรียกว่า “ม้าใช้”⁵

2.1.2 การเดินหนังสือก่อนการจัดตั้งการไปรษณีย์

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีชาวยุโรปเดินทางเข้ามาติดต่อกับค้าขายมากขึ้น ความตื่นตัวในการศึกษาเล่าเรียน การเขียนจดหมายติดต่อกันก็มีมากขึ้น แต่การเดินหนังสือหรือการฝากส่งจดหมายไปมาภายในประเทศยังใช้วิธีการเดิมอยู่ สถานกงสุลของประเทศต่าง ๆ ที่เข้ามาติดต่อกับประเทศไทยได้นำเอาระบบการเดินหนังสือที่เรียกว่า “การไปรษณีย์” มาใช้ติดต่อกับญาติพี่น้องในประเทศของตนตามสถานกงสุลต่าง ๆ โดยส่งไปทางเรือ จนเมื่อประมาณ พ.ศ.2410 กงสุลอังกฤษ ได้นำเอาระบบการส่งหนังสือทางไปรษณีย์มาใช้ติดต่อระหว่างกรุงเทพฯกับสิงคโปร์ โดยใช้ดวงตราไปรษณียากร (แสตมป์) ที่นำมาจากสิงคโปร์ พิมพ์อักษร “B” ซึ่งใช้แทน “Bangkok” ทับลงไปรษณิกบนจดหมายที่รับฝากไว้เป็นครั้งแรก

ในปี พ.ศ.2418 สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ ขณะมีพระชนมายุ 16 พรรษา ร่วมกับพระบรมวงศานุวงศ์อีก 11 พระองค์ ทรงร่วมกันออกหนังสือพิมพ์รายวันขึ้นฉบับหนึ่งมีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า “Court” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ข่าวราชการ” เพื่อแจ้งความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับข้อราชการและความเป็นไปในราชสำนักเฉพาะในหมู่เจ้านาย นับเป็นหนังสือพิมพ์รายวันฉบับแรกของคนไทย แต่ครั้งนั้นออกไปฉบับแรกไปให้มีผู้สนใจต้องการพากันมาทูลขอมากขึ้น ต้องพิมพ์เป็นจำนวนมากขึ้นกว่าที่ทรงคาดหมายไว้เดิม จึงโปรดให้มีบุรุษเดินหนังสือข่าวราชการส่งให้แก่สมาชิกเรียกว่า “โปสต์แมน” (Postman) โดยแต่งกายด้วยเครื่องแบบสีน้ำเงิน สะพายกระเป๋าใส่หนังสือเพื่อนำส่งให้สมาชิกตอนเช้าทุกวัน ค่าบอกรับหนังสือคิดปีละ 10 บาท ค่านำส่งปีละ 2 บาท พร้อมกันนั้นทรงจัดพิมพ์ “ตัวแสตมป์” ใช้เป็นค่าบริการส่งหนังสือ ปรณีกงบนจดหมายของตนพร้อมทั้งเขียนชื่อตัวเองทับแสตมป์เพื่อชี้แจงว่าแทนตรา อันเป็นการแสดงว่าได้เสียเงินค่าส่งหนังสือ

⁴ ม้าเร็ว : คนขี่ม้าซึ่งกองทัพได้จัดไว้สำหรับสืบเหตุการณ์ข่าวคราวของข้าศึก

⁵ ม้าใช้ : คนขี่ม้าสำหรับรับใช้, คนเร็วสำหรับส่งข่าวสาร, คนรับใช้ติดต่อ

แล้ว ตัวแสดงบ่งชี้มีพระรูปเหมือนของสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ พิมพ์ไว้ด้านหลังได้พระรูปเหมือนมีคำภาษาอังกฤษว่า “Rising” ซึ่งมีความหมายตรงกับภาษาไทยว่า “ภาณุรังษี” ซึ่งต่อมาการออกหนังสือดังกล่าวก็ได้ยุติไป เนื่องจากเจ้านายแต่ละพระองค์ทรงประกอบพระราชกิจทำให้ไม่มีเวลาพอ แต่ก็ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการไปรษณีย์ไทยตามหลักสากล ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญของการไปรษณีย์ คือ การรับฝากและการนำจ่าย

2.1.3 การเปิดกิจการไปรษณีย์ขึ้นในประเทศไทย

การไปรษณีย์ไทยเริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้นอีกครั้ง เมื่อเจ้าหมื่นเสมอใจราชได้มีหนังสือกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องจัดให้มีการไปรษณีย์ขึ้น เพื่อใช้ติดต่อสื่อสารทั้งภายในและต่างประเทศ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหมื่นเสมอใจราชเดินทางดูงานด้านไปรษณีย์ที่ประเทศจีนและญี่ปุ่น เพื่อนำมาปรับใช้กับการจัดตั้งกิจการไปรษณีย์ในประเทศไทย และเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2424 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ เป็นผู้นำในการจัดตั้งการไปรษณีย์ และร่วมมือกับเจ้าหมื่นเสมอใจราชในการเตรียมการเปิดไปรษณีย์ขึ้นในกรุงเทพฯ โดยทรงเริ่มจากงานจัดทำบัญชีหมายเลขบ้านที่เรียกว่า “ไคเรคคอรี่” เป็นอันดับแรก

เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2424 ได้มีการออกประกาศการไปรษณีย์ฉบับแรกให้ประชาชนรับทราบว่าทรงมีพระราชดำริที่จะจัดการส่งหนังสือตามแบบประเทศที่เจริญแล้ว เพื่อให้บริการแก่ประชาชน และเป็นการสนับสนุนด้านการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ โดยขอความร่วมมือจากประชาชนช่วยให้ความสะดวกกับเจ้าหน้าที่ในการจัดทำบัญชีหมายเลขบ้าน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในช่วงนี้คือ ราษฎรส่วนใหญ่ยังไม่ทราบเรื่อง หรือเข้าใจผิดเกรงว่าจะถูกเรียกเก็บภาษีอากร หรือเจ้าหน้าที่จะออกเก็บเงินจากบ้านเรือนราษฎร และมีบางคนถือโอกาสปลอมตัวเป็นเจ้าพนักงานออกไปริดไถเงินจากชาวบ้าน ทำให้ต้องมีการออกประกาศการไปรษณีย์ฉบับที่ 2 เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2424 เพื่อชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจจุดประสงค์ที่แท้จริง ซึ่งการจัดทำบัญชีหมายเลขบ้านนี้มีความยุ่งยากซับซ้อนและใช้เวลานาน

ในที่สุดเมื่อวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 ปีมะแม เบญจศก 1245 ตรงกับวันเสาร์ที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2426 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ประกาศเปิดการไปรษณีย์อย่างเป็นทางการแจ้งให้ประชาชนทราบว่าเปิดเดินหนังสือในกรุงเทพฯ ภายในอาณาเขต ดังนี้ คือ

ด้านเหนือ	ถึง	สามเสน
ด้านใต้	ถึง	บางคอแหลม
ด้านตะวันออก	ถึง	สระประทุม
ด้านตะวันตก	ถึง	ตลาดพลู

ในระยะแรกประเทศไทยยังขาดผู้ที่มีความชำนาญทางด้านไปรษณีย์ จึงได้ว่าจ้างชาวต่างชาติที่มีความชำนาญมาดูแลกิจการไปรษณีย์ เพื่อให้กิจการไปรษณีย์ของไทยมีกฎหมายที่สมบูรณ์และเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ ในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2428 ได้ประกาศใช้ “พระราชบัญญัติกรมไปรษณีย์สยาม จุลศักราช 1247” ซึ่งถือเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการไปรษณีย์ฉบับแรกที่ตราเป็นพระราชบัญญัติ และในวันรุ่งขึ้นคือวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2428 ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกสหภาพสากลไปรษณีย์ และได้มีการขยายกิจการไปรษณีย์ออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในทั่วทุกภาค เมื่อกิจการไปรษณีย์มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น บทกำหนดต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติกรมไปรษณีย์สยาม จุลศักราช 1247 ที่ใช้อยู่ไม่เพียงพอแก่การปฏิบัติ ในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2440 จึงได้ประกาศใช้ “พระราชกำหนดไปรษณีย์รัตนโกสินทร์ศก 116”

2.1.4 กรมไปรษณีย์โทรเลข

2.1.4.1 ความเป็นมา

เริ่มแรกได้ตั้งกรมไปรษณีย์และกรมโทรเลข แยกต่างหากออกจากกัน มิได้รวมเป็นกรมเดียวกัน เมื่อได้ตั้งกรมไปรษณีย์ขึ้นเปิดให้บริการรับส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ให้แก่ประชาชนโดยมีสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์เป็นผู้สำเร็จราชการนั้น ในช่วงเวลานั้นได้เกิดบริการสาธารณะขึ้นอีกบริการหนึ่ง ซึ่งมีความใกล้ชิดเชื่อมโยงลักษณะเดียวกับบริการไปรษณีย์ คือ บริการโทรเลข ใช้เพื่อการติดต่อข่าวสารระหว่างประชาชนด้วยกัน แต่มีลักษณะที่พิเศษกว่า คือ ในเรื่องของความรวดเร็วในการส่งข้อความ ในระยะแรกกิจการโทรเลขอยู่ในความรับผิดชอบของกรมกลาโหม โดยได้มีการวางสายโทรเลขในประเทศไทยครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2418 ระหว่างกรุงเทพฯ กับสมุทรปราการ ความยาว 45 กิโลเมตร เพื่อใช้ส่งข่าวสารเกี่ยวกับการเดินเรือผ่านเข้าออกสันดอนมายังกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ.2426 ได้มีการเปิดบริการโทรเลขให้ประชาชนใช้งานเป็นครั้งแรก โดยคิดอัตราค่าโทรเลขในประเทศ ค่าละ 1 เฟื้อง และได้มีการเปิดทางโทรเลขสายระหว่างกรุงเทพฯ ถึงสมุทรปราการ และกรุงเทพฯ ถึง อยุธยา ให้ประชาชนใช้ โดยคิดค่าค่าโทรเลขค่าละ 2 ไพ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เห็นว่าการไปรษณีย์และการโทรเลขเป็นกิจการที่ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน มีลักษณะใกล้เคียงกัน เมื่อมีการตั้งกรมไปรษณีย์ขึ้นแล้วในโอกาสเดียวกันนั้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้โอนกิจการโทรเลขทหารในสังกัดกรมกลาโหม ตั้งขึ้นเป็นกรมโทรเลข อีกกรมหนึ่งโดยมีสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ เป็นผู้สำเร็จราชการกรมโทรเลขอีกตำแหน่งหนึ่ง นอกจากนี้กรมโทรเลขยังรับงานด้านโทรศัพท์ ซึ่งกรมกลาโหมได้นำเครื่องโทรศัพท์มาใช้งานในประเทศไทยเพื่อแจ้งข่าวเรือเข้าออก ระหว่างปากน้ำสมุทรปราการกับกรุงเทพฯ ตั้งแต่ พ.ศ.2424

จะเห็นได้ว่างานของกรมไปรษณีย์กับกรมโทรเลข ต่างก็เป็นงานบริการประชาชนด้านการติดต่อสื่อสารและมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เป็นงานประเภทเดียวกัน ในปี พ.ศ.2441 กรมหมื่นพิทยภาคพลฤทธิธาดา เสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ จึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้รวมเป็นกรมเดียวกัน เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานและการบริหารงาน และเป็นการประหยัดงบประมาณแผ่นดินในการว่าจ้างบุคลากรและสถานที่ทำงาน จึงได้มีประกาศกระทรวงโยธาธิการลงวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2441 ให้รวมกรมไปรษณีย์กับกรมโทรเลข เป็นกรมเดียวกัน เรียกว่า “กรมไปรษณีย์โทรเลข”

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าการรวมกรมไปรษณีย์ และกรมโทรเลขเข้าไว้ด้วยกันถือได้ว่าเป็นการจุดเริ่มต้นของกิจการทางด้านการสื่อสารของประเทศไทยอย่างชัดเจนที่สุด เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม แก่ประชาชนทั่วประเทศ ทำให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ครอบคลุมได้ทั่วประเทศ และเป็นการรวมที่ทำการไปรษณีย์ และที่ทำการโทรเลขเข้าไว้ด้วยกัน เรียกว่า ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข และทำให้รัฐประหยัดค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการว่าจ้างบุคลากร งบประมาณของประเทศที่จะต้องใช้จ่าย และทำให้ประชาชนผู้ใช้บริการได้รับความสะดวกยิ่งขึ้น และเปิดให้บริการใหม่ ๆ เช่น บริการโทรเลขธนาณัติ การออกไปรษณียบรรณจําหน่ายแก่ประชาชน เป็นต้น

หลังจากนั้นกิจการไปรษณีย์ได้ปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อยมา ครั้นปี พ.ศ.2476 การพาณิชย์กรรมได้เจริญรุดหน้าไปมาก บทบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ไม่เพียงพอ ดังนั้นในวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2476 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปกพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้น เพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการไปรษณีย์ให้เกิดความสะดวกแก่ประชาชนยิ่งขึ้น บทบัญญัติดังกล่าวชื่อว่า “พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477” มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2477 เป็นต้นมา

เมื่อมีแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก (พ.ศ.2504-2509) กิจการไปรษณีย์ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ เริ่มจากการมีพระราชบัญญัติทุนไปรษณีย์ พ.ศ.2504 เพื่อให้กรมไปรษณีย์โทรเลขมีความคล่องตัวในการใช้จ่ายเงินมากขึ้น มีโครงการขยายกิจการไปรษณีย์โทรเลขในจังหวัดพระนคร-ธนบุรี เพื่อปรับปรุงระบบนำจ่าย โดยแบ่งท้องที่พระนคร-ธนบุรีออกเป็นแขวง สร้างที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขศูนย์กลางจ่ายประจำแขวงไปรษณีย์นครหลวงขึ้น และได้มีการพัฒนากิจการไปรษณีย์ในด้าน ๆ เรื่อยมา ตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อมา

2.1.4.2 หน้าที่และความรับผิดชอบ

การบริหารราชการของกรมไปรษณีย์โทรเลข ได้วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพความเจริญก้าวหน้าของกิจการงานสาขาต่าง ๆ ระบบบริหารก็เป็นแบบเดียวกับกระทรวงทบวงกรมฝ่ายพลเรือนทั่วไป คือ ต้องถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ประกาศของคณะปฏิวัติ พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญ พระราชกฤษฎีกา ระเบียบการจ้างการพัสดุ มติคณะรัฐมนตรี และระเบียบการต่าง ๆ ที่ใช้บังคับกับหน่วยงานราชการทั่วไป แต่ต่อมารกรมไปรษณีย์มีความคล่องตัวกว่ากระทรวงทบวงกรมอื่นอยู่บ้าง โดยมีพระราชบัญญัติทุนไปรษณีย์ พ.ศ.2504 แยกการเงินออกมาเป็นอิสระไม่ต้องใช้งบประมาณรายจ่ายจากงบประมาณของประเทศตั้งแต่นั้นมา และการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานของกรมไปรษณีย์โทรเลขในช่วงสุดท้ายที่ผ่านมาก็คือ การแยกงานระดับปฏิบัติการการให้บริการมาจัดตั้งเป็นการสื่อสารแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2520 ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาก่อนมีการสื่อสารแห่งประเทศไทย กรมไปรษณีย์โทรเลขเป็นหน่วยงานที่รวมการให้บริการต่าง ๆ ทางด้านการติดต่อสื่อสารแก่ประชาชนในประเทศไทยอย่างหลากหลาย ต่อมามีการแยกหน่วยงานบางหน่วยงานออกมาจัดตั้งเป็นหน่วยงานใหม่ขึ้นมาหลายหน่วยงาน คือ

ในปี พ.ศ.2476 ได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2476 และในปีนี้งานคลังออมสินที่โอนมาให้กรมไปรษณีย์โทรเลขตั้งแต่ปี พ.ศ.2472 ก็ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกองคลังออมสินและธนาณัติ ตามพระราชกฤษฎีกาการจัดวางระเบียบราชการสำนักงานและกรมในกระทรวงเศรษฐกิจ พ.ศ.2476 จนกระทั่งปี พ.ศ.2489 รัฐบาลได้แยกการคลังออมสินออกไปดำเนินงานเป็นองค์กรของรัฐ ตามพระราชบัญญัติคลังออมสิน พ.ศ.2489 โดยตั้งเป็นธนาคารออมสิน เพราะเห็นว่างานของการคลังออมสิน จำเป็นต้องขยายกิจการและดำเนินงานด้วยความคล่องตัวไม่ติดขัดต่อระเบียบปฏิบัติทางราชการ เช่น ระบบงานของกรมไปรษณีย์โทรเลข

กิจการกระจายเสียงเดิมเป็นแผนกหนึ่งในกองช่างวิทยุ โดยเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงทดลองตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2471 และเปิดทำการกระจายเสียงเป็นการถาวรตั้งแต่ พ.ศ.2474 เป็นต้นมา ในปี พ.ศ.2480 ยกฐานะขึ้นเป็นกองทะเบียนวิทยุและกระจายเสียง ในปี พ.ศ.2482 ได้โอนไปขึ้นกับกรมโฆษณาการ

กิจการวิทยุการบินพลเรือน ซึ่งกรมไปรษณีย์โทรเลขได้ตั้งขึ้น และดำเนินการมาโดยตลอดได้โอนไปให้กรมการขนส่งดำเนินการในปี พ.ศ.2489 และต่อมาในปี พ.ศ.2491 ก็ได้แยกออกไปตั้งเป็นบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทยจำกัด

กิจการโทรศัพท์ เป็นกิจการสื่อสารอีกประเภทหนึ่งที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมไปรษณีย์โทรเลขโดยรับโอนมาจากกรมกลาโหมในปี พ.ศ.2429 กรมไปรษณีย์โทรเลขได้ขยายกิจการต่อไปโดยให้

ประชาชนได้มีโอกาสใช้โทรศัพท์เป็นครั้งแรกเป็นโทรศัพท์ระบบแมกนีโต สำหรับใช้ติดต่อกันภายในเขตพระนครและบริเวณใกล้เคียง เฉพาะระหว่างเวลา 07.00-19.00 น. โดยเสียค่าธรรมเนียมการเช่าใช้ให้กับกรมโทรเลข ในขั้นแรกมีผู้เช่าจำนวน 61 ราย และมีสายเป็นระยะทางประมาณ 86 กิโลเมตร ต่อมาในปี พ.ศ.2430 จึงเริ่มติดตั้งเครื่องโทรศัพท์ส่วนตัวให้ประชาชนใช้งานนับเป็นบริการสาธารณะอีกอย่างหนึ่งที่เพิ่มขึ้นมาของกรมโทรเลข⁶ จนกระทั่งในปี พ.ศ.2479 เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารของประชาชน ให้มีข่ายงานกว้างขวางและทันสมัยยิ่งขึ้น จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ยกฐานะกิจการของกองโทรศัพท์ไปเป็นองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย

จะเห็นได้ว่าลักษณะงานการให้บริการของกรมไปรษณีย์โทรเลขที่ผ่านมา เป็นกรมรัฐพาณิชย์ มีลักษณะเป็นบริการสาธารณะ มีหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนทั่วไป ทั้งในด้านการไปรษณีย์ โทรคมนาคม และบริการการเงิน จึงเป็นกิจการที่มีความจำเป็นต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมาก แม้อีกกิจการเหล่านี้จะเจริญก้าวหน้ามาโดยตลอด ตั้งแต่ปี พ.ศ.2426 เป็นต้นมา แต่ปรากฏว่าระบบการบริหารงานยังคงถือปฏิบัติแบบเดียวกับกระทรวง ทบวง กรม ฝ่ายพลเรือนโดยทั่วไป ไม่เหมาะสมกับลักษณะของงานรัฐพาณิชย์ที่ต้องการความคล่องตัวในการดำเนินงาน จึงได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงระบบบริหารตั้งแต่ พ.ศ.2511 ถึงปี พ.ศ. 2519 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2519 แยกงานระดับปฏิบัติการของกรมไปรษณีย์โทรเลขออกมาตั้งเป็น “การสื่อสารแห่งประเทศไทย” เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2520 ส่วนงานระดับอำนาจการยังคงอยู่กับกรมไปรษณีย์โทรเลขเช่นเดิม

การสื่อสารแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานสุดท้ายที่ย้ายออกจากกรมไปรษณีย์โทรเลขเพื่อไปจัดตั้งเป็นองค์กรใหม่ที่มีการดำเนินงานของตนเองเป็นอิสระ ทำให้กรมไปรษณีย์โทรเลขคงไว้ซึ่งงานในระดับอำนาจการด้านการบริหารความถี่วิทยุ งานนโยบาย และงานด้านวิชาการ และการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ก็ทำให้ฐานะของข้าราชการกรมไปรษณีย์โทรเลข เปลี่ยนจากข้าราชการพลเรือนรัฐพาณิชย์กลับไปเป็นข้าราชการพลเรือนอีกครั้ง

2.1.5 การสื่อสารแห่งประเทศไทย

2.1.5.1 ความเป็นมา

กิจการไปรษณีย์ได้จัดตั้งขึ้น ก็เพื่อให้ความสะดวกและรักษาผลประโยชน์ของประชาชนในประเทศเป็นหลัก โดยถือว่ากิจการไปรษณีย์เป็นส่วนหนึ่งของกิจการสาธารณูปโภคที่รัฐพึงต้องจัดให้แก่ประชาชน จึงได้จัดตั้งขึ้นในรูปของหน่วยงานราชการเป็นกระทรวงหรือเป็นกรม เช่น กระทรวงไปรษณีย์ของอังกฤษ (Office of Master of the Posts) กระทรวงไปรษณีย์ของ

⁶ กรมไปรษณีย์โทรเลข. (2545). ข้ามขอบฟ้า หนังสือที่ระลึก 119 ปี กรมไปรษณีย์โทรเลข. หน้า 28.

อเมริกา (Post Office Department) หรือหากเป็นประเทศไทยก็คือ กรมไปรษณีย์ แต่เมื่อระยะเวลาได้ผ่านมา สังคมและเศรษฐกิจความต้องการและกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้กระทรวงไปรษณีย์หรือกรมไปรษณีย์ของประเทศต่าง ๆ เริ่มประสบปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการแก่ประชาชน โดยปัญหาที่สำคัญเกิดจากระบบบริหารงานของกระทรวง หรือกรม ที่ล่าช้า ขั้นตอนการทำงานซับซ้อน เพราะต้องปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ ทำให้บริการไปรษณีย์ขาดความคล่องตัว ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมและเศรษฐกิจของประเทศได้ทัน ส่งผลต่อการบริหารงาน การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ปัญหาดังกล่าวจึงทำให้กระทรวงไปรษณีย์หรือกรมไปรษณีย์ของประเทศต่าง ๆ ต้องคิดทบทวน ศึกษาโครงสร้างการบริหารงานใหม่ เพราะหากพิจารณาในลักษณะของการให้บริการแล้ว บริการไปรษณีย์แม้ถือเป็นกิจการสาธารณูปโภคแต่ก็มีลักษณะเป็นการบริการแก่ประชาชน คล้ายกับวิสาหกิจทางการค้า (Commercial Enterprise) จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ตรงกับความต้องการของประชาชน ให้มีความคล่องตัว มีอิสระในการดำเนินงานมากขึ้น จึงได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานะของกระทรวงไปรษณีย์ หรือกรมไปรษณีย์ในประเทศต่าง ๆ ให้มีอิสระในการบริหารและการให้บริการมากขึ้น เช่น มีพระราชบัญญัติเปลี่ยนฐานะกรมไปรษณีย์เบลเยียม เป็นรัฐวิสาหกิจในปี พ.ศ.2510, มีพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2512 ยกเลิกกระทรวงไปรษณีย์อังกฤษ และแยกงานออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนอำนวยการ มีฐานะเป็นกระทรวง เรียกว่า กระทรวงไปรษณีย์และโทรคมนาคม กับส่วนปฏิบัติการ มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจเรียกว่า องค์การไปรษณีย์ (The Post Office), ในสหรัฐอเมริกาได้เปลี่ยนแปลงสถานะของกระทรวงไปรษณีย์มาเป็น บริษัทไปรษณีย์ (The United States Postal Service) เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2514 เป็นต้น

ในส่วนกิจการไปรษณีย์ของไทยนั้น ก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกับกิจการไปรษณีย์ในประเทศต่าง ๆ เช่นกัน ในปี พ.ศ.2504 จึงได้มีพระราชบัญญัติทุนไปรษณีย์ พ.ศ.2504 เพื่อทำให้อำนาจกิจการด้านไปรษณีย์โทรเลขมีความคล่องตัวทางการเงินมากขึ้น แต่ก็ยังอยู่ภายในขอบเขตที่จำกัด ยังคงมีปัญหาอื่น ๆ อยู่ เพราะเป็นลักษณะของงานรัฐพาณิชย์ ความคล่องตัวทางด้านอื่น ๆ ยังไม่ดีขึ้นเท่าที่ควร เพราะติดขัดระเบียบปฏิบัติของหน่วยงานควบคุมต่าง ๆ ขณะเดียวกันกิจการไปรษณีย์ได้มีวิวัฒนาการต้องการความเป็นอิสระมากขึ้น แม้จะเป็นกิจการสาธารณูปโภค แต่ก็มีลักษณะเป็นการขยายบริการ ต้องใช้เงินทุนเพื่อลงทุนและพัฒนาบริการต่าง ๆ ให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ จึงนำมาซึ่งแนวคิดที่จะเปลี่ยนแปลงระบบบริหารงาน

ซึ่งภายหลังจากได้มีการตราพระราชบัญญัติทุนไปรษณีย์ พ.ศ.2504 เป็นต้นมา ได้มีความพยายามที่จะผลักดัน ขอเปลี่ยนแปลงปรับปรุงการบริหารงานของกิจการไปรษณีย์ต่อเนื่องมาตลอด โดยแนวความคิดดังกล่าวมีทั้งในหมู่ข้าราชการ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และหน่วยงาน

ควบคุมบางแห่ง โดยเฉพาะกระทรวงคมนาคม ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบและผู้บังคับบัญชาสูงสุดของกรมไปรษณีย์โทรเลข เพราะการบริหารงานของกรมไปรษณีย์โทรเลขมีลักษณะต่างจากหน่วยงานราชการทั่วไป คือมีลักษณะเป็นงานพาณิชย์ มีรายได้มาจากการขายบริการและรายจ่ายทั้งหมดก็จ่ายจากเงินทุนของตนเอง คือเงินทุนไปรษณีย์ มิใช่เงินงบประมาณแผ่นดินที่มาจากภาษีอากรของประชาชนเหมือนกับหน่วยงานราชการอื่น ๆ แต่กลับถูกควบคุมและปฏิบัติตามขั้นตอนของทางราชการ โดยไม่คำนึงเหตุผลและความแตกต่างของลักษณะงาน ทำให้เกิดความล่าช้าและอุปสรรคต่อการพัฒนากิจการไปรษณีย์โทรเลขอย่างมาก เช่น ขาดความคล่องตัวทางด้านการเงิน, ขาดความคล่องตัวทางด้านบุคคล, ขาดความคล่องตัวทางด้านการบริหาร จนเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ.2519 สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภามีมติเห็นชอบ และได้นำขึ้นทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวลงพระปรมาภิไธยเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2519 ได้มีการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2519” แต่มิได้ยกเลิกพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 แต่อย่างใด จึงยังมีผลใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการสื่อสาร พ.ศ.2519

เมื่อพระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทยมีผลใช้บังคับ ได้มีการเตรียมการต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฯ คือ โอนกิจการ ทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบและความผูกพันต่าง ๆ เงินทุนไปรษณีย์ ข้าราชการและลูกจ้างจากกรมไปรษณีย์โทรเลขส่วนใหญ่ในระดับปฏิบัติการมาให้อยู่ในความรับผิดชอบของการสื่อสารแห่งประเทศไทย

2.1.5.2 หน้าที่และความรับผิดชอบ

นับตั้งแต่วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2520 ที่ได้จัดตั้งการสื่อสารแห่งประเทศไทย เป็นต้นมา การไปรษณีย์มีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพราะเนื่องจากในสมัยนั้นการพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารยังไม่มีความสำเร็จก้าวหน้า ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้เท่าในสมัยปัจจุบันที่มีทั้งคอมพิวเตอร์, E-mail, Fax, Internet ฯลฯ ดังนั้น การทำหน้าที่ในการส่งข่าวสารให้แก่ประชาชนทั้งหลายในชีวิตประจำวันโดยไปรษณีย์ยังมีความจำเป็นอยู่ การสื่อสารแห่งประเทศไทย จึงได้กำหนดนโยบายในการให้บริการไปรษณีย์ที่สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัยและประหยัด เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน และธุรกิจต่าง ๆ โดยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 5 พ.ศ.2525-2529 ในขณะนั้น)

กิจการไปรษณีย์โทรเลขแต่เดิมอยู่ในความรับผิดชอบกรมไปรษณีย์โทรเลข ซึ่งดำเนินงานด้านนี้มาตั้งแต่วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ.2426 ต่อมาเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2520 ได้มีการแยกกิจการไปรษณีย์และกิจการโทรคมนาคมด้านปฏิบัติการออกจากกรมไปรษณีย์โทรเลข มาจัดตั้งเป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงคมนาคม ตามพระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย

พ.ศ.2519 ซึ่งมีชื่อว่า “การสื่อสารแห่งประเทศไทย” หรือ “กสท.” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง ดังนี้

- ดำเนินการและนำมาซึ่งความเจริญของกิจการไปรษณีย์และโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์แห่งรัฐและประชาชน

- ดำเนินธุรกิจอันเกี่ยวกับกิจการไปรษณีย์และโทรคมนาคม

- ดำเนินธุรกิจอื่นที่ต่อเนื่องใกล้เคียงกัน หรือซึ่งเป็นประโยชน์แก่กิจการไปรษณีย์และโทรคมนาคม ทั้งนี้เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคลอื่นโดยเฉพาะ⁷

การสื่อสารแห่งประเทศไทย ได้ให้บริการต่าง ๆ แก่ผู้ใช้บริการภายใต้ขอบเขต อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้⁸

- ให้บริการไปรษณีย์ในประเทศและระหว่างประเทศ เช่น การรับฝากและนำจ่ายจดหมาย ของตีพิมพ์ พัสดุไปรษณีย์ เป็นต้น

- ให้บริการโทรคมนาคมในและระหว่างประเทศ เช่น โทรเลข เทเล็กซ์ โทรศัพทระหว่างประเทศ วิทยุติดตามตัว วิทยุคมนาคมระบบเซลลูลาร์ เป็นต้น

- ให้บริการการเงินในประเทศและระหว่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวกับการรับฝากและจ่ายเงินให้ผู้รับ เช่น ธนาณัติ ตั๋วแลกเงินไปรษณีย์ พัสดุไปรษณีย์เก็บเงิน เป็นต้น

- ให้บริการอื่น ๆ ที่ต่อเนื่องใกล้เคียงกันหรือซึ่งเป็นประโยชน์แก่กิจการของ กสท. เช่น การส่งเสริมการสะสมตราไปรษณียากร การจำหน่ายกล่องซอง การให้บริการหุ้มห่อ การจัดส่งงบคูณและบัญชีกำไรขาดทุนทางไปรษณีย์ การรับชำระภาษีรถประจำปีทางไปรษณีย์ เป็นต้น

เห็นได้ว่า หน้าที่ความรับผิดชอบของการสื่อสารแห่งประเทศไทยในการให้บริการแก่ประชาชน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ กิจการไปรษณีย์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งสองกิจการ รัฐได้มอบให้การสื่อสารแห่งประเทศไทยเป็นสิทธิเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว มีลักษณะเป็นกิจการผูกขาด นิติบุคคลอื่นไม่สามารถเข้ามาแข่งขันได้ ซึ่งที่ผ่านมากิจการไปรษณีย์ประสบปัญหาการขาดทุนมาโดยตลอด เนื่องจากมีต้นทุนการให้บริการที่สูงกว่าค่าบริการที่คิดจากผู้ใช้บริการ และส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติงานที่ต้องใช้แรงงานบุคคลเป็นหลัก ไม่สามารถนำเครื่องจักรเข้ามาทดแทนได้ หากจะทดแทนได้บ้างก็เป็นแต่เพียงส่วนน้อย เช่น การนำเอาเครื่องคัดแยกจดหมายสิ่งพิมพ์ เข้ามาคัดแยกแทนคน ซึ่งสามารถลดต้นทุนไปได้ส่วนหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่ต้องใช้แรงงานคนเป็นหลักไม่สามารถนำเครื่องมือเครื่องจักรเข้ามาทดแทนได้ เช่น งานรับฝาก และนำจ่าย ทำให้มีต้นทุนในส่วนนี้ค่อนข้างสูง แต่ที่ผ่านมากการสื่อสารแห่งประเทศไทยสามารถสร้างรายได้จากกิจการ

⁷ พระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2519, มาตรา 7.

⁸ ไปรษณีย์นิเทศ พ.ศ.2544 ข้อ 296.

โทรคมนาคมที่นำมาชดเชยการขาดทุนทางด้านไปรษณีย์ เพราะมีต้นทุนที่น้อยกว่าด้านไปรษณีย์ เนื่องจากเป็นทางด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีมากกว่าบุคคล ทำให้มีรายได้ส่งกระทรวงการคลังเป็นรายได้ของประเทศตลอดมา

2.1.6 บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

2.1.6.1 ความเป็นมา

การแปรรูปรัฐวิสาหกิจในประเทศไทย มีการดำเนินการมาแล้วตั้งแต่ในอดีต และมีความชัดเจนขึ้นเมื่อได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก (พ.ศ.2504-2509) แต่จะเห็นได้ว่าการแปรรูปกิจการรัฐวิสาหกิจในอดีตที่ผ่านมา นั้น จะมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปไม่ได้เปิดกว้างนัก คือ การแปรรูปจะเป็นลักษณะของการให้สัมปทาน หรือการให้เช่าดำเนินการ หรืออาจเป็นการภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการของรัฐวิสาหกิจบางแห่ง ซึ่งรัฐเห็นว่าหมดความจำเป็นต้องดำเนินการต่อไปแล้ว

จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2540 มีผลทำให้รัฐบาลต้องขอรับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการและการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างเทศ (International Monetary Fund) หรือ IMF และได้กำหนดเงื่อนไขไว้ในหนังสือแสดงเจตจำนง (Letter of intent) โดยรัฐบาลได้ให้การรับรองต่อ IMFว่าจะเร่งแปรรูปรัฐวิสาหกิจ เพื่อเป็นการลดภาระของรัฐในการสนับสนุนทางการเงินแก่รัฐวิสาหกิจ และจะเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุน หรือเพิ่มบทบาทให้กับภาคเอกชน เพื่อให้เข้ามาร่วมดำเนินการกับภาครัฐวิสาหกิจในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น เฉพาะอย่างยิ่ง คือ การระดมทุนในลักษณะเสนอขายหุ้นให้แก่ประชาชนและภาคธุรกิจเอกชน โดยผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แต่เนื่องจากกิจการรัฐส่วนใหญ่เป็นรัฐวิสาหกิจ ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา และเป็นประกาศของคณะปฏิวัติ มิใช่เป็นบริษัทจำกัดที่จัดตั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือเป็นบริษัท มหาชนตามกฎหมายว่าด้วยบริษัท มหาชน จำกัด

ดังนั้น การที่จะนำกิจการของรัฐวิสาหกิจ กิจการใดกิจการหนึ่งเพียงบางส่วน หรือทั้งหมดออกระดมทุน และเข้าไปซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ จึงไม่อาจกระทำได้โดยสะดวก รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจขึ้น ซึ่งถือเป็นเครื่องมือของรัฐบาล เพื่อใช้ในการเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจให้เป็นรูปแบบของบริษัท จำกัด หรือบริษัท มหาชน จำกัด ด้วยการเปลี่ยนทุนบางส่วน หรือทั้งหมดของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัท เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการ เป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่จะแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นองค์กรธุรกิจอย่างเต็มรูปแบบในอนาคต โดยการเสนอขายหุ้นของรัฐวิสาหกิจให้แก่ประชาชน และภาคธุรกิจเอกชนเป็นการทั่วไป

แนวความคิดเกี่ยวกับการแปรสภาพการสื่อสารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจมาเป็นบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด เนื่องจากภาครัฐต้องการเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในรัฐวิสาหกิจ โดยการให้เอกชนเข้ามาร่วมถือหุ้นในกิจการบางส่วน หรือขายหุ้นแก่ประชาชนโดยผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อระดมทุนมาใช้ในกิจการของรัฐ โดยการให้บริการของรัฐวิสาหกิจนั้นยังคงดำเนินการอยู่ต่อไปอย่างต่อเนื่อง แต่ในขณะนั้น รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเฉพาะคือ พระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกา หรือตั้งขึ้นโดยมติคณะรัฐมนตรี ยังมีทุนเป็นก้อนทำให้ไม่สามารถเพิ่มบทบาทของภาคเอกชน โดยการให้เอกชนเข้ามาร่วมถือหุ้นได้ หากรัฐประสงค์จะเพิ่มบทบาทภาคเอกชนจึงต้องแก้ไขกฎหมายจัดตั้งที่ล้าสมัยซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควร จึงได้มีการร่างกฎหมายกลางขึ้นมาฉบับหนึ่งก็เพื่อให้รัฐวิสาหกิจที่มี “ทุน” เป็นก้อน สามารถแปลงเป็น “ทุนเรือนหุ้น” ในรูปแบบของบริษัทได้ มีทุนจดทะเบียนเริ่มแรก 750 ล้านบาท ประกอบด้วยหุ้นสามัญจำนวน 75 ล้านหุ้น มูลค่าที่ตราไว้ 10 บาทต่อหุ้น กระทรวงการคลังได้ดำเนินการปรับปรุงพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจให้มีความเหมาะสม และให้สอดคล้องกับนโยบายการให้เอกชนร่วมถือหุ้นในรัฐวิสาหกิจ จนมีการออกพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2542 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ.2542

2.1.6.2 หน้าที่และความรับผิดชอบ

บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ได้จัดระเบียบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นนิติบุคคลประเภท บริษัท จำกัด โดยมีวัตถุประสงค์ของบริษัททั้งหมด 37 ข้อ เช่น

(1) ประกอบกิจการไปรษณีย์ รวมทั้งธุรกิจและกิจการที่ต่อเนื่องหรือใกล้เคียงกัน หรือที่เกี่ยวข้อง หรือซึ่งเป็นประโยชน์แก่กิจการไปรษณีย์ ทั้งในประเทศ ระหว่างประเทศและนอกประเทศ ซึ่งกิจการไปรษณีย์ ได้แก่ บริการไปรษณีย์ บริการการเงิน การสะสมตราไปรษณียากร สินค้าไปรษณีย์

(2) ทำการติดต่อ เจริญค้าประกัน ทำสัญญาใด ๆ กับรัฐบาล... หรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจของบริษัท และการเป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าแต่เพียงผู้เดียว (แฟรนไชส์)...

(37) ทำการซื้อขาย ให้เช่า เช่าซื้อ และแลกเปลี่ยนสินค้า รวมทั้งการประกอบกิจการตั้งโรงงานผลิต การประกอบ การซ่อม ดัดแปลงเครื่องจักร อุปกรณ์ และผลิตภัณฑ์...บำรุงรักษาสินค้าพร้อมอุปกรณ์และอะไหล่ ตามวัตถุประสงค์ทั้งหมดของบริษัทและที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของบริษัท เป็นต้น

ปัจจุบันบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ได้ประกอบธุรกิจหลักในด้านกิจการไปรษณีย์ทุกประเภท รวมทั้งธุรกิจและกิจการที่ต่อเนื่อง หรือใกล้เคียงกันหรือที่เกี่ยวข้อง หรือซึ่งเป็นประโยชน์

แก่กิจการไปรษณีย์ทั้งใน-ระหว่างประเทศ และนอกประเทศเพื่อประโยชน์แห่งวัตถุประสงค์นี้
กิจการไปรษณีย์ หมายความว่า

1. บริการไปรษณีย์ คือ บริการที่บริษัทดำเนินการรับฝากข่าวสาร เอกสาร และสิ่งของ
จากบุคคลหนึ่งแล้วนำไปส่งมอบให้แก่อีกบุคคลหนึ่งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ โดยทาง
ไปรษณีย์หรือวิธีการสื่อสารอื่นรวมทั้งบริการที่ต่อเนื่องใกล้เคียงกัน

2. บริการการเงิน คือ บริการที่บริษัทรับฝากเงิน หรือจำหน่ายตราสาร หรือรับชำระเงิน
จากผู้ใช้บริการ ณ ที่ทำการไปรษณีย์แห่งหนึ่ง โดยทางไปรษณีย์หรือวิธีการสื่อสารอื่นที่บริษัท
กำหนด

3. การสะสมตราไปรษณียากร คือ การเก็บรวบรวมดวงตราไปรษณียากรที่ใช้แล้วหรือ
ยังไม่ได้ใช้ รวมทั้งสิ่งสะสมอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับตราไปรษณียากร

4. สินค้าไปรษณีย์ คือ วัสดุอุปกรณ์ที่บริษัทจัดจำหน่ายเพื่ออำนวยความสะดวกแก่
ผู้ให้บริการ ในการให้บริการไปรษณีย์

2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจการไปรษณีย์

2.2.1 กฎหมายไปรษณีย์ฉบับแรก¹⁰

เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ.2426 ตรงกับวันพฤหัสบดี แรม 14 ค่ำ เดือน 8 ปีมะแม เบญจ
ศก 1245 เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ ได้มีหนังสือกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า-
เจ้าอยู่หัว ให้ทราบว่าจะเปิดการไปรษณีย์ขึ้นในกรุงเทพฯ และได้แนบหนังสือของนายเฮนรี
อาลาบาสเตอร์ ซึ่งเสนอให้ตรากฎหมายแผ่นดินสำหรับการดำเนินงานจัดตั้งการไปรษณีย์ข้อความ
ในจดหมายของนายอาลาบาสเตอร์นี้ถือว่าเป็นกฎหมายไปรษณีย์ฉบับแรก ประกอบด้วยหลักการ
ทั้งหมด 6 ข้อ ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

ข้อ 1 เป็นเรื่องการให้อำนาจแก่กรมไปรษณีย์ในการจัดการไปรษณีย์ทั่วประเทศ รวมทั้ง
ให้กรมไปรษณีย์มีสิทธิในการกำหนดอัตราค่าฝากส่งหนังสือต่าง ๆ และเก็บค่าฝากส่งนั้นไว้

ข้อ 2 เป็นเรื่องการจัดทำดวงตราไปรษณียากรและความผิดอันเกิดจากการทำดวงตรา
ปลอม ซึ่งความผิดเกี่ยวกับปลอมดวงตราไปรษณียากรจะได้รับโทษอย่างหนัก

ข้อ 3 ความรับผิดชอบของกรมไปรษณีย์เกี่ยวกับสิ่งของฝากส่งทางไปรษณีย์ที่สูญหายหรือ
เสียหาย โดยได้กำหนดยกเว้นความรับผิดชอบของกรมไปรษณีย์ไว้ว่าไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายหาก

⁹ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด. (2547). รายงานประจำปี 2546. หน้า 38.

¹⁰ การสื่อสารแห่งประเทศไทย. (2526). 100 ปีการไปรษณีย์ไทย. หน้า 65.

สิ่งของที่ฝากส่งสูญหายไป ส่งผิดไป หรือส่งช้าไป และแม้จะส่งหรือไม่ส่งก็ไม่มี ความผิดแต่อย่างใด และได้กำหนดไว้ว่าผู้ใดจะฟ้องร้องพนักงานไปรษณีย์ไม่ได้ไม่ว่าในกรณีใด ๆ

ข้อ 4 ความผิดเกี่ยวกับการเอาของสกปรก หรือของที่เป็นอันตรายใส่ในตู้ไปรษณีย์ ความผิดในข้อนี้มุ่งประสงค์ที่จะป้องกันมิให้เกิดอันตรายแก่ไปรษณีย์ภัณฑ์ที่อยู่ในตู้ไปรษณีย์ หรืออาจทำให้พนักงานไปรษณีย์ได้รับความลำบาก

ข้อ 5 สิทธิพิเศษของบุรุษไปรษณีย์ผู้นำจ่าย ได้ให้สิทธิแก่บุรุษไปรษณีย์เป็นอย่างมาก โดยในระหว่างเวลาที่บุรุษไปรษณีย์กำลังปฏิบัติหน้าที่นำส่งหนังสืออยู่นั้น ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอย่างใดอันเป็นการขัดขวางการปฏิบัติงาน และห้ามมิให้จับกุม คุมขังบุรุษไปรษณีย์ไม่ว่ากรณีใด ๆ แต่มีข้อยกเว้นระบุในตอนท้ายว่า ถ้ามีเหตุอันเป็นการสมควรซึ่งเกิดจากการกระทำของบุรุษไปรษณีย์ กรมนครบาลหรือผู้หนึ่งผู้ใดจะทำการจับกุมได้ โดยติดตามบุรุษไปรษณีย์ไปจนกว่าจะได้ทำการจ่ายไปรษณีย์ภัณฑ์เสร็จเรียบร้อยก่อน หรือจนกว่าบุรุษไปรษณีย์จะกลับถึงกรมไปรษณีย์ซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่ที่จะทำการจับกุมนั้นก่อนแล้ว จึงให้ดำเนินคดีกับบุรุษไปรษณีย์ในภายหลังต่อไป

ซึ่งสิทธิพิเศษในข้อนี้จะเห็นได้ว่า ขัดต่อกระบวนกฎหมายที่ใช้อยู่เพราะไม่เคยมีบทกำหนดใด ๆ ที่จะให้อำนาจแก่บุคคลใด ๆ เช่นนั้นมาก่อน จึงได้มีการพิจารณาบทบทวนข้อนี้ใหม่ กำหนดข้อบังคับสำหรับบุรุษไปรษณีย์ ดังนี้

1) ห้ามจับกุมบุรุษไปรษณีย์ขณะนำส่งหนังสือในความผิดเล็กน้อย แต่หากเป็นความผิดออกจากรณีให้จับกุมได้โดยแจ้งให้กรมไปรษณีย์ทราบทันที

2) ถ้ามีเหตุต้องจับกุมคนในร้านจำหน่ายตราไปรษณียากร ปิด หรืออายัดร้านจำหน่ายตราไปรษณียากรที่มีไปรษณีย์ภัณฑ์อยู่ในตู้ไปรษณีย์ ให้เจ้าหน้าที่นครบาลรักษาไปรษณีย์ภัณฑ์ และตู้ไปรษณีย์นั้น ๆ ไว้อย่างดีจนกว่าพนักงานไปรษณีย์มารับ

3) ถ้าเจ้าหน้าที่นครบาลหรือผู้ใดมีเหตุต้องจับกุมบุรุษไปรษณีย์ ห้ามจับต้องกระเป๋าใส่ไปรษณีย์ภัณฑ์

4) ให้เจ้าหน้าที่นครบาลช่วยสอดส่องดูแลการทำตราไปรษณียากรปลอม

ข้อ 6 การให้ความคุ้มครองแก่ร้านจำหน่ายตราไปรษณียากร โดยให้อำนาจแก่เจ้าของร้านในการที่จะจำหน่ายตราไปรษณียากรได้ และให้ร้านจำหน่ายตราไปรษณียากร มีสิทธิพิเศษที่จะไม่ถูกรวมพระนครบาลทำการจับกุมริบของในร้าน ปิดร้าน หรือจับคนในร้าน รวมทั้งให้สิทธิที่จะรักษาตู้ไปรษณีย์ไว้จนกว่าจะมีพนักงานไปรษณีย์มาติดต่อขอรับไป

2.2.2 พระราชบัญญัติกรมไพรณีย์สยาม จ.ศ.1247¹¹

การให้บริการรับฝากและนำจ่ายสิ่งของทางไพรณีย์ในปี พ.ศ.2426 เป็นการดำเนินงานในชั้นทดลอง โดยมีกฎหมายของนายอาลาบาศเตอร์เพียงฉบับเดียวเท่านั้นที่ใช้บังคับอยู่แต่กฎหมายดังกล่าวเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่เฉพาะกรมไพรณีย์ ยังไม่ได้กำหนดสิทธิหน้าที่ของผู้ให้บริการไว้โดยตรง และยังไม่สามารถป้องกันผลประโยชน์ของประชาชนผู้ให้บริการได้ อีก 2 ปีต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯให้ขยายการไพรณีย์ไปยังจังหวัดต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เนื่องจากประชาชนสนใจใช้บริการไพรณีย์กันมาก และในปีเดียวกันประเทศไทยกำลังเตรียมการเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหภาพสากลไพรณีย์ จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายสำหรับการไพรณีย์ไว้เป็นการเฉพาะ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงได้ตราพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการไพรณีย์ขึ้น เรียกว่า “พระราชบัญญัติกรมไพรณีย์สยาม จุฬศักราช 1247” ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2428 เป็นต้นไป

พระราชบัญญัติกรมไพรณีย์สยาม จุฬศักราช 1247 นี้ รัฐบาลได้ให้ความคุ้มครองผลประโยชน์แก่ผู้ให้และผู้ให้บริการควบคู่กันไปทั้ง 2 ฝ่าย ไม่ว่าจะประชาชน เจ้าหน้าที่ หรือกรมไพรณีย์ต่างก็ได้รับการป้องกันผลประโยชน์เช่นกัน ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างเรียบร้อยอันเกิดผลดีแก่ส่วนรวม

พระราชบัญญัตินี้ประกอบด้วยข้อกำหนดต่าง ๆ รวมทั้งหมด 7 มาตรา แบ่งออกเป็นเรื่องต่าง ๆ 6 เรื่อง คือ

1. อำนาจในการรับ-ส่งหนังสือปิดผนึก
2. การป้องกันของหาย
3. ความเป็นธรรมเกี่ยวกับผลประโยชน์ของกรมไพรณีย์
4. การกำหนดโทษ
5. อำนาจในการส่งหนังสือส่วนพระองค์
6. การใช้ตราประทับปลอม

2.2.3 พระราชกำหนดไพรณีย์ รัตนโกสินทร์ศก 116 (พ.ศ.2440)¹²

กิจการไพรณีย์ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้นเรื่อยมา มีผลทำให้พระราชบัญญัติกรมไพรณีย์สยาม จ.ศ.1247 มีเนื้อหารายละเอียดไม่ครอบคลุมถึงการดำเนินงานที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะหลังจากประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสหภาพสากลไพรณีย์ กรมไพรณีย์ได้จัด

¹¹ แหล่งเดิม. หน้า 66.

¹² แหล่งเดิม. หน้า 68.

ให้มีบริการไปรษณีย์ระหว่างประเทศขึ้นหลายอย่าง ปริมาณงานที่รับและจ่ายไปรษณีย์ภัณฑ์ต่างประเทศมีมากขึ้น ในปี พ.ศ.2440 กรมไปรษณีย์จึงเห็นควรที่จะปรับปรุงกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ที่มีอยู่ในรัศมณฑลเพียงพอและทันสมัยยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงได้มีการประกาศใช้กฎหมายฉบับใหม่ซึ่งดัดแปลงแก้ไขมาจากพระราชบัญญัติฉบับแรกในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2440 เรียกชื่อว่า “พระราชกำหนดไปรษณีย์ รัตนโกสินทร์ศก 116 (พ.ศ.2440)” ซึ่งมี 39 มาตรา แยกรายละเอียดออกเป็น 3 ภาค คือ

ภาคที่ 1 ว่าด้วยข้อบังคับทั่วไปในกิจการกรมไปรษณีย์ แบ่งออกเป็น 5 หมวด หมวดที่สำคัญ ได้แก่

หมวดที่ 2 ว่าด้วย สิทธิและอำนาจของรัฐบาลไทยในการจัดการไปรษณีย์แต่เพียงผู้เดียวในประเทศ ยกเว้นในระหว่างเกิดสงคราม (มาตรา 18) และ

หมวดที่ 5 ว่าด้วยสิทธิพิเศษของกรมไปรษณีย์ ได้ให้ความคุ้มครองแก่เจ้าพนักงานไปรษณีย์ในระหว่างการปฏิบัติงาน ผู้ใดขัดขวางจะต้องรับโทษตามแต่กรณี เช่น

1. ห้ามมิให้ผู้ใดหน่วงเหนี่ยว ขัดขวางพนักงานไปรษณีย์ คนถือถุงไปรษณีย์ หรือพาหนะที่ใช้ในการขนส่งถุงไปรษณีย์ นอกจากรัฐบาลไทยจะสั่งการเป็นการเฉพาะ
2. ห้ามมิให้ผู้ใดเปิดหีบห่อ ถุง ซึ่งบรรจุสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ระหว่างทางไปรษณีย์
3. กรมไปรษณีย์มีอำนาจที่จะฟ้องร้อง ผู้รับที่ไม่ยอมชำระเงินค่าปรับตามที่กำหนด
4. กรมไปรษณีย์มีอำนาจที่จะยึดหนังสือใด ที่สงสัยว่าไม่เป็นไปตามอนุสัญญาสากลไปรษณีย์ และข้อบังคับในอนุสัญญาต่าง ๆ

5. เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น นายอำเภอ กำนัน และศาลการจะต้องให้ความช่วยเหลือแก่พนักงานไปรษณีย์ในการที่จะสืบสวน จับกุม ผู้ใดที่ทำผิดข้อบังคับของกรมไปรษณีย์เมื่อกรมไปรษณีย์ขอให้ช่วย

ภาคที่ 2 ว่าด้วย การกำหนดโทษ แบ่งออกเป็น 4 หมวด ๆ ที่สำคัญ ได้แก่

หมวดที่ 6 ว่าด้วยเรื่องบทลงโทษสำหรับประชาชนที่กำหนดไว้สำหรับผู้กระทำผิดโดยทั่วไป เช่น การฝากส่งจดหมายนอกทางไปรษณีย์ ผู้ฝ่าฝืนจะถูกปรับปรับละไม่เกิน 50 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 40 วัน หรือห้ามมิให้ผู้ใดฝากส่งสิ่งซึ่งบรรจุเครื่องระเบิดต่าง ๆ หรือของที่จะเป็นอันตรายแก่หนังสือที่ส่งทางไปรษณีย์ ผู้ฝ่าฝืนจะถูกปรับไม่เกิน 800 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 3 ปี เป็นต้น

หมวดที่ 8 ว่าด้วยบทลงโทษสำหรับพนักงานไปรษณีย์ ซึ่งต้องการควบคุมการปฏิบัติงานมิให้กระทำความผิดตำแหน่งหน้าที่ราชการ อันจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ฝากส่ง จึงได้ออกกฎหมายกำหนดความประพฤติของเจ้าพนักงานไว้ เช่น พนักงานไปรษณีย์ยกยอกสิ่งของส่งทาง

ไปรษณีย์ ดวงตราไปรษณียากร หรือทรัพย์สินที่เป็นของราชการ ต้องได้รับโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือน ถึง 5 ปี เป็นต้น

ภาคที่ 3 ว่าด้วยข้อบังคับพิเศษ มีเพียงหมวด 10 หมวดเดียว ว่าด้วยการทำโทษและ ฟ้องร้อง บรรดาโทษทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นโทษปรับหรือจำคุกในพระราชกำหนดไปรษณีย์ฉบับนี้ โดยให้อำนาจผู้พิพากษาศาลอาญาเป็นผู้พิจารณาตัดสินชี้ขาด และสิทธิของกรมไปรษณีย์เกี่ยวกับการร้องขอให้ผู้กระทำผิดตามพระราชกำหนดนี้รับโทษ ก็ให้มีสิทธิที่จะร้องขอได้ตลอดจนให้สิทธิที่จะรับเงินค่าปรับที่ผู้กระทำผิดยอมจ่ายให้ก่อนที่จะมีการฟ้องร้องกัน ซึ่งก็คือการประนีประนอมยอมความกันนั่นเอง

2.2.4 พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477¹³

เมื่อถึงปี พ.ศ.2476 ประเทศไทยได้มีการพัฒนากิจการต่าง ๆ ของประเทศไปเป็นอันมาก โดยเฉพาะในด้านพาณิชยกรรม กฎหมายไปรษณีย์ที่ใช้มาไม่มีความล้าหลังไม่เพียงพอต่อความต้องการ จนเมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ.2476 ตรงกับสมัยของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ขึ้น เพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการไปรษณีย์ไทยให้เกิดความสะดวกแก่ประชาชนและเหมาะสมกับยุคสมัยมากขึ้น และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2477 เป็นต้นมา ประกอบด้วย 12 หมวด ได้แก่ บทวิเคราะห์ศัพท์, อำนาจสิทธิเด็ดขาด, ไปรษณียากร, ตราไปรษณียากร, การรับและการส่งไปรษณีย์ภัณฑ์, การลงทะเบียนและการประกัน, ไปรษณีย์ภัณฑ์ส่งไม่ได้, ฎไปรษณีย์ทางเรือ, สิทธิพิเศษในการรับส่งไปรษณีย์ภัณฑ์, ษณณัติ, การตรวจค้น จับกุม ฟ้องร้อง และบทลงโทษ, การรักษาการตราพระราชบัญญัตินี้ เมื่อแยกพิจารณาแล้วจะเห็นว่าหมวดที่สำคัญจะต้องนำมาศึกษา คือ

หมวดที่ 2 ว่าด้วยอำนาจสิทธิขาดของรัฐบาลในการจัดการไปรษณีย์และตั้งที่ทำการไปรษณีย์ภายในราชอาณาจักร พระราชบัญญัตินี้รัฐบาลได้มอบอำนาจสิทธิขาดให้แก่กรมไปรษณีย์โทรเลข ซึ่งต่างจากพระราชบัญญัติฉบับก่อน ๆ และเพื่อให้บุคคลทั้งหลายได้ทราบว่ามี การจัดตั้งหรือเลิกที่ทำการไปรษณีย์ ณ ที่ใด จึงบังคับว่าให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วย เมื่อกรมไปรษณีย์โทรเลข เป็นผู้มิสิทธิเด็ดขาดในการดำเนินการทางด้านไปรษณีย์ ดังนั้น หากมีบุคคลใดมาดำเนินการในลักษณะเช่นเดียวกันย่อมถือว่ามีความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ 3 กรณีที่ไม่ผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ

1. จดหมายหรือไปรษณีย์บัตรไม่เกิน 3 ฉบับ ที่ฝากผู้เดินทางไป โดยผู้รับฝากไม่ได้รับเงินเดือน ค่าจ้างรางวัล

¹³ แหล่งเดิม. หน้า 69.

2. จดหมายหรือไปรษณียบัตรที่จัดให้ผู้ถือพิเศษถือไปและเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของผู้ฝาก หรือผู้รับจดหมาย โดยผู้ถือหนังสือนั้นต้องไม่รับจดหมาย ไปรษณียบัตรจากผู้อื่น หรือนำส่ง จดหมาย ไปรษณียบัตรให้แก่ผู้อื่น

3. จดหมายหรือไปรษณียบัตรที่เกี่ยวข้องเฉพาะสินค้า หรือทรัพย์สินที่ส่งไปโดยทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศ และจะต้องส่งมอบพร้อมกับสินค้าหรือทรัพย์สินนั้น โดยต้องมีคำว่า “จดหมายของผู้รับตราสั่ง” หรือถ้อยคำอย่างอื่นทำนองเดียวกัน

หมวดที่ 11 ว่าด้วยการตรวจค้น จับกุม ฟ้องร้อง และบทลงโทษ ซึ่งแบ่งออกเป็น ความผิดของพนักงานไปรษณีย์ และความผิดของผู้อื่นซึ่งได้กำหนดบทลงโทษไว้สูงกว่าในพระราชกำหนด พ.ศ.2440 เช่น

1. นำส่งหรือส่งมอบดูงไปรษณีย์ล่าช้า จนทำให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งของเหล่านั้น มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 วัน หรือปรับไม่เกิน 200 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2. รายงานเท็จว่าได้ส่งมอบดูงแล้ว แต่ยังไม่มีการส่งมอบ มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 200 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

3. เปิดไปรษณีย์ภัณฑ์ที่มีผู้ฝากส่งทางไปรษณีย์และรวมถึงการยินยอมให้ผู้อื่นเปิด หรือ การที่เจ้าพนักงานผู้นั้นจงใจกัก หรือหน่วงเหนี่ยวไปรษณีย์ภัณฑ์หรือยอมให้ผู้อื่นทำเช่นนั้น มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี และปรับไม่เกิน 1,000 บาท

4. ลงหรือลบเครื่องหมายบนดูง หรือเรียก หรือรับเงินเป็นค่าไปรษณียากร ซึ่งตนรู้อยู่ แล้วว่าไม่สามารถเรียกได้ มีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และปรับไม่เกิน 5,000 บาท

5. จัดส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ยังไม่ได้ชำระค่าไปรษณียากรโดยทุจริต มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี และปรับไม่เกิน 2,000 บาท

ความผิดในส่วนนี้เมื่อพิจารณาแล้วแม้จะเห็นว่าเป็นความผิดเล็กน้อย แต่ถ้าพนักงานไปรษณีย์เป็นผู้กระทำความผิดก็ไม่ควรได้รับการอภัย

กรณีที่เป็นความผิดของผู้อื่นที่ไม่ใช่พนักงานกรมไปรษณีย์ ซึ่งกระทำความผิดต่อกรมไปรษณีย์ หรือทรัพย์สินของกรมไปรษณีย์ ได้แก่

1. การส่งจดหมายหรือไปรษณียบัตร โดยไม่ผ่านวิธีการทางไปรษณีย์มีความผิดต้องปรับตามจำนวนจดหมายหรือไปรษณียบัตรนั้น ๆ ฉบับละไม่เกิน 10 บาท

2. การทำลายทรัพย์สินของกรมไปรษณีย์โทรเลข หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ไปรษณีย์ภัณฑ์ เช่น การเผาตู้ไปรษณีย์ การใส่สิ่งโสโครก หรือเป็นพิษเข้าไปในตู้ไปรษณีย์ มีความผิดจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 500 บาท

3. ชัดขวาง หน่วงเหนี่ยว กีดกันต่อการส่งสูงไปรษณีย์ภัณฑ์อันทำให้การส่งต้องล่าช้า มีความผิดจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับกรณีอาจมีความผิดทางอาญาด้วย

4. ยึดหรือจงใจซ่อนเร้นไปรษณีย์ภัณฑ์ หรือสูงไปรษณีย์ที่อยู่ในระหว่างส่ง หรือเมื่อเจ้าพนักงานเรียกให้ส่งก็ไม่ยอมส่ง มีความผิดจำคุกไม่เกิน 2 ปี และปรับไม่เกิน 500 บาท

5. ทำให้เชื่อว่าที่ใดที่หนึ่งเป็นที่ทำการไปรษณีย์ หรือตู้ไปรษณีย์โดยที่ตนไม่มีอำนาจ มีความผิดปรับไม่เกิน 50 บาท

6. ใช้ตราไปรษณียากรซึ่งมีเครื่องหมายว่าใช้แล้ว มีความผิดจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในด้านการตรวจค้น จับกุม และฟ้องร้อง อำนาจสิทธิขาดในการดำเนินการทางด้านบริการไปรษณีย์เป็นของกรมไปรษณีย์โทรเลข ดังนั้น เพื่อความสะดวกแก่การปฏิบัติงาน และให้ได้ทราบถึงการกระทำอันเป็นความผิดต่าง ๆ จึงให้กรมไปรษณีย์โทรเลขมีอำนาจที่จะตรวจค้น จับกุม หน่วงเหนี่ยว กับสิ่งที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าได้มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ให้ได้ทราบข้อเท็จจริงต่อไป และนอกจากมีอำนาจในการหน่วงเหนี่ยว กักขัง และจับกุมแล้ว ถ้าการตรวจค้นดังกล่าวทราบว่าเป็นการกระทำความผิดทางอาญากรมไปรษณีย์โทรเลขก็ยังมีอำนาจฟ้องร้องได้ด้วย และเพื่อให้สามารถทราบสาเหตุแห่งการกระทำผิดได้อย่างทั่วถึง กรณีนี้กรมไปรษณีย์โทรเลขยังกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ที่แจ้งให้กรมไปรษณีย์ทราบในการกระทำความผิดด้วย

2.2.5 พระราชบัญญัติไปรษณีย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2483¹⁴

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีความสำคัญเพียงให้ยกเลิกและบัญญัติความใหม่ในมาตรา4(10) และเพิ่มอนุมาตรา 13 ของมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ซึ่งแก้ไขคำจำกัดความของไปรษณีย์ภัณฑ์เพียงเล็กน้อยจาก “ไปรษณีย์ภัณฑ์ หมายความว่า...” เป็น “ไปรษณีย์ภัณฑ์ หมายความว่า...” สำหรับอนุมาตรา 13 ของมาตรา 4 ได้เพิ่มความหมายของคำว่า เชื้อไปรษณีย์ เนื่องจากในปี พ.ศ.2483 กรมไปรษณีย์โทรเลขได้ดำเนินการเปิดบริการเชื้อไปรษณีย์ขึ้น จึงได้เสนอขอเพิ่มเติมความในพระราชบัญญัติไปรษณีย์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ตามความเป็นจริง

¹⁴ แหล่งเดิม. หน้า 72.

2.2.6 พระราชบัญญัติทุนไปรษณีย์ พ.ศ.2504¹⁵

เนื่องด้วยระเบียบวิธีการงบประมาณที่ใช้กับกรมไปรษณีย์โทรเลขเดิม ไม่เหมาะสมกับกิจการการไปรษณีย์โทรเลข ที่มีลักษณะเป็นงานรัฐพาณิชย์ต้องมีความคล่องตัวในการดำเนินงาน ดังนั้น ในปี พ.ศ.2503 จึงได้มีประกาศใช้ระเบียบทุนไปรษณีย์ พ.ศ.2503 ซึ่งออกตามความในมาตรา 10จ. แห่งพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2503 โดยให้สิทธิพิเศษในทางการเงินแก่กรมไปรษณีย์โทรเลขมากยิ่งขึ้น คือให้มีทุนหมุนเวียนสำหรับใช้จ่ายในการดำเนินกิจการเป็นของตนเอง เช่น ในการเบิกเงินมาใช้จ่ายดำเนินงาน ก็มีสิทธิเบิกได้จากบัญชีทุนไปรษณีย์โดยตรง ตามรายการที่ได้รับอนุมัติจากสำนักงบประมาณ โดยไม่ต้องเบิกจากกระทรวงการคลังหรือคลังจังหวัด คลังอำเภอเหมือนเดิม ส่วนรายได้จากกิจการทั้งหมดก็ให้นำส่งเข้ากระทรวงการคลังเป็นรายได้ของประเทศ ต่อมาปี พ.ศ.2504 กรมไปรษณีย์โทรเลขได้ดำเนินการตราพระราชบัญญัติทุนไปรษณีย์ขึ้น เพื่อให้สามารถนำรายได้ทั้งหมดเข้าเป็นทุนไปรษณีย์ ตลอดจนคงสิทธิของข้าราชการกรมไปรษณีย์โทรเลขตามระเบียบข้าราชการพลเรือนไว้

พระราชบัญญัติทุนไปรษณีย์ พ.ศ.2504 นี้ได้เลิกใช้เมื่อการสื่อสารแห่งประเทศไทยแยกหน่วยงานออกมาเป็นรัฐวิสาหกิจ ดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2519

2.2.7 พระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2519¹⁶

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการและนำมาซึ่งความเจริญของกิจการไปรษณีย์และโทรคมนาคมของประเทศไทย แต่ที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีได้ยกเลิกพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ซึ่งยังมีผลใช้บังคับอยู่เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2519 แต่ได้แก้ไขคำบางคำในพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 เช่น คำว่า “กรม” และ “กรมไปรษณีย์โทรเลข” ให้หมายความถึง “การสื่อสารแห่งประเทศไทย”, คำว่า “รัฐมนตรี” ให้หมายความถึง “คณะกรรมการ” เป็นต้น

พระราชบัญญัติฉบับนี้ประกอบด้วย 5 หมวด คือ

1. การจัดตั้งทุนและเงินสำรอง
2. การกำกับ การควบคุม และการจัดการ
3. ความสัมพันธ์กับรัฐบาล
4. การอุทธรณ์และการสงเคราะห์
5. การบัญชี การสอบและการตรวจ

¹⁵ แหล่งเดิม.

¹⁶ แหล่งเดิม. หน้า 72.

2.3 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ

2.3.1 ความหมายตามพจนานุกรม

“สิทธิ” หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม เช่น บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ¹⁷

“เสรีภาพ” หมายถึง ความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามที่ตนปรารถนาโดยไม่ มีอุปสรรคขัดขวาง เช่น เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการนับถือศาสนา ความมีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น¹⁸

2.3.2 ความหมายตามนักกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้ในหมวด 3 ตั้งแต่มาตรา 26 ถึงมาตรา 65 ซึ่งในแต่ละมาตราก็เป็นเรื่องที่ต่างกัน แต่อย่างไรก็ดีรัฐธรรมนูญฉบับนี้ถือได้ว่าการบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน เมื่อเทียบกับรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา ซึ่งนักวิชาการทางกฎหมายของไทยหลายท่านได้ให้ความหมายใกล้เคียงกัน คือ

- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ให้ความหมายคำว่า “สิทธิ” (Right) หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้แก่บุคคล ในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เช่น สิทธิทางหนี้ กรรมสิทธิ์เป็นต้น อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลหนึ่ง ในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นอีกคนหนึ่งหรือหลายคนกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน เช่น เรียกร้องให้เขาชำระเงินให้หรือซ่อมแซมกำแพงบ้านให้ หรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เรียกร้องให้ผู้ที่ย้ายกิจการให้ตน ละเว้นจากการประกอบกิจการอย่างเดียวกับที่ขายให้ตนในเมืองเดียวกันแข่งกับตน สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย¹⁹

- หยุต แสงอุทัย ให้ความหมายว่า สิทธิเป็นประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ และเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ประโยชน์แก่บุคคลไว้โดยเจาะจง และกฎหมายได้คุ้มครองประโยชน์นี้ โดยบุคคลผู้ได้รับประโยชน์สามารถใช้สิทธิทางศาล²⁰

- บรรเจิด สิงคะเนติ ให้ความหมายว่า “สิทธิตามรัฐธรรมนูญ” ถือเป็น “สิทธิตามกฎหมายมหาชน” (das subjective oeffentliche Recht) หมายถึง อำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรอง คุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำ

¹⁷ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. (2546). หน้า 1193.

¹⁸ แหล่งเดิม. หน้า 1217.

¹⁹ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. หน้า 21.

²⁰ หยุต แสงอุทัย. (2538). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. หน้า 188.

การใด เป็นการก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรียกร้องต่อองค์กรของรัฐมิให้แทรกแซงในขอบเขตสิทธิของตน²¹

ส่วนคำว่า “เสรีภาพ” (Liberty)

- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ให้ความหมายว่า ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น²² ภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง บุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมมีเสรีภาพอยู่ตราบนานเท่าที่เขาไม่ถูกบังคับให้กระทำในสิ่งที่เขาไม่ประสงค์จะกระทำ หรือไม่ถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวางไม่ให้กระทำในสิ่งที่เขาประสงค์จะกระทำ กล่าวโดยสรุป เสรีภาพคืออำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนดตนเอง (Self-determination) โดยอำนาจนี้บุคคลย่อมเลือกวิถีชีวิตของตนได้ด้วยตนเอง เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง²³ เสรีภาพ หมายถึง อำนาจในการกำหนดตนเองโดยอิสระของบุคคลที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด อันเป็นอำนาจที่มีเหนือตนเอง

- เสรีภาพในทางภาษาศาสตร์ หมายความว่า เป็นเงื่อนไขของบุคคลที่ไม่ขึ้นต่อผู้อื่นหนึ่งผู้ใดและเป็นอำนาจ หรือมีอำนาจที่จะกระทำ หรือไม่กระทำก็ได้ สรุปความหมาย คือ เสรีภาพเป็นอำนาจในการกำหนดตนเอง บุคคลสามารถเลือกได้ด้วยตนเองว่าจะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้²⁴

ความหมายของสิทธิกับเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนั้น สิทธิมุ่งไปที่ความคุ้มครองไม่ให้ผู้อื่นมาละเมิด ส่วนเสรีภาพมุ่งไปที่อิสระที่จะทำอะไรก็ได้²⁵ ดังนั้น เห็นได้ว่าสิทธิเสรีภาพเป็นคำที่มักใช้ควบคู่กัน แต่ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะพบว่าทั้งสองคำมีความแตกต่างกันระหว่าง “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” โดย “สิทธิ” เป็นอำนาจที่บุคคลมีเพื่อเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำหรือละเว้นการกระทำอันหนึ่งอันใด²⁶ หรือเป็นเรื่องที่บุคคลมีความชอบธรรมที่จะยกขึ้นต่อสู้กับบุคคลอื่นเพื่อรักษาประโยชน์ของตน แต่ “เสรีภาพ” เป็นอำนาจที่บุคคลนั้นมีอยู่เหนือตนเองในการตัดสินใจที่จะกระทำ หรือละเว้นการกระทำอันหนึ่งอันใด โดยปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำจากผู้อื่น เสรีภาพจึงไม่ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่นแต่อย่างใด²⁷ หรือความเป็นอิสระของบุคคลที่จะกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ

²¹ บรรเจิด สิงคะเนติ. (2547). **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ**. หน้า 58.

²² วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. เล่มเดิม. หน้า 22.

²³ แหล่งเดิม.

²⁴ สภาทนายความ. (2547). **โทษทางอาญาที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540** (รายงานการวิจัย). หน้า 12.

²⁵ จินนิตี หะวานนท์. (2546). **สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ**. หน้า 11.

²⁶ บรรเจิด สิงคะเนติ. เล่มเดิม. หน้า 61.

²⁷ แหล่งเดิม.

2.4 ประเภทของสิทธิและเสรีภาพ

2.4.1 การแบ่งตามแนวคลาสสิกของเยอรมัน²⁸

การแบ่งลักษณะนี้เป็นการอาศัยลักษณะของการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชน กับหน้าที่ของรัฐเป็นข้อพิจารณาในการแบ่ง โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- status negativus หมายถึง กลุ่มของสิทธิและเสรีภาพที่การใช้สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลจะต้องปราศจากการแทรกแซงของรัฐ สิทธิและเสรีภาพประเภทนี้เป็นสิทธิและเสรีภาพที่ปฏิเสธอำนาจของรัฐ โดยแสดงออกมาในรูปของสิทธิในการป้องกัน สิทธิในลักษณะนี้ตามรัฐธรรมนูญของไทย พ.ศ.2540 เช่น เสรีภาพในเคหสถาน (มาตรา 35), เสรีภาพในการนับถือศาสนา (มาตรา 38), เสรีภาพในการสื่อสาร (มาตรา 37) เป็นต้น

- status positivus หมายถึง สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลที่ต้องมีการเข้ามาดำเนินการโดยรัฐ อยู่ในลักษณะของสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ เช่น สิทธิเรียกร้องให้กระทำการ สิทธิในการดำเนินคดี สิทธิในลักษณะนี้ตามรัฐธรรมนูญของไทย พ.ศ.2540 เช่น สิทธิที่จะใช้สิทธิทางศาล (มาตรา 25), สิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา 43), สิทธิในการรับบริการสาธารณสุข (มาตรา 52) เป็นต้น

- status activus หมายถึง สิทธิของปัจเจกชนที่ใช้สิทธิของตนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างเจตจำนงทางการเมือง หรือเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรของรัฐ อยู่ในลักษณะของสิทธิพลเมือง ได้แก่ สิทธิของผู้เลือกตั้ง, สิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้ง, สิทธิในการสมัครเข้ารับราชการ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ ถือได้ว่าเป็นสิทธิที่อยู่ในกลุ่ม status negativus อย่างชัดเจน เพราะถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคน ทุกชาติ และทุกภาษา มีความชอบธรรมที่จะพึงได้ด้วยตนเองที่จะติดต่อสื่อสารถึงกันโดยชอบด้วยกฎหมาย และโดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐ ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ในหมวด 3 มาตรา 37 เรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

เป็นที่น่าสังเกตว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 หมวด 3 เรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ชื่อหมวดจะถือว่าเป็นสิ่งที่กำหนดให้ไว้เฉพาะกับชนชาวไทยเท่านั้นหรือไม่ คนต่างประเทศจะสามารถอ้างสิทธิตามหมวด 3 นี้ได้หรือไม่ยังเป็นปัญหาอยู่

2.4.2 การแบ่งโดยพิจารณาจากผู้ทรงสิทธิ

การแบ่งลักษณะนี้เป็นการพิจารณาจากเนื้อหาของสิทธิว่า สิทธิใดควรจะให้แก่บุคคลทุกคน และสิทธิใดควรจะให้เฉพาะพลเมืองของชาตินั้น ๆ ซึ่งการแบ่งแยกสิทธิและเสรีภาพ

²⁸ แหล่งเดิม. หน้า 62-66.

ประเภทนี้ เป็นการนำไปสู่การแยกสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองของชาติออกจากสิทธิมนุษยชน โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- สิทธิมนุษยชนหรือสิทธิของคนทุกคน ได้แก่ สิทธิที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองแก่คนทุกคน โดยไม่แยกว่าเป็นคนชาติใด เชื้อชาติใด ศาสนาใด หากบุคคลนั้นเข้ามาอยู่ในขอบเขตอำนาจรัฐ บุคคลนั้นย่อมได้รับความคุ้มครอง

- สิทธิพลเมือง ได้แก่ สิทธิที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองเฉพาะบุคคลที่เป็นพลเมืองของรัฐเท่านั้น เช่น รัฐธรรมนูญเยอรมันได้กำหนดให้สิทธิและเสรีภาพอยู่ในกลุ่ม status activus หรือ เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ เป็นต้น สิทธิและเสรีเหล่านี้เป็นสิทธิของชาวเยอรมันเท่านั้น

2.4.3 การแบ่งโดยพิจารณาจากเงื่อนไขการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

การแบ่งลักษณะนี้เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากเงื่อนไขของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เป็นการพิจารณาว่าสิทธิและเสรีภาพนั้น เป็นสิทธิที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายหรือไม่ หรือหากอยู่ภายใต้เงื่อนไขกฎหมายจะอยู่ในเงื่อนไขใด โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- สิทธิและเสรีภาพกับเงื่อนไขของกฎหมายทั่วไป สิทธิและเสรีภาพกับเงื่อนไขของกฎหมายทั่วไปนี้ไม่ได้เรียกร้องเงื่อนไขพิเศษในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพประการอื่น เช่น เสรีภาพในเคหสถาน มาตรา 35 วรรคสอง ที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง...เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ซึ่งรัฐธรรมนูญมิได้กำหนดเงื่อนไขใด ๆ เกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในเคหสถานไว้แต่อย่างใด เพียงแต่กำหนดไว้ว่า “เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” แต่ถึงอย่างไรก็ตามก็มิได้หมายความว่าห้ามการจำกัดเสรีภาพดังกล่าวว่าไม่มีข้อจำกัดใด ๆ เพราะการจำกัดเสรีภาพยังอยู่ภายใต้ข้อจำกัดทั่วไป

- สิทธิและเสรีภาพกับเงื่อนไขกฎหมายพิเศษ การแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพโดยเงื่อนไขกฎหมายพิเศษนี้จะต้องผูกพันอยู่กับสถานการณ์หนึ่ง หรือต้องผูกพันกับวัตถุประสงค์ใด วัตถุประสงค์หนึ่ง หรือจะต้องดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น เช่น เสรีภาพในการเดินทาง (มาตรา 36) ซึ่งการจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน เห็นได้ว่าจะจำกัดเสรีภาพในการเดินทางได้เฉพาะภายในเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

สำหรับเสรีภาพในการสื่อสาร (มาตรา 37) จะถูกจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และเสรีภาพในการสื่อสารนี้ อาจถือว่าเป็นเสรีภาพในความลับส่วนบุคคล หรือเสรีภาพในข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 12 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิ

มนุษยชน ที่รับรองโดยสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2491 ที่บัญญัติว่า “การเข้าไปแทรกสอดโดยพลการในกิจการส่วนตัว ครอบครัว เคหะสถาน การส่งข่าวสาร ตลอดจน การโจมตีต่อเกียรติยศและชื่อเสียงของบุคคลนั้นจะกระทำมิได้ ทุก ๆ คนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากการแทรกสอดและการโจมตีดังกล่าว”

- สิทธิและเสรีภาพที่ปราศจากเงื่อนไขของกฎหมาย เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญได้กำหนด สิทธิและเสรีภาพนั้นไม่อยู่ใต้การจำกัดสิทธิโดยกฎหมายใด ๆ ทั้งสิ้น เช่น เสรีภาพในการนับถือ ศาสนา(มาตรา 38), สิทธิของผู้มีสัญชาติไทยที่จะไม่ถูกเนรเทศออกนอกราชอาณาจักรหรือห้ามมิให้ บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร (มาตรา 36 วรรคสาม)

2.5 เหตุผลในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

โดยหลักแล้ว กฎหมายได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการต่าง ๆ ได้ไว้แล้วหลายประการ แต่สิทธิและเสรีภาพบางอย่างหากให้ความเป็นอิสระมากเกินไปโดยมิได้กำหนดสิทธิ หรือขอบเขตไว้ให้ชัดเจน อาจไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นหรือกระทบกับความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวมได้ ดังนั้น เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่สังคมโดยรวม รัฐจึงต้องจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ ซึ่งเหตุผลในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในกรณีต่าง ๆ อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประการ คือ²⁹

2.5.1 เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่น

สิทธิของบุคคลอื่นมีที่มาจากแนวคิดตามหลักกฎหมายธรรมชาติ ที่เห็นว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาโดยมีความเท่าเทียมกันทุกคน บุคคลใด ๆ ไม่มีสิทธิรบกวนสิทธิของบุคคลอื่น หรือทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินได้ ทำให้เห็นได้ว่าสิทธิเสรีภาพของบุคคลหนึ่งย่อมถูกจำกัดอยู่ภายใต้สิทธิและเสรีภาพของอีกบุคคลหนึ่ง ดังนั้นเพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข รัฐจึงต้องออกข้อจำกัดในการใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลขึ้นอย่างชัดเจน เพื่อคุ้มครองบุคคลอื่น รวมถึงบุคคลที่สามด้วย เช่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 39 ที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

²⁹ แหล่งเดิม. หน้า 222.

เฉพาะ...เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว
ของบุคคลอื่น...” เป็นต้น

2.5.2 เพื่อการดำรงอยู่และเพื่อความสามารถในการทำภาระหน้าที่ของรัฐ

- การดำรงอยู่ หรือความมั่นคงของรัฐ

การที่จะเป็นรัฐขึ้นมาได้นั้น จะต้องมีความเข้มแข็งที่ที่แน่นอน มีอำนาจอธิปไตยและมีความมั่นคงขึ้นเสียก่อน เพื่อให้รัฐมีความมั่นคงรัฐจึงต้องมีการกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้เป็นแนวทางให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข ดังนั้น แนวความคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ ความมั่นคงในการดำรงอยู่ของรัฐและความสามารถในการทำภาระหน้าที่ของรัฐจึงเป็นเหตุผลอันชอบธรรมในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

การที่รัฐจะดำรงอยู่ได้หรือไม่นั้น อาจเกิดจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในของรัฐนั่นเอง เหตุปัจจัยภายนอก ได้แก่ การถูกรุกรานจากรัฐอื่น เหตุปัจจัยภายใน ได้แก่ การเกิดเหตุความวุ่นวาย การปฏิวัติ การจลาจลในประเทศ ดังนั้น เหตุผลที่รัฐต้องดำรงอยู่ให้ได้โดยปลอดภัยจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน เพื่อความมั่นคงแห่งรัฐจากปัจจัยภายนอกประเทศเป็นเหตุผลความชอบธรรมที่รัฐจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพกรณีสำคัญ คือ ก่อให้เกิดหน้าที่ในการรับราชการทหาร ซึ่งนอกจากจะเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลโดยการก่อให้เกิดภาระหน้าที่แล้วการเข้าร่วมป้องกันประเทศดังกล่าวอาจมีผลก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของผู้เข้าร่วมในการป้องกันด้วยเช่นกัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 69 ที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศรับราชการทหาร...ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” และตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.2497 ก็ได้กำหนดรายละเอียดในเรื่องดังกล่าวไว้ด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 39 วรรคสี่ ที่บัญญัติไว้ว่า “การให้นำเข้าหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณา...จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการฉงนสครวมหรือการรบ...” เป็นต้น

- ความสามารถในการทำภาระหน้าที่ของรัฐ

เป็นการกำหนดรูปแบบของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ในลักษณะของการกำหนดหน้าที่ให้แก่พลเมืองของตน เช่น การกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ต่าง ๆ กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่เสียภาษี แต่การที่จะทำให้น้ำที่ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญมีผลในทางปฏิบัติ ฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการทำหน้าที่ดังกล่าวไว้ด้วย

2.5.3 เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน

- ประโยชน์สาธารณะ หมายถึง ประโยชน์โดยรวมของรัฐหรือประโยชน์ร่วมกันอื่น ๆ ของสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่

- ความสงบเรียบร้อยของประชาชน การจะให้คำจำกัดความอย่างถูกต้องสมบูรณ์เป็นเรื่องยากเพราะเป็นคำที่มีความหมายกว้างแต่ก็มีการกล่าวถึงอยู่บ่อยครั้ง โดยจะยกขึ้นมาใช้ในกรณีที่มีผลประโยชน์ส่วนรวมของสังคมขัดกับผลประโยชน์ส่วนตัว ผลประโยชน์ส่วนรวมย่อมมีความสำคัญมากกว่า

คำว่า “ความสงบเรียบร้อยของประชาชน” นี้ กฎหมายไทยมักจะใช้คู่กับคำว่า “ศีลธรรมอันดีของประชาชน” ซึ่งตามรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ “ศีลธรรมอันดีของประชาชน” เป็นขอบเขตของการใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างหนึ่ง³⁰ หมายความว่า การใช้สิทธิและเสรีภาพจะต้องไม่ละเมิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าเรื่องใดที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้วมักจะขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนด้วย เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าถ้อยคำทั้งสองคำมีความหมายที่สอดคล้องกันเป็นไปในแนวทางเดียวกันไม่แตกต่างกัน จึงเป็นยากที่จะหาคำจำกัดความเพื่อแบ่งแยกความหมายของคำทั้งสองออกจากกัน

สรุปได้ว่า ประโยชน์สาธารณะและความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกของบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมโดยส่วนรวม ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของสังคมมากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคล ดังนั้น การที่รัฐจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เช่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 36 วรรคสอง ที่บัญญัติไว้ว่า “การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน...”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 37 วรรคสอง ที่บัญญัติไว้ว่า “การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใด เพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

³⁰ แหล่งเดิม. หน้า 237.

จากเหตุผลความจำเป็นทั้งสามประการข้างต้น ประเทศไทยก็ได้มีบทบัญญัติซึ่งจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า

“การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการ ที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้...”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 29 มีที่มาจากรัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Basic Law) มาตรา 19 ที่บัญญัติว่า³¹

(1) ภายใต้รัฐธรรมนูญนี้ การจำกัดสิทธิพื้นฐานจะกระทำได้อีกแต่โดยบทบัญญัติของกฎหมาย อาศัยอำนาจตามกฎหมายเฉพาะ กฎหมายนั้นจะต้องใช้ได้กับทุกคนเป็นการทั่วไป และจะใช้กับกรณีใดกรณีหนึ่งโดยเฉพาะไม่ได้ เพื่อประโยชน์ดังกล่าวกฎหมายนั้นจะต้องมีบัญญัติถึงสิทธิพื้นฐานที่ถูกจำกัด รวมทั้งมาตรการของสิทธิพื้นฐานนั้นด้วย

(2) ไม่ว่ากรณีจะเป็นเช่นใดก็ตาม ห้ามจำกัดสาระสำคัญของสิทธิพื้นฐาน

(3) สิทธิพื้นฐานมีผลบังคับถึงบรรดอภิศักที่ดั่งขึ้นตามกฎหมายมหาชนเยอรมันเท่าที่สภาพของสิทธินั้นจะอำนวย

(4) หากหน่วยงานของรัฐละเมิดสิทธิของบุคคล บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมได้ หากศาลอื่นไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาให้เป็นอำนาจของศาลธรรมดาที่มีอยู่ตามกฎหมายที่จะพิจารณาพิพากษา”

เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า การจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญมาตรา 29 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองแล้ว สามารถกระทำได้อย่างได้เงื่อนไขดังนี้³²

1. รัฐธรรมนูญเปิดช่องให้รัฐจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนได้
2. การจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าวจะต้องตราเป็นกฎหมาย
3. จะจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนได้ ตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น
4. การจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนดังกล่าว จะกระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น และจะต้องไม่ทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนดังกล่าวเสียหายไป

³¹ มานิตย์ จุมปา. (2547). คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540. หน้า 54.

³² สถาบันพระปกเกล้า. (2544). โครงการเฉลิมพระเกียรติ สาราณุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540. “สิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจ” หมวดสิทธิเสรีภาพ. หน้า 21.

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า สิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ โดยหลักแล้วจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ไม่ได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น จะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ ซึ่งได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 29 การจำกัดสิทธิเสรีภาพ ต้องตราเป็นกฎหมายที่มาจากรัฐสภาซึ่งถือว่าเป็นการแสดงออกของประชาชนที่ได้เลือกตั้งเข้ามาโดยผ่านทางสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ถือว่าเป็นการแสดงเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชน จึงจะจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ดังนั้น หากรัฐต้องการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในเรื่องใด รัฐต้องตราเป็นกฎหมายออกมาใช้บังคับ คำว่า “กฎหมาย” ที่จะมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้นั้น ได้แก่³³

1. รัฐธรรมนูญ
2. พระราชบัญญัติและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
3. พระราชกำหนด
4. กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์

นอกเหนือจากทั้ง 4 ข้อข้างต้น รัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐก็ไม่สามารถกระทำการได้ เช่น การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ รัฐสามารถเวนคืนกรรมสิทธิ์ที่ดินจากประชาชนได้ แต่ต้องออกกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนที่ดินก่อนจึงจะสามารถกระทำได้

2.6 การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540³⁴

2.6.1 พัฒนาการการรับรองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีวิวัฒนาการเป็นระยะเวลากว่า 70 ปี ซึ่งรัฐธรรมนูญในแต่ละยุคแต่ละสมัยมีที่มา แนวคิด เหตุผลในการบัญญัติแตกต่างกันไปในแต่ละยุค ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาสอดคล้อง เป็นไปตามสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะในระยะหลัง ๆ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในรัฐธรรมนูญมากขึ้น และเริ่มเข้ามามีบทบาทในการบัญญัติรัฐธรรมนูญทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงเช่น การที่นักศึกษ้ออกมาชุมนุมเรียกร้องในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2515 หรือเหตุการณ์ 16 ตุลาคม พ.ศ.2519 โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ.2540) ประชาชนมีความตื่นตัวในเรื่องสิทธิและเสรีภาพเป็นอย่างมาก และได้มีบทบาทในการร่วมร่างรัฐธรรมนูญโดยผ่านทางสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สสร.) ที่

³³ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2542). รัฐธรรมนูญน่ารู้. หน้า 235-236.

³⁴ สภานายความ. เล่มเดิม. หน้า 81.

ประชาชนเลือกตั้งเข้ามาโดยตรง ร่วมกันยกร่าง และผ่านการพิจารณาจนอาจเรียกได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 เป็น “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน”

สิ่งที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนเกี่ยวกับแนวความคิดในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ได้ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน โดยได้มีการบัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพไว้มากกว่า 40 มาตรา ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 มีบทบัญญัติเรื่องสิทธิและเสรีภาพเพียง 30 มาตรา เท่านั้น

2.6.2 การรับรองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีความพยายามในการที่จะทำให้สิทธิและเสรีภาพ ได้รับการรับรอง ค้ำครอง และมีผลใช้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะการบัญญัติในเรื่องเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้สอดคล้องกับนานาชาติ รวมทั้งในเรื่องสิทธิมนุษยชนไว้อย่างชัดเจน ให้มีการรับรองสิทธิ เสรีภาพกับหน้าที่บางประการให้ครบถ้วน ถูกต้อง และชัดเจนโดยเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในหลาย ๆ เรื่อง เช่น ด้านการเมือง เป็นต้น

สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 บัญญัติไว้ เช่น สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย (มาตรา 31) สิทธิส่วนบุคคล (มาตรา 34) เสรีภาพในเคหสถาน (มาตรา 35) เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ (มาตรา 36) เสรีภาพในการสื่อสาร (มาตรา 37) เสรีภาพในการนับถือศาสนา (มาตรา 38) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (มาตรา 39) เสรีภาพในการเสนอข่าว (มาตรา 41) เสรีภาพในทางวิชาการ (มาตรา 42) เป็นต้น

การรับรองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญโดยทั่วไปแล้ว รัฐธรรมนูญจะกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ โดยกำหนดให้หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐต้องให้ความเคารพสิทธิของประชาชน คือ รัฐไม่อาจตรากฎหมายให้กระทบสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ แต่หากจะต้องกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็เป็นอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ ในการออกกฎหมายให้เป็นไปตามรายละเอียดของการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามที่ต้องการ อย่างไรก็ตามฝ่ายนิติบัญญัติจะออกกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพให้แตกต่าง หรือเกินเลยไปจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจไว้ไม่ได้ เพราะรัฐธรรมนูญกำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถออกกฎหมาย หรือกำหนดรายละเอียดในเนื้อความที่ว่า ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

2.6.3 การจำกัดสิทธิเสรีภาพของไทย

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพถึง 40 มาตรา ถ้านำแนวความคิดของฝรั่งเศสข้างต้นว่าด้วยการจำกัดสิทธิเสรีภาพมาเทียบเคียงกันแล้ว พบว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพของไทยนั้น มี 2 มาตรา ที่เป็นหลักในเรื่องดังกล่าว และมีแนวทางเทียบเคียงกันได้ คือ มาตรา 28

บัญญัติว่า “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน...” ในมาตราดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพเพื่อคุ้มครองบุคคลอื่น และในขณะเดียวกันเป็นเพื่อคุ้มครองสังคมด้วย เงื่อนไขที่กำหนดในมาตราดังกล่าวถือได้ว่าเป็นข้อจำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลว่าด้วยการใช้สิทธิเสรีภาพของตน ต้องไม่กระทบต่อเงื่อนไขที่กำหนด และ

มาตรา 29 บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจงทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย...”

มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่เป็นเงื่อนไขเกี่ยวกับลักษณะของกฎหมายที่จำกัดหรือให้อำนาจฝ่ายบริหารจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน สามารถพิจารณาได้ ดังนี้

มาตรา 29 วรรคแรก กล่าวว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะกระทำได้อีกแต่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะสามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลได้นั้นต้องเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ซึ่งสิ่งที่เป็นกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ 1. รัฐธรรมนูญ 2. พระราชบัญญัติและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ 3. พระราชกำหนด 4. กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์³⁵ นอกเหนือจากนี้ไม่ใช่กฎหมายในความหมายของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น คำว่า กฎหมายที่จะมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้นั้น ได้แก่ รัฐธรรมนูญ, พระราชบัญญัติและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ, พระราชกำหนด และกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพมีว่าสิ่งที่มาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ สิ่งนั้นต้องผ่านการยินยอม หรือการบัญญัติออกมาจากประชาชน การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งถือเป็นตัวแทนของประชาชนในรัฐสภาจึงออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพได้ ดังนั้น ฝ่ายบริหารจะออกกฎ ข้อบังคับใด ๆ มาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ได้ เว้นแต่ว่าฝ่ายนิติบัญญัติจะได้ออกกฎหมายมอบอำนาจให้แก่ฝ่ายบริหาร ออกกฎเกณฑ์ของฝ่ายบริหารมาจำกัดสิทธิเสรีภาพได้ เช่น พระราชบัญญัติมอบอำนาจให้รัฐบาลในภาวะคับขัน พ.ศ.2484 มาตรา 3 และ มาตรา 4 ให้ฝ่ายบริหารตราพระราชกฤษฎีกากำหนดความผิดได้

³⁵ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. หน้าเดิม.

มาตรา 29 วรรคสองที่บัญญัติว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามวรรคแรกนั้นต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ถือได้ว่าเป็นการให้อำนาจนิติบัญญัติที่จะจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้นั้นจะต้องมีผลเป็นการทั่วไป และไม่ระบุตัวบุคคล เพราะมิฉะนั้นจะเป็นการเลือกปฏิบัติ ทำให้เกิดความไม่เสมอภาค เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม และมาตรา 29 วรรคสองตอนท้ายที่บัญญัติว่า กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ ต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย เพราะรัฐธรรมนูญต้องการให้ผู้ที่ออกกฎหมายไปกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชน ต้องคู่ด้วยว่ารัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจดังกล่าวไว้หรือไม่ ถ้าให้อำนาจไว้จะต้องอาศัยอำนาจของมาตราใด ถ้ารัฐธรรมนูญไม่ได้ให้อำนาจไว้ย่อมจะออกกฎหมายออกมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ได้ ขัดกับมาตรา 29 และไม่มีผลใช้บังคับตามมาตรา 6 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 เช่น การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารนั้น สามารถกระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 37 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่า เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

บทที่ 3

ข้อจำกัด และการละเมิดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารตามกฎหมายไปรษณีย์

จากบทที่ 2 ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร เห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มีบทบัญญัติที่กำหนดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในหมวด 3 อย่างชัดเจนหลายมาตรา รัฐจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขในมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งวางหลักว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ แต่การใช้สิทธิเสรีภาพจะต้องไม่ทำให้รัฐ สังคม หรือบุคคลอื่นได้รับความเสียหาย การติดต่อสื่อสารเป็นสิทธิและเสรีภาพเรื่องหนึ่ง ที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 37 วรรคหนึ่ง และมีบทบัญญัติยกเว้นในเรื่องการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารไว้ในมาตรา 37 วรรคสอง คือ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

บริการไปรษณีย์ก็ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสาร และถือเป็นสิทธิส่วนตัว ซึ่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 34 โดยที่สิทธิส่วนตัว (right to privacy) ไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะแต่เรื่องชีวิตส่วนตัวเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงเอกสารอันเป็นเอกสารส่วนตัว เช่น สมุดบันทึกประจำวัน หรือเอกสารอื่น ๆ เช่น เอกสารทางธุรกิจ ก็ถือว่าเป็นเอกสารที่ได้รับความคุ้มครอง³⁶ ดังนั้น การพิจารณาถึงกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐ หรือเจ้าพนักงานของรัฐในการจำกัดสิทธิเสรีภาพ จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงกฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการสื่อสารทั้งหมดด้วย เพราะนอกเหนือจากกฎหมายรัฐธรรมนูญจะได้บัญญัติเรื่องการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารแล้วยังมีกฎหมายเฉพาะอีกหลายฉบับที่บัญญัติในเรื่องเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารด้วยเช่นกัน

3.1 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารอันเกิดจากกฎหมาย

กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้บัญญัติรับรองเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ของชนชาวไทยไว้หลายมาตราในหมวด 3 เรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาว

³⁶ จินนิตี หะวานนท์. (2546). สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ. หน้า 17.

ไทย เช่น มาตรา 31 เสรีภาพในร่างกาย, มาตรา 35 เสรีภาพในเคหสถาน, มาตรา 36 เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่, มาตรา 37 เสรีภาพในการสื่อสาร เป็นต้น ในส่วนของมาตรา 29 และมาตรา 37 นี้ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 มาตรา 24 และมาตรา 45 ซึ่งเป็นเรื่องเดียวกันพบว่ามีข้อความที่ใช้แตกต่างกัน คือ

ตารางที่ 3.1 ตารางเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 กับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย
มาตรา 24 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การจำกัดสิทธิ และเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืน เจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้	มาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการ ที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย บทบัญญัติวรรคหนึ่ง และวรรคสอง ให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม
มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน โดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคล มีติดต่อถึงกันรวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใด เพื่อให้ล่วงรู้ถึง	มาตรา 37 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน โดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึง

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย
ข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ	ข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

เห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้เพิ่มหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา โดยนอกจากจะวางกรอบในการคุ้มครองป้องกันมิให้รัฐเข้ามาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้โดยละเอียดว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้เฉพาะการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เพียงเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสิทธิสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพไม่ได้แล้ว ยังกำหนดขอบเขตในการใช้สิทธิเสรีภาพของแต่ละบุคคลเอาไว้อย่างชัดเจน โดยให้บุคคลแต่ละคนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพได้อย่างเต็มที่แต่จะต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น และศีลธรรมอันดีของประชาชน³⁷ เจ้าหน้าที่ไม่มีสิทธิตรวจ หรือกัก หรือเปิดเผยสิ่งสื่อสาร เช่น จดหมาย โทรเลขที่บุคคลใช้ติดต่อกัน เว้นแต่จะมีกฎหมายให้อำนาจทำได้ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

จากบทบัญญัติดังกล่าว ทำให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญของประเทศไทยได้บัญญัติรับรองเรื่องเสรีภาพในการสื่อสารไว้อย่างชัดเจนในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 29 ได้บัญญัติในเรื่องการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ชัดเจนกว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 มาตรา 24 และบัญญัติถึงการบังคับใช้ว่าต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง อันเป็นการขยายความถึงการมีผลบังคับใช้ในเรื่องการจำกัดสิทธิเสรีภาพว่า จะต้องใช้เป็นการทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจงรวมทั้งได้ระบุ

³⁷ สถาบันพระปกเกล้า. (2544). โครงการเฉลิมพระเกียรติ สาราณุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540. “สิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจ” หมวดสิทธิเสรีภาพ. หน้า 15.

ถึงการออกกฎหมายที่จะใช้เป็นข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารว่า ต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการออกกฎหมายฉบับนั้น ๆ ด้วย

สาระสำคัญในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 37 กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 มาตรา 45 เห็นว่าสาระสำคัญที่บัญญัติมิได้มีความแตกต่างกัน เพียงแต่เป็นการสลับข้อความนำเอาข้อความที่ว่า “เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ” ซึ่งอยู่ตอนท้ายของ มาตรา 45 มาไว้ตอนต้นของมาตรา 37 แทน อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงการจัดลำดับความสำคัญของเหตุในการตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน โดยให้ความสำคัญกับความมั่นคงของรัฐมาก่อนเหตุผลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

จากเบื้องต้นสรุปได้ว่า การที่จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน เป็นสิทธิที่รัฐพึงกระทำได้โดยอาศัยอำนาจที่รัฐมีอยู่เหนือประชาชน ซึ่งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 29 ห้ามมิให้รัฐจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เมื่อพิจารณาประกอบกับมาตรา 37 วรรคสองที่ให้จำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของบุคคลได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ จึงสามารถแยกสาเหตุที่รัฐจะจำกัดเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน เป็น 2 ประการ คือ

1. เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ
2. เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

จากเหตุดังกล่าวประเทศไทย ได้ตรากฎหมายหลายฉบับเพื่อใช้จำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยได้ตรากฎหมายมาใช้บังคับในรูปของพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด สามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

3.1.1 เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ

ประเทศไทยได้บัญญัติกฎหมายเพื่อใช้จำกัดเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน โดยมีสาเหตุเพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐหลายฉบับ ให้อำนาจรัฐจำกัดการติดต่อสื่อสารของบุคคลไว้ โดยมีเงื่อนไขรายละเอียดที่จะนำกฎหมายแต่ละฉบับมาบังคับใช้แตกต่างกันไป แต่ที่สำคัญก็คือ จะต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความมั่นคง หรือความสงบเรียบร้อยของประเทศ ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งสาธารณะมีความจำเป็นยิ่งกว่าประโยชน์ของเอกชน (Public necessity is more important than private necessity) เช่น เวลาที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก หรือในเวลาสงคราม หรือกรณีสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 26³⁸ ถ้ามีการประกาศใช้กฎอัยการศึก หรือในเวลาสงคราม ให้รัฐมนตรี (ปัจจุบันคือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีและสารสนเทศ) หรือเจ้าพนักงานคนใดที่ได้รับอำนาจพิเศษจากรัฐมนตรี อาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้งดการส่ง หรือกักไปรษณีย์ภัณฑ์ประเภทใด ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ หรือให้จัดการจำหน่ายโดยวิธีใด แล้วแต่เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งกำหนด

2. พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2457 มาตรา 9³⁹ ประกอบมาตรา 222⁴⁰ แห่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540

ถ้ามีสถานการณ์ฉุกเฉินหรือสถานการณ์สงคราม ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ ฝ่าย ทหาร สามารถเข้าแทรกแซงเสรีภาพโดยการตรวจข่าวสาร จดหมาย โทรเลข วิทยุ หอ หรือสิ่งอื่นใด ที่ส่งหรือมีไปมาถึงกัน ในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกได้โดยไม่ถือว่าผิดกฎหมาย

3. พระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ.2528 มาตรา 4 (1)⁴¹ ประกอบมาตรา 3⁴² รัฐ ให้อำนาจสำนักข่าวกรองแห่งชาติ เข้าแทรกแซงหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารได้เฉพาะการ

³⁸ พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 26 บัญญัติว่า “ในเวลาที่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึก หรือในเวลาสงคราม รัฐมนตรี หรือเจ้าพนักงานคนใดที่ได้รับอำนาจพิเศษจากรัฐมนตรี เพื่อการนี้อาจออกคำสั่งเป็น หนังสือให้งดการส่งหรือกักไปรษณีย์ภัณฑ์ประเภทใด ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์นั้นไว้ได้ หรือให้จัดการ จำหน่ายโดยวิธีใดแล้วแต่เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งจะได้อำนาจ”

³⁹ พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2457 มาตรา 9 บัญญัติว่า “การตรวจค้นนั้น ให้มีอำนาจที่จะตรวจ ค้น ดังต่อไปนี้

(1) ที่จะตรวจค้นบรรดาสิ่งซึ่งเกณฑ์ หรือต้องห้าม หรือต้องยึด หรือจะต้องอาศัย หรือมีไว้ใน ครอบครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งมีอำนาจที่จะค้นได้ไม่ว่าที่ตัวบุคคล ในยานพาหนะ เลหสถาน สิ่งปลูก สร้างหรือที่ใด ๆ และไม่ว่าเวลาใด ๆ ทั้งสิ้น

(2) ที่จะตรวจข่าวสาร จดหมาย โทรเลข วิทยุ หอ หรือสิ่งอื่นใดที่ส่งหรือมีไปมาถึงกัน ในเขตที่ ประกาศใช้กฎอัยการศึก

(3) ที่จะตรวจหนังสือ สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ ภาพโฆษณา บท หรือคำประพันธ์”

⁴⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 222 บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่ง พระราชอำนาจในการประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึกตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึก เฉพาะแห่งเป็นการรีบด่วน เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย่อม กระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก”

⁴¹ พระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ.2528 มาตรา 4(1) บัญญัติว่า “ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจการข่าว กรอง ทาง การ ต่อ ด้าน ข่าว กรอง การ ข่าว กรอง ทาง การ สื่อ สาร และ การ รักษา ความ ปล อ ด กั ย ฝ่าย พล เรือ น”

⁴² พระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ.2528 มาตรา 3 บัญญัติว่า “การข่าวกรอง” หมายความว่า การ ดำเนินการ เพื่อให้ทราบถึงความมุ่งหมาย กำลังความสามารถ และความเคลื่อนไหว รวมทั้งวิถีทางของต่างชาติ

ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการข่าวกรองทางการสื่อสาร โดยการดักฟังสัญญาณวิทยุได้เท่านั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งข่าวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของต่างชาติ หรือองค์การก่อการร้าย ที่อาจจะกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งชาติเท่านั้น รัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจใช้อำนาจดักฟังการสื่อสารทางสัญญาณวิทยุ นอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้

บริการโทรเลข ถือเป็นส่วนหนึ่งของบริการไปรษณีย์เพราะเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ทำหน้าที่รับฝาก ส่งต่อ และนำจ่ายโทรเลข ก่อนที่จะนำคอมพิวเตอร์มาใช้รับส่งโทรเลขนั้น เดิมจะใช้วิธีการส่งรหัสสัญญาณมอสผ่านทางสายโทรเลขโดยใช้กำลังไฟฟ้า แต่เนื่องจากโทรเลขมิใช่การติดต่อสื่อสารผ่านทางสัญญาณวิทยุ⁴³ ดังนั้น จึงไม่อาจใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ เพื่อทำการดักฟังสัญญาณโทรเลขได้

4. พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มาตรา 11(5)⁴⁴ ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี สามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพในการ

หรือองค์การก่อการร้ายที่อาจกระทำการอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้รัฐบาลนำมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายแห่งชาติ

“การต่อต้านข่าวกรอง” หมายความว่า การดำเนินการเพื่อต่อต้านการกระทำของต่างชาติหรือองค์การก่อการร้ายที่มุ่งหมายจะให้ได้ไปซึ่งความลับของชาติ หรือทำลายความมั่นคงแห่งชาติโดยการจารกรรม การบ่อนทำลาย การก่อวินาศกรรม และการก่อการร้าย

“การข่าวกรองทางการสื่อสาร” หมายความว่า การใช้เทคนิคและดำเนินการวิธีทางเครื่องมือสื่อสารด้วยการดักฟังการติดต่อสื่อสารทางสัญญาณวิทยุ เพื่อให้ได้มาซึ่งข่าวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของต่างชาติ หรือองค์การก่อการร้าย ที่อาจจะกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งชาติ

“การรักษาความปลอดภัยฝ่ายพลเรือน” หมายความว่า การให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและกำกับดูแลส่วนราชการฝ่ายพลเรือน ราชการส่วนท้องถิ่นและรัฐวิสาหกิจ ในการดำเนินการเพื่อรักษาความปลอดภัยแก่เจ้าหน้าที่สถานที่ เอกสาร และสิ่งของอื่น ๆ ของทางราชการให้พ้นจากการจารกรรม การบ่อนทำลาย การก่อวินาศกรรม และการก่อการร้าย”

⁴³ พระราชบัญญัติโทรเลขและโทรศัพย์ พ.ศ.2477 ให้ความหมายของเครื่องโทรเลขไว้ในมาตรา 4 (1) ว่า “เครื่องโทรเลขหรือเครื่องโทรศัพย์” หมายความว่า เครื่องโทรเลขหรือเครื่องโทรศัพย์ชนิดใช้กำลังไฟฟ้ารวมทั้งเครื่องใช้ และเครื่องสำหรับรับส่งหรือทำการโทรเลข โทรศัพย์ หรือการคมนาคมอย่างอื่น โดยใช้กำลังไฟฟ้า และได้ให้นิยามสายโทรศัพย์ไว้ว่า “สายโทรศัพย์” หมายความว่า สายลวดที่ใช้สำหรับการโทรเลขหรือโทรศัพย์ และหมายความรวมทั้งของห่อ ของหุ้มหลอด หรือท่อที่สวมสายนั้น ตลอดจนเครื่องใช้และเครื่องแห่งสิ่งของเหล่านั้น ที่ใช้ประกอบกับสายลวด

⁴⁴ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มาตรา 11(5) บัญญัติว่า “ในกรณี ที่สถานการณ์ฉุกเฉินมีการก่อการร้าย การใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย หรือทรัพย์สิน หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำที่มีความรุนแรงกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินของรัฐหรือ

สื่อสารได้ เมื่อได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้วเท่านั้น โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจออกคำสั่งตรวจสอบ สั่งระงับ ยับยั้งได้โดยให้นำหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษมาใช้โดยอนุโลม

การออกพระราชกำหนดฉบับนี้มาใช้บังคับ ทำให้มีผลยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495⁴⁵ ซึ่งได้ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลา 53 ปี เพราะบทบัญญัติต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว บทบัญญัติต่าง ๆ ไม่สามารถนำมาใช้แก้ไขสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐที่มีหลากหลายรูปแบบให้ยุติลงได้โดยเร็ว รวมทั้งไม่อาจนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติสาธารณะ และการฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ได้รับความเสียหาย และเนื่องจากปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ซึ่งมีความร้ายแรงมากยิ่งขึ้นจนอาจกระทบต่อเอกราช และก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศ จึงได้ออกพระราชกำหนดฉบับนี้เพื่อประโยชน์ที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ และการรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

เมื่อพิจารณาเนื้อหาในพระราชกำหนดฉบับนี้แล้ว พบว่ามีลักษณะที่ใกล้เคียงกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 และพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ.2457 เป็นอย่างมาก คือ จะมีผลใช้บังคับได้ต้องมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเท่านั้น ซึ่งพระราชกำหนดฉบับนี้ได้ให้ความหมายของคำว่า “สถานการณ์ฉุกเฉิน” ไว้ในมาตรา 4 ว่าหมายถึง สถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจทำให้ประเทศ หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขันหรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วน เพื่อรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี

บุคคล และมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งแก้ไขปัญหาให้ยุติได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันทั่วถึง ให้นายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นเป็นสถานการณ์ที่มีความร้ายแรงและให้นำความในมาตรา 5 และมาตรา 6 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อมีประกาศตามวรรคหนึ่งแล้ว นอกจากอำนาจตามมาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 และมาตรา 10 ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย...

(5) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจออกคำสั่งตรวจสอบจดหมาย หนังสือ สิ่งพิมพ์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือการสื่อสารด้วยวิธีการอื่นใด ตลอดจนการสั่งระงับหรือยับยั้งการติดต่อหรือการสื่อสารใด เพื่อป้องกันหรือระงับเหตุการณ์ร้ายแรง โดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษโดยอนุโลม”

⁴⁵ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548, มาตรา 3.

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกฉินและร้ายแรง เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าความหมายของคำว่า “สถานการณ์ฉุกเฉิน” ในพระราชกำหนดฉบับนี้ ไม่ได้มีความแตกต่างจากความหมายที่ให้ไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 และพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2457 แต่อย่างใด เป็นเพียงการเขียนขยายความบอกลักษณะให้เห็นว่า สถานการณ์ฉุกเฉินต้องมีลักษณะของสถานการณ์เป็นอย่างไรเท่านั้น

นอกจากนี้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มาตรา 9 (3)⁴⁶ เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อโดยห้ามเสนอข่าว จำหน่าย แพร่หลายหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่นใด ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 39 วรรคสี่ ที่มีสาระสำคัญ คือ

1. คุ้มครองเสรีภาพของบุคคลในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

2. การให้นำข่าว หรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณา ในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในสภาวะการณ์สงครามหรือการรบเท่านั้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการจำกัดเสรีภาพและการตรวจข่าวหรือบทความของสื่อจะกระทำมิได้โดยเด็ดขาด หากอ้าง “สถานการณ์ฉุกเฉิน” หรือ “กฏอัยการศึก” เพราะตามรัฐธรรมนูญได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 39 วรรคสี่ ที่ให้อำนาจกระทำได้เฉพาะในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบเท่านั้น แต่ตามพระราชกำหนดนี้ถ้าฟังเพียงสถานการณ์ฉุกเฉิน

⁴⁶ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มาตรา 9 (3) บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติลงได้โดยเร็ว หรือป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้น ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนด ดังต่อไปนี้...

(3) ห้ามการเสนอข่าว การจำหน่าย หรือทำให้แพร่หลายซึ่งหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่นใดที่มีข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวหรือเจตนาบิดเบือนข้อมูล ข่าวสารทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉินจนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งในเขตพื้นที่ที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักร”

ยังไม่อาจตีความไปได้ว่าอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ ดังนั้น จึงขัดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 อย่างชัดเจน

หากวิเคราะห์คำนิยามของคำว่า “สถานการณ์ฉุกเฉิน” แล้วเห็นว่ามิมีลักษณะคลุมเครือหรือไม่ชัดเจนอาจเป็นเหตุให้การใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจในการตีความ ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคและไม่เป็นธรรมต่อสื่อมวลชนและประชาชนในบางเขตในท้องที่ที่ได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งการใช้อำนาจรัฐให้เกิดความเหมาะสมจะมองเพียงตามตัวอักษรของตัวบทมิได้ แต่การวัดความเหมาะสมของการใช้อำนาจรัฐต้องมององค์ประกอบพร้อมกัน ดังนี้

1. ประสิทธิภาพเชิงสังคม คือ ความเสมอภาคและความเป็นธรรม โดยพิจารณาจากผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) ที่เกิดจากการดำเนินนโยบายสาธารณะ

2. ความตรงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย คือ ยึดกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นเกณฑ์การพิจารณาตัดสิน และอาศัยคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐานประกอบการใช้ดุลพินิจ

3. เจตนารมณ์ของกฎหมาย คือ สะท้อนให้เห็นถึงปรัชญาวิถีคิดของรัฐ (State Philosophy) ให้อำนาจฝ่ายพลเรือนมีอำนาจเหนือจากทหารในกรณีสถานการณ์ฉุกเฉิน

4. เจ้าของอำนาจอธิปไตย คือ ประชาชน

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวกับเรื่องความมั่นคง หรือความปลอดภัยของรัฐ แต่ไม่ได้บัญญัติให้อำนาจในการจำกัดการติดต่อสื่อสารของประชาชนไว้ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.2502 มาตรา 5⁴⁷ ให้จัดตั้งสภาความมั่นคงแห่งชาติ ขึ้นเพื่อประโยชน์ในการทำหน้าที่แนะนำ ให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรี ไม่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร

2. ระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ.2517 บทที่ 1 ข้อ 6⁴⁸ ไม่ได้

⁴⁷ พระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.2502 มาตรา 5 บัญญัติว่า “สภาความมั่นคงแห่งชาติ มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) พิจารณาเสนอแนะคณะรัฐมนตรีในเรื่องนโยบายภายใน นโยบายต่างประเทศ และนโยบายการทหารกับการเศรษฐกิจ และอื่น ๆ อันเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ ให้สอดคล้องต้องกัน เพื่อให้กิจการทหารและกระทรวงทบวง กรม และองค์กรอื่น ๆ ของรัฐสามารถประสานกันได้อย่างใกล้ชิด เป็นผลดีต่อความมั่นคงแห่งชาติ

(2) พิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติ ตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย”

⁴⁸ ระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ.2517 บทที่ 1 ข้อ 6 “ระเบียบนี้มุ่งหมายเพื่อ

6.1 กำหนดหลักการขั้นมูลฐาน และมาตรการในการรักษาความปลอดภัยให้แก่ทางราชการ โดยให้ถือปฏิบัติตามความเหมาะสมและเป็นหลักประกันในด้านการรักษาความปลอดภัย

กำหนดให้อำนาจในการออกระเบียบ หรือมีกฎหมายให้อำนาจในการที่จะออกระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ ดังนั้น ระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาตินี้ จึงไม่ใช่กฎหมาย แต่เป็นระเบียบปฏิบัติภายในที่กำหนดโดยคณะรัฐมนตรี เพื่อใช้บังคับภายในส่วนราชการต่าง ๆ เท่านั้น โดยเนื้อหาจะกำหนดหลักเกณฑ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องปฏิบัติ เพื่อกำหนดมาตรการในการรักษาความปลอดภัยให้ทางราชการ ป้องกันมิให้ความลับทางราชการรั่วไหล ป้องกันการจารกรรม และการก่อวินาศกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ ไม่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร

3. พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 มาตรา 11⁴⁹ ซึ่งการที่จะใช้พระราชบัญญัตินี้ได้ต้องมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเสียก่อน คล้ายกับพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ.2457 ซึ่งในพระราชบัญญัติดังกล่าว มาตรา 3 ได้ให้ความหมายของคำว่า “สถานการณ์ฉุกเฉิน” ว่าหมายถึง สถานการณ์อันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคง หรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร หรืออันอาจทำให้ประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือภาวะการรบ หรือการสงครามตามที่จะได้มีการประกาศให้ทราบ แต่ปัจจุบันพระราชบัญญัตินี้ไม่มีผลใช้บังคับ เพราะถูกยกเลิก โดยผลของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ.2548 เป็นต้นมา

กฎหมายที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหลายฉบับข้างต้น มีลักษณะเงื่อนไขเหตุที่จะนำมาใช้บังคับใกล้เคียงกันขึ้นอยู่กับว่าหน่วยงานนั้นจะใช้อำนาจที่มีอยู่มาจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารทางไปรษณีย์หรือไม่ เช่น พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 26 นำมาใช้ได้ในเวลาที่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกหรือในเวลาสงครามเท่านั้น ขณะที่พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ.2457 นำมาใช้ได้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือสถานการณ์สงครามเช่นกัน รวมถึงพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 นำมาใช้ได้ต่อเมื่อมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเหมือนกัน เห็นได้ว่าเงื่อนไขการนำมาใช้มี

6.2 พิทักษ์รักษาและป้องกันสิ่งที่เป็ความลับของทางราชการมิให้รั่วไหล หรือรู้ไปถึง หรือตกไปอยู่กับบุคคลผู้ไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องทราบ

6.3 ป้องกันการจารกรรม ทั้งจากบุคคลภายในและภายนอกวงราชการ

6.4 พิทักษ์รักษาและป้องกันการก่อวินาศกรรมแก่บุคคล สิ่งของ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ ฯลฯ

6.5 ป้องกันการบ่อนทำลายอันจะเป็นผลกระทบกระเทือนต่อความสามัคคี หรือความมั่นคงแห่งชาติ”

⁴⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 มาตรา 11 บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลใดมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่า ได้คบคิดกับคนในต่างประเทศเพื่อกระทำการใด ๆ อันจะเป็นการเสียหายแก่ประเทศ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้ตรวจจดหมายหรือเอกสารติดต่อใด ๆ ของผู้นั้นได้”

ลักษณะเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันอย่างมาก แต่กฎหมายที่นำมาใช้กลับเป็นกฎหมายคนละฉบับกัน รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามกฎหมายแต่ละฉบับก็เป็นเจ้าหน้าที่คนละหน่วยงานกัน อาจทำให้เกิดความสับสนแก่เจ้าหน้าที่ผู้สั่งการตามกฎหมายฉบับนั้น ๆ รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง คือ เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ด้วย แต่อย่างไรก็ดีเห็นได้ว่าเนื่องจากสถานการณ์ดังกล่าวที่มีลักษณะใกล้เคียงกันนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ดำรงอยู่แห่งรัฐ ซึ่งทุกคนในรัฐต้องให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนอย่างยิ่ง จึงจำเป็นที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบจะต้องทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง แต่เมื่อคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมซึ่งต้องมาก่อนประโยชน์ส่วนตัว จึงมีเหตุผลเพียงพอที่รัฐจะสามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชนได้แม้จะมีเหตุที่จะนำมาใช้บังคับใกล้เคียงกันก็ตาม

3.1.2 เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

กฎหมายที่รัฐนำมาใช้เพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน นอกจากสาเหตุเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐแล้ว กฎหมายยังให้อำนาจรัฐออกกฎหมายเพื่อจำกัดการติดต่อสื่อสารของบุคคล โดยสาเหตุเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองคนส่วนใหญ่ในสังคม ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม ตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม หรือจารีตประเพณี ซึ่งคนส่วนใหญ่ในสังคมให้การยอมรับ ดังนั้น หากมีผู้ใดฝ่าฝืนหรือละเมิดกฎเกณฑ์ดังกล่าว บุคคลนั้นย่อมต้องถูกลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ประเทศไทยได้ตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของบุคคล เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหลายฉบับ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 25⁵⁰ ประกอบมาตรา 4⁵¹ แห่งพระราชกฤษฎีกา กำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ.2546 ให้อำนาจ

⁵⁰ พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 25 บัญญัติว่า “ไปรษณีย์ภัณฑ์ใดที่ส่งไปรษณีย์เป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ อธิบดี (ปัจจุบัน หมายถึง กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด) อาจมีคำสั่งตามสมควรแก่กรณี กล่าวคือ

- (1) ให้กักไว้ หรือส่งต่อไป หรือส่งกลับไปยังผู้ฝาก หรือให้จำหน่ายเป็นอย่างอื่น
- (2) ให้เปิดตรวจหรือทำลายเสียได้ถ้าจำเป็นและเมื่อทำลายแล้วให้แจ้งไปให้ผู้ฝากทราบ
- (3) ให้ส่งตรงไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อมีเหตุสงสัยว่าเป็นความผิดอาญา เพื่อจัดการฟ้องร้อง”

⁵¹ พระราชกฤษฎีกา กำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ.2546 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ในการดำเนินกิจการไปรษณีย์ และธุรกิจอันเกี่ยวกับกิจการไปรษณีย์ รวมทั้งธุรกิจอื่นที่ต่อเนื่องใกล้เคียงกัน หรือซึ่งเป็นประโยชน์แก่กิจการไปรษณีย์ ให้บริษัทมีอำนาจได้รับการยกเว้นมีสิทธิพิเศษ หรือได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายว่าด้วยไปรษณีย์ กฎหมายว่าด้วยการสื่อสารแห่งประเทศไทย หรือกฎหมายอื่นได้บัญญัติไว้แก่ กสท. เว้นแต่กรณีที่มีบัญญัติไว้ตามมาตรา 6 มาตรา 12 และมาตรา 13”

บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด โดยกรรมการผู้จัดการใหญ่ มีอำนาจออกคำสั่งมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ ไปรษณีย์ผู้ใดผู้หนึ่งมีอำนาจเปิด ตรวจสอบ กักเก็บ หรือทำลายไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่ง พระราชบัญญัตินี้ หากเข้าหลักเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งถือเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสาร ของผู้ใช้บริการไปรษณีย์

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 105⁵² ให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ เป็นผู้มีอำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้อำนาจเจ้าพนักงานขอคำสั่งจากศาลถึงเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ โทรเลขให้ส่งเอกสารที่ต้องการมาให้ตน ส่วนราษฎรแม้จะเป็นผู้เสียหาย หรือคู่ความก็ไม่มีอำนาจขอเอกสารดังกล่าว⁵³

การขอค้นเอกสารตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 105 ซึ่งไม่ใช่ เรื่องการค้นแต่เป็นเรื่องยึดอายัดเอกสารต่าง ๆ ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ ดังนี้⁵⁴

1. เอกสารที่เจ้าหน้าที่ต้องการ คือ จดหมาย ไปรษณีย์บัตร โทรเลข สิ่งพิมพ์ หรือ เอกสารอื่นซึ่งส่งทางไปรษณีย์และโทรเลข จากหรือถึงผู้ต้องหาหรือจำเลย ยกเว้นเอกสารโต้ตอบ ระหว่างผู้ต้องหา หรือจำเลยกับทนายความของผู้นั้น เพื่อให้ความคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลยในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ หรือเป็นเอกสารระหว่างบุคคล เช่น ญาติผู้ต้องหาหรือจำเลยส่งไปถึงพยาน ของผู้ต้องหาหรือจำเลย เจ้าพนักงานไม่มีอำนาจกระทำการดังกล่าว

2. การได้มาซึ่งเอกสารดังกล่าวจะเป็นประโยชน์แห่งการสอบสวน ใต่สวนมูลฟ้อง พิจารณา หรือกระทำการอย่างอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3. เจ้าพนักงานยื่นขอคำสั่งจากศาลให้มีถึงเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ให้ส่งเอกสารนั้นมา โดย เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ต้องครอบครองเอกสารนั้นอยู่ คือยังไม่ได้นำจ่ายให้แก่ผู้รับหรือบุคคลอื่น หาก ส่งไปแล้ว การจะเอามาต้องดำเนินการตามวิธีธรรมดาในเรื่องหมายเรียก หรือหมายค้น

⁵² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 105 บัญญัติว่า “จดหมาย ไปรษณีย์บัตร โทรเลข สิ่งพิมพ์ หรือเอกสารอื่นซึ่งส่งทางไปรษณีย์และโทรเลข จากหรือถึงผู้ต้องหาหรือจำเลย และยังมีได้ส่ง ถ้า เจ้าหน้าที่ต้องการเพื่อประโยชน์แห่งการสอบสวน ใต่สวนมูลฟ้องพิจารณาหรือกระทำการอย่างอื่นตามประมวล กฎหมายนี้ ให้ขอคำสั่งจากศาลถึงเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์โทรเลขให้ส่งเอกสารนั้นมา

ถ้าอธิบดีกรมตำรวจหรือข้าหลวงประจำจังหวัดเห็นว่าเอกสารนั้น ต้องการใช้เพื่อการดังกล่าวแล้ว ระหว่างที่ขอคำสั่งต่อศาลมีอำนาจขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายไปรษณีย์โทรเลขเก็บเอกสารนั้นไว้ก่อน

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้มิใช่ถึงเอกสารโต้ตอบระหว่างผู้ต้องหา หรือจำเลยกับทนายความของผู้นั้น”

⁵³ เมธา วาจิเจริญ. (2547). คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเชิงวิเคราะห์และ เสนอแนะ. หน้า 84.

⁵⁴ ณรงค์ ใจหาญ. (2544). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. หน้า 210.

4. ในระหว่างที่รอคำสั่งศาล ถ้าผู้บังคับการตำรวจ⁵⁵ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจขอให้เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์เก็บเอกสารนั้นไว้ก่อน ถ้าเห็นว่าเอกสารนั้นต้องการใช้ประโยชน์ในข้อ 2

3. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 มาตรา 14 จัตวา 11⁵⁶ ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจดำเนินการเพื่อป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีอำนาจเรียกหน่วยราชการ หรือเรียกบุคคลใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ข่าวสาร ที่ส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร ฯลฯ ที่เชื่อได้ว่าถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเจ้าพนักงานที่ได้รับอนุมัติจากเลขาธิการเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อให้มีคำสั่งอนุญาต เจ้าพนักงานจึงจะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ตนต้องการได้ ถือเป็น การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของผู้ใช้บริการไปรษณีย์

⁵⁵ ปัจจุบัน คือ ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

⁵⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 มาตรา 14 จัตวา บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงานซึ่งได้รับอนุมัติจากเลขาธิการเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อให้มีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงานได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา พิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว
- (3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อเจ้าพนักงานได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีเท่านั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด”

4. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 46⁵⁷ เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้ดำเนินคดีกับผู้ที่นำทรัพย์สินหรือเงินที่ได้มาจากกระทำความผิดอาญา มาแปรสภาพให้เป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ทางธุรกิจ รัฐจึงมีหน้าที่ต้องสืบหา ติดตามเอาทรัพย์สินดังกล่าวกลับคืนมาเป็นของแผ่นดิน ซึ่งมาตรา 46 นี้มีที่มาจากมาตรา 18 ของกฎหมายแม่แบบว่าด้วยการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ของประเทศสหรัฐอเมริกา (Model Electronic Surveillance Act 1996) ซึ่งกำหนดแนวทางให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการ 3 วิธี ได้แก่ การเข้าถึงบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน การเข้าถึงข้อมูลทางการสื่อสาร (รวมถึงการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์) และการเข้าถึงข้อมูลทางคอมพิวเตอร์⁵⁸

การหาข้อมูลและหลักฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน ผู้กระทำความผิดจะปกปิดและคุ้มครองรักษาเป็นอย่างดีที่สุดเพื่อมิให้ถูกตรวจพบ ดังนั้น ผู้กระทำความผิดจึงต้องเพิ่มความระมัดระวังในการติดต่อสื่อสารและเก็บรักษาข้อมูลต่าง ๆ การจะทราบข้อมูลต่าง ๆ ของผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์ในการติดตามตรวจสอบ ปราบปราม เจ้าหน้าที่จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการต่าง ๆ เป็นการเฉพาะเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ของผู้กระทำความผิด โดยวิธีต่าง ๆ เช่น การติดต่อสื่อสาร ไม่ว่าจะผ่านทางเอกสาร หรือเทคโนโลยี หรือข้อมูลทางบัญชีของผู้กระทำความผิด

เมื่อพิจารณาถึงถ้อยคำในมาตรานี้ พบว่ากฎหมายฉบับดังกล่าวได้มีการพัฒนาวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลเพิ่มมากขึ้น โดยเพิ่มขั้นตอนการตรวจสอบขึ้น คือ พนักงานของสำนักงาน ปปง. ต้องได้รับอนุมัติเป็นหนังสือจากเลขาธิการสำนักงาน ปปง. โดยต้องยื่นคำขอฝ่ายเดียว⁵⁹ ต่อศาลแพ่งเพียงแห่งเดียว กรณีนี้ถือว่าเป็นการดำเนินการทางแพ่งมิใช่ทางอาญา แต่เนื่องจากการกระทบต่อทรัพย์สินและสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอื่น กฎหมายจึงให้

⁵⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 46 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เมื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

เมื่อศาลได้สั่งอนุญาตตามความในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้”

⁵⁸ สุชาติ ตระกูลเกษมสุข. (2543). การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการดักฟังทางโทรศัพท์. หน้า 54.

⁵⁹ คำขอฝ่ายเดียว มีความหมายเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา

ผ่านขั้นตอนการพิจารณาของศาลเสียก่อน⁶⁰ ดังนั้น ศาลจึงมีบทบาทในการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐว่ามีเหตุผลเพียงพอเหมาะสมหรือไม่ที่จะเข้าไปตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บุคคลต้องสงสัย สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่มุ่งให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลให้พ้นจากการตรวจสอบจากอำนาจรัฐ

เห็นว่ามาตรา 46 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “...ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร...” ข้อมูลทางการสื่อสารเป็นคำที่มีความหมายกว้าง ซึ่งรวมถึงการสื่อสารทางไปรษณีย์ด้วย ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเลขอาชกรมอบหมายเพื่อเข้าถึงบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ ให้ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชีข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวก หรือส่งเจ้าหน้าที่หรือบุคคลเข้าร่วมดำเนินการกับพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งศาลได้อนุญาต บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือโดยทันที⁶¹ จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ หมายความว่า จะต้องไม่ขัดขวางและต้องให้ความร่วมมือ มิฉะนั้นอาจจะมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหรือขัดคำสั่งศาลแล้วแต่กรณี

5. พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 25⁶² บัญญัติขึ้นเพื่อในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีอาญาบางประเภทเฉพาะที่กำหนดให้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดี

⁶⁰ วิชัย ดันดิกุลนันท์. (2543). คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. หน้า 151.

⁶¹ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตาม พรบ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ข้อ 11.

⁶² พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 25 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้ เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุมัติจากอธิบดีเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้”

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว
- (3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใดๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความ

พิเศษ⁶³ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถหาข้อมูลข่าวสารได้ โดยวิธีพิเศษเฉพาะ เรียกว่าโดยทั่วไปว่าการดักฟังหรือดักข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นอำนาจพิเศษทำนองเดียวกับมาตรา 14 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว แต่กฎหมายนี้ได้เพิ่มบทบัญญัติในลักษณะของการคุ้มครองสิทธิประชาชนมากขึ้น โดยเพิ่มขั้นตอนการตรวจสอบขึ้น คือ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องขออนุมัติจากอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร เมื่ออธิบดีอนุมัติแล้ว ก็จะต้องยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อให้มีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของผู้กระทำความผิดได้⁶⁴ ซึ่งขั้นตอนการเข้าถึงหรือให้ได้มาซึ่งข้อมูลของผู้กระทำความผิดตามกฎหมายนี้ มีลักษณะใกล้เคียงกับการเข้าถึงหรือให้ได้มาซึ่งข้อมูลของผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 เช่นเดียวกัน

การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารทางไปรษณีย์ ตามกฎหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่ากฎหมายฉบับต่าง ๆ ได้ให้อำนาจรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในการสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลใช้ติดต่อกัน โดยครอบคลุมสื่อต่าง ๆ เกือบทุกประเภท เพื่อให้รัฐทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามที่ต้องการ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 105, พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 25 ประกอบมาตรา 6 แห่งพระราชกฤษฎีกา กำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ.2546, พระราชบัญญัติโทรเลขและโทรศัพท์ พ.ศ.2477 มาตรา 10, พระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ. 2528 มาตรา 4 ให้อำนาจในการดักฟังการติดต่อสื่อสารทางสัญญาณวิทยุได้, พระราชบัญญัติกฎ

ร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุ หรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่ง และให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวนหรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีพิเศษดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น ทั้งนี้ตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด”

⁶³ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547, มาตรา 21.

⁶⁴ กระทรวงยุติธรรม. (2547). 112 ปี กับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม. หน้า 58.

อัยการศึก พ.ศ.2457 มาตรา 9, พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มาตรา 11(5), พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 25 เป็นต้น

6. ธรรมนูญสหภาพสากลไปรษณีย์ (Universal Postal Union) เป็นบทบัญญัติพื้นฐานที่ใช้บังคับกับการไปรษณีย์ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ปัจจุบันมีประเทศต่าง ๆ ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกและให้สัตยาบันไว้ทั้งสิ้น 190 ประเทศจาก 193 ประเทศทั่วโลก⁶⁵ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ระหว่างประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ทุกประเทศได้รับประโยชน์จากการติดต่อข่าวสารระหว่างกัน เป็นการสร้างความร่วมมือในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ดังนั้น เห็นได้ว่ากิจการไปรษณีย์ของประเทศต่าง ๆ ต้องถือปฏิบัติตามสหภาพสากลไปรษณีย์โดยเคร่งครัด แต่บางประเทศอาจกำหนดเงื่อนไขบางประการให้แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม ประเพณีของแต่ละประเทศได้ โดยได้บัญญัติรับรองไว้ในพิธีสารต่อท้ายแห่งอนุสัญญาสากลไปรษณีย์ เกี่ยวกับสิ่งของส่งทางไปรษณีย์

ธรรมนูญสหภาพสากลไปรษณีย์ฉบับปัจจุบันเป็นฉบับที่ตราขึ้น ณ กรุงเวียนนา เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม ค.ศ.1964 มีข้อกำหนดต่าง ๆ รวม 33 มาตรา แยกรายละเอียดออกเป็น 3 หมวดคือ

หมวดที่ 1 ว่าด้วยข้อกำหนดเกี่ยวกับองค์กร แบ่งออกเป็น 4 บท เกี่ยวกับข้อกำหนดทั่วไปเกี่ยวกับสหภาพฯ เช่น ขอบเขต วัตถุประสงค์ของสหภาพฯ ซึ่งกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องยอมรับธรรมนูญนี้, การเข้าเป็นสมาชิกและการถอนตัวออกจากสมาชิกสหภาพฯ, เกี่ยวกับองค์กรของสหภาพฯ, การเงินของสหภาพฯ

หมวดที่ 2 ว่าด้วยบทบัญญัติต่าง ๆ ของสหภาพฯ แบ่งออกเป็น 4 บท เกี่ยวกับข้อกำหนดเกี่ยวกับบทบัญญัติของสหภาพฯ เช่น ธรรมนูญ ระเบียบทั่วไป ข้อตกลงต่าง ๆ, การยอมรับและการเลิกผูกพันบทบัญญัติของสหภาพฯ, การแก้ไขบทบัญญัติของสหภาพฯ, การระงับข้อพิพาท

หมวดที่ 3 ว่าด้วยข้อกำหนดสุดท้ายเกี่ยวกับการบังคับใช้ เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2509 และให้มีผลบังคับใช้โดยไม่จำกัดระยะเวลา

รายละเอียดสิ่งของที่ไม่นับฝาก หรือสิ่งของต้องห้ามมิให้ฝากส่งทางไปรษณีย์ที่ทุกประเทศต้องถือปฏิบัติตามกฎบัญญัติไว้ใน มาตรา 25 แห่งธรรมนูญสหภาพฯ ได้แก่

1. สิ่งของที่มีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา และระเบียบปฏิบัติจะไม่สามารถรับฝากได้

⁶⁵ ศึกษาเพิ่มเติมได้จาก www.en.wikipedia.org.

2. ห้ามสอดใส่สิ่งของต่าง ๆ ที่อ้างถึงข้างล่างนี้ในสิ่งของที่ฝากส่งทุกประเภท ยกเว้นที่กำหนดไว้ในระเบียบปฏิบัติ

2.1 สิ่งเสพติดและวัตถุทำลายประสาท

2.2 วัตถุระเบิด วัตถุไวไฟ หรือวัตถุอันตรายอื่น ๆ รวมทั้งสารกัมมันตรังสี

2.2.1 สิ่งต่อไปนี้ไม่อยู่ภายใต้ข้อห้ามนี้

2.2.1.1 สารชีวภาพที่ฝากส่งเป็นไปรษณีย์ภัณฑ์ซึ่งกล่าวไว้ในมาตรา 44⁶⁶

2.2.1.2 สารกัมมันตรังสีที่ฝากส่งเป็นไปรษณีย์ภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ ซึ่งกล่าวไว้ในมาตรา 26⁶⁷

2.3 สิ่งลามกอนาจารหรือผิดศีลธรรม

2.4 สัตว์มีชีวิต นอกเหนือจากข้อยกเว้นที่ระบุไว้ในข้อ 3

⁶⁶ ธรรมนูญสหภาพสากลไปรษณีย์ มาตรา 44 สารชีวภาพ ที่ยอมรับฝากได้ ได้แก่

1. สารชีวภาพที่เนาเปื่อยได้ สิ่งแพร่เชื้อและคาร์บอนไดออกไซด์แข็ง(น้ำแข็งแห้ง) ที่ใช้ทำความเย็นสำหรับสิ่งแพร่เชื้ออาจแลกเปลี่ยนกันทางไปรษณีย์ได้เฉพาะระหว่างห้องทดลองที่ได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการแล้ว สินค้าอันตรายเหล่านี้อาจยอมรับให้ฝากส่งทางไปรษณีย์อากาศได้โดยปฏิบัติตามกฎหมายภายในประเทศ และข้อกำหนดทางเทคนิคขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) รวมทั้งระเบียบปฏิบัติของสมาคมการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA) ว่าด้วยสินค้าอันตราย

2. สารชีวภาพที่เนาเปื่อยได้ และสิ่งแพร่เชื้อที่ได้รับการบรรจุและหุ้มห่อตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องในระเบียบปฏิบัติต้องชำระค่าบริการในอัตราไปรษณีย์ภัณฑ์เร่งด่วนหรืออัตราจดหมายลงทะเบียน ทั้งนี้อนุญาตให้มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมสำหรับการปฏิบัติการต่อสิ่งของดังกล่าวได้

2.1 การรับฝากสารชีวภาพที่เนาเปื่อยได้และสิ่งแพร่เชื้อสามารถกระทำเฉพาะประเทศสมาชิกของการไปรษณีย์ที่ได้ประกาศยินยอมที่จะรับสิ่งของนั้น ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันหรือการให้บริการเพียงฝ่ายเดียว

2.2 สารชีวภาพหรือสิ่งแพร่เชื้อดังกล่าวจะต้องถูกขนส่งโดยเส้นทางที่เร็วที่สุด ซึ่งตามปกติคือทางอากาศ และต้องชำระค่าอากาศที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องนำจ่ายโดยเร่งด่วน

⁶⁷ ธรรมนูญสหภาพสากลไปรษณีย์ มาตรา 26 สารกัมมันตรังสี ที่ยอมรับฝากได้ ได้แก่

1. การรับฝากสารกัมมันตรังสีที่ได้รับการหุ้มห่อและบรรจุตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องของระเบียบปฏิบัติกระทำได้เฉพาะระหว่างการไปรษณีย์ แจ้งว่ายินยอมรับสิ่งของนี้ไม่จะเป็นการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันหรือการให้บริการเพียงฝ่ายเดียว

2. การฝากส่งเป็นไปรษณีย์ภัณฑ์ ต้องชำระค่าไปรษณียากรในอัตราไปรษณีย์ภัณฑ์เร่งด่วนลงทะเบียนหรืออัตราจดหมายลงทะเบียน

3. ต้องจัดส่งสารกัมมันตรังสีที่บรรจุในไปรษณีย์ภัณฑ์หรือพัสดุไปรษณีย์ โดยเส้นทางที่เร็วที่สุดซึ่งตามปกติคือทางอากาศและต้องชำระค่าอากาศที่เกี่ยวข้องด้วย

4. สารกัมมันตรังสีฝากส่งได้เฉพาะผู้ฝากส่งที่ได้รับอนุญาตเป็นการเฉพาะเท่านั้น

- 2.5 สิ่งของซึ่งการนำเข้าหรือการเผยแพร่เป็นสิ่งของต้องห้ามในประเทศปลายทาง
- 2.6 สิ่งของซึ่งโดยลักษณะหรือการหุ้มห่ออาจก่อให้เกิดอันตรายแก่เจ้าหน้าที่ หรืออาจทำให้สิ่งของอื่น ๆ หรืออุปกรณ์ไปรษณีย์เปรอะเปื้อนหรือเสียหาย
- 2.7 เอกสารมีลักษณะเป็นข่าวสารส่วนตัว ซึ่งแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลอื่นที่นอกเหนือไปจากผู้ฝากส่งและผู้รับหรือบุคคลที่อาศัยอยู่กับผู้ฝากส่งและผู้รับ
3. อย่างไรก็ตามสิ่งต่อไปนี้สามารถรับฝากได้
 - 3.1 ในไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ไม่ใช่สิ่งของรับประกัน
 - 3.1.1 ผึ้ง ปลิง และตัวไหม
 - 3.1.2 ตัวเบียนและตัวห้ำที่ใช้สำหรับควบคุมการแพร่ขยายพันธุ์ของแมลงมีโทษและที่แลกเปลี่ยนกันระหว่างสถาบันที่ทางการรับรองแล้ว
 - 3.2 ในพัสดุสัตว์มีชีวิตซึ่งการลำเลียงขนย้ายทางไปรษณีย์ได้รับอนุญาตตามระเบียบปฏิบัติของการไปรษณีย์ในประเทศที่เกี่ยวข้อง
4. ห้ามสอดใส่สิ่งของที่กล่าวไว้ข้างทำยนี้ไว้ในพัสดุไปรษณีย์
 - 4.1 เอกสารที่มีลักษณะเป็นข่าวสารส่วนตัว ซึ่งแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ฝากส่งและผู้รับหรือบุคคลที่อาศัยอยู่กับผู้ฝากส่งและผู้รับ
 - 4.2 จดหมายโต้ตอบทุกชนิดที่แลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลอื่นที่นอกเหนือไปจากผู้ฝากส่งและผู้รับหรือบุคคลที่อาศัยอยู่กับผู้ฝากส่งและผู้รับ
5. ห้ามสอดใส่เหรียญกษาปณ์ ธนบัตร ตราสารแทนตัวเงิน⁶⁸ ตราสารหลักทรัพย์ใด ๆ ที่ส่งจ่ายให้แก่ผู้ถือ เช็คเดินทาง ทองคำขาว ทองคำ หรือเงิน ไม่ว่าจะทำเป็นรูปพรรณแล้วหรือไม่ก็ตาม รัตนชาติ เครื่องเพชรพลอย หรือของมีค่าอื่น ๆ ในสิ่งของต่อไปนี้
 - 5.1 ไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ไม่รับประกัน อย่างไรก็ตามหากกฎหมายภายในของประเทศต้นทางและปลายทางอนุญาตอาจจัดส่งสิ่งของดังกล่าวในช่องที่ปิดผนึกเป็นไปรษณีย์ภัณฑ์ลงทะเบียน
 - 5.2 พัสดุไม่รับประกันที่แลกเปลี่ยนระหว่างสองประเทศที่ยอมรับ พัสดुरับประกันนอกจากนั้นการไปรษณีย์ใดๆ อาจห้ามการบรรจุทองคำแท่งในสิ่งของรับประกันหรือไม่รับประกันซึ่งส่งจากหรือส่งไปยังดินแดนของตน หรือส่งแบบปิดถุงผ่านดินแดนของตนการไปรษณีย์อาจจำกัดมูลค่าที่แท้จริงของสิ่งของเหล่านี้
6. ของตีพิมพ์และเครื่องอ่านสำหรับคนเสียจักษุ
 - 6.1 จะต้องไม่มีข้อความหรือบรรจุเอกสารใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นข่าวสารส่วนตัว

⁶⁸ ตราสารแทนตัวเงิน หมายถึง ตัวแลกเปลี่ยนและตัวสัญญาใช้เงิน

6.2 จะต้องไม่บรรจุดวงตราไปรษณียากรหรือรูปแบบการชำระค่าไปรษณียากรใด ๆ
ไม่ว่าจะได้รับการประทับตราขีดฆ่าแล้วหรือไม่ หรือบรรจุเอกสารที่มีค่าแทนตัวเงินใด ๆ

7. การปฏิบัติต่อไปรษณียภัณฑ์ที่รับฝากไว้ผิด ได้กำหนดไว้ในระเบียบปฏิบัติ อย่างไรก็ตามจะต้องไม่ส่งไปรษณียภัณฑ์ซึ่งบรรจุสิ่งของที่ระบุไว้ในข้อ 2.1 ข้อ 2.2 และข้อ 2.3 ต่อไปยังปลายทาง นำจ่ายให้แก่ผู้รับหรือส่งคืนต้นทางไม่ว่าสถานการณ์ใด

ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกสหภาพฯ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1885 ทำให้มีข้อผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งสหภาพฯ อนุสัญญาสากลไปรษณีย์ และข้อตกลงที่ประเทศไทยให้ความเห็นชอบด้วย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสหภาพฯ ที่ต้องการให้มีการจัดการ สร้างความมั่นคง และปรับปรุงประสิทธิภาพบริการระหว่างประเทศให้ดีขึ้นครอบคลุมได้ทั่วโลก ส่งเสริมพัฒนาให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านบริการไปรษณีย์ ด้วยเหตุนี้การที่ประเทศไทยจะตรากฎหมายเกี่ยวกับกิจการไปรษณีย์ขึ้นใช้บังคับภายในประเทศ จึงต้องอนุวัติตามธรรมเนียมสหภาพสากลไปรษณีย์ ซึ่งกฎหมายไปรษณีย์ที่ใช้บังคับปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ไม่ว่าจะ เป็นกฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชน จะด้วยเหตุเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ตาม การตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่กฎหมายฉบับต่าง ๆ ให้ความสำคัญ เห็นได้ว่ากฎหมายหลายฉบับที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาจากฝ่ายนิติบัญญัติโดยชอบภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด ได้กำหนดมาตรการในการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐไว้อย่างชัดเจน นอกเหนือจากการตรวจสอบการใช้อำนาจภายในซึ่งเป็นสิ่งที่องค์กรต้องทำอยู่แล้ว โดยให้องค์กรภายนอก คือ ศาลเข้ามาตรวจสอบถ่วงดุล ก่อนว่ามีเหตุอันสมควรเพียงพอหรือไม่ ที่เจ้าหน้าที่รัฐจะใช้อำนาจจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชน กรณีนี้สังเกตได้ว่าหากเป็นกฎหมายที่ใช้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน กฎหมายกำหนดให้ยื่นขออนุญาตต่อศาลก่อนว่ามีเหตุอันสมควรที่จะจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนหรือไม่ ถ้ามีเหตุอันสมควรจึงสามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ เช่น พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 25, พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 46 แต่ถ้าเป็นกฎหมายที่ใช้เพื่อรักษาความมั่นคงแห่งรัฐ กฎหมายมิได้กำหนดให้ต้องยื่นขออนุญาตจากศาลก่อนเพราะถือเป็นเรื่องเร่งด่วนอย่างยิ่ง ไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบใด ๆ ก็สามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ เช่น พระราชบัญญัติกฤษฎีกาการศึกษา พ.ศ.2457 มาตรา 9, พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 26

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง จะเห็นว่ากฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่จะไม่ระบุวิธีการขั้นตอนการเก็บรักษาข้อมูล หรือขั้นตอนวิธีการนำข้อมูลที่ได้ออกไปใช้ประโยชน์ เช่น พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477, พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2547 มีเพียงบางฉบับที่บัญญัติไว้ แต่เป็นการบัญญัติไว้แต่เพียงกว้าง ๆ ให้หน่วยงานนั้นมีอำนาจกำหนดมาตรการวิธีการขึ้นใช้บังคับในหน่วยงานนั่นเอง เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 และ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 กำหนดให้การเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด หรือ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 กำหนดให้การเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูล เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษโดยอนุโลม เป็นต้น ทำให้การเก็บรักษาข้อมูลหรือการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ ไม่มีบรรทัดฐาน ไม่มีหลักประกันให้แก่ผู้ที่ถูกจำกัดการสื่อสารว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตน จะไม่ถูกนำไปนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ หรือจะไม่ถูกนำไปเปิดเผยแก่บุคคลอื่นอันอาจทำให้ได้รับความเสียหาย

3.2 รูปแบบการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารตามกฎหมายไปรษณีย์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนไว้ในมาตรา 37 วรรคหนึ่ง ขณะเดียวกันก็ได้บัญญัติถึงการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนไว้ในมาตรา 37 วรรคท้ายเช่นเดียวกัน เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ได้บัญญัติถึงรายละเอียดการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการส่งสิ่งของทางไปรษณีย์ และให้อำนาจในการดำเนินการกับสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ไว้หลายลักษณะ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนี้

3.2.1 สิ่งของต้องห้ามส่งทางไปรษณีย์

เมื่อมีการส่งข่าวสาร หรือสิ่งของถึงกัน ย่อมมีการส่งข่าวสารหรือสิ่งของบางอย่างที่ผิดกฎหมาย หรือไม่เหมาะสม โดยใช้กิจการไปรษณีย์เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ดังนั้น เพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนส่วนรวม กฎหมายจึงกำหนดให้สิ่งของบางประเภทมิให้นำส่งทางไปรษณีย์ ในขั้นต้นต้องทราบก่อนว่าสิ่งของส่งทางไปรษณีย์หมายถึงสิ่งของประเภทใดบ้าง ซึ่ง “ไปรษณียนิเทศ พ.ศ.2544” ได้แบ่งสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ออกเป็น 3 ประเภท คือ⁶⁹

⁶⁹ ไปรษณียนิเทศ พ.ศ.2544 ข้อ 308.

1. ไปรษณีย์ภัณฑ์ หมายถึง ข่าวดสารหรือสิ่งของซึ่งฝากส่งเข้าสู่ทางไปรษณีย์ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของไปรษณีย์ภัณฑ์ แบ่งออกเป็น 5 ชนิด คือ

1.1 จดหมาย

1.2 ไปรษณีย์บัตร

1.3 ของตีพิมพ์

1.4 พัสดุย่อย

1.5 เครื่องอ่านสำหรับคนเสียจักษุ

2. พัสดุไปรษณีย์ หมายถึง หีบห่อบรรจุสิ่งของ ตัวอย่างสินค้า หรือสินค้าซึ่งฝากส่งตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของพัสดุไปรษณีย์

3. ไปรษณีย์ด่วนพิเศษ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ เช่น ข่าวดสาร เอกสารธุรกิจการค้า สิ่งพิมพ์ ตัวอย่างสินค้า สินค้า เป็นต้น ซึ่งฝากส่งโดยใช้บริการไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS)

สิ่งของส่งทางไปรษณีย์ให้ถือว่าอยู่ในทางไปรษณีย์ ตั้งแต่เวลาที่ได้สอดใส่ลงในตู้ไปรษณีย์ หรือได้มอบให้แก่เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์จนถึงเวลาที่ได้จ่ายให้ผู้รับ หรือจ่ายคืนผู้ฝากส่งหรือได้จัดการเป็นอย่างอื่นตามข้อบังคับ หรือระเบียบเกี่ยวกับการไปรษณีย์บัญญัติไว้ เช่น ส่งมอบให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายเพื่อดำเนินการต่อไป

สิ่งของส่งทางไปรษณีย์ที่อยู่ในทางไปรษณีย์ ย่อมเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ฝากส่งเสมอ⁷⁰

อนุสัญญาสากลไปรษณีย์ กำหนดสิ่งของที่ไม่รับฝากหรือสิ่งของต้องห้ามมิให้ประเทศภาคีสมาชิกไปรษณีย์รับฝากส่งแก่กัน โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 25 และประเทศไทยได้นำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ดังกล่าว กำหนดให้สิ่งของบางอย่างต้องห้ามส่งทางไปรษณีย์ ดังนี้

1. วัตถุมีคมไม่มีเครื่องหุ้มห่อป้องกันพอ หรือวัตถุระเบิด หรือสิ่งโสโครก หรือสิ่งมีพิษ หรือสัตว์มีชีวิต หรือสิ่งของที่มีสภาพอันน่าจะทำให้เกิดอันตราย หรือเสียหายแก่ไปรษณีย์ภัณฑ์ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ หรือแก่เจ้าพนักงาน เว้นไว้แต่จะมีข้อบังคับหรือเงื่อนไขกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น⁷¹

2. ไปรษณีย์ภัณฑ์อันเห็นได้ประจักษ์ว่ามีถ้อยคำ เครื่องหมาย หรือลวดลายเป็นเสี้ยนหนามแผ่นดิน หรือหยาบช้า ลามก หรือเป็นที่ยุยงส่งเสริมให้มีการกำเริบ หรือหยาบคาย หรือขู่เข็ญ หรือกรร โขก หรือพรุสวาทอย่างร้ายแรงหรือสิ่งอื่น ๆ ที่ผิดกฎหมาย⁷²

⁷⁰ ไปรษณีย์นิเทศ พ.ศ.2544 ข้อ 309.

⁷¹ แห่งเดิม. ข้อ 19.1, ข้อ 321-322.

⁷² แห่งเดิม. ข้อ 19.2

3. ชนบัตร⁷³

หากตรวจพบว่ามีสิ่งของต้องห้ามส่งทางไปรษณีย์ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ได้กำหนดวิธีการกับสิ่งของดังกล่าวไว้หลายประการ เช่น กรณีเป็นจดหมายลูกโซ่⁷⁴ ให้ทำลายเสีย, หากเป็นวัตถุลามก อนาจาร ให้ทำลายเสีย หรือส่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินการตามกฎหมาย เป็นต้น

สิ่งของบางประเภทสามารถส่งทางไปรษณีย์ได้ แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด⁷⁵ เช่น สิ่งเสพติดให้โทษ หรือวัตถุซึ่งออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่ส่งเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์ หรือการตรวจพิสูจน์ของส่วนราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง สามารถฝากส่งทางไปรษณีย์ได้ภายใต้เงื่อนไขว่าต้องขอทำความตกลงกับไปรษณีย์ก่อน และหากเป็นการส่งไปต่างประเทศจะส่งได้เฉพาะประเทศที่ยอมรับให้ส่งสิ่งของเหล่านี้ได้ เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น

เห็นได้ว่าสิ่งของต่าง ๆ ที่ห้ามฝากส่งล้วนแล้วเป็นแต่สิ่งของที่ผิดกฎหมายของทุกประเทศ เพราะขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่การที่นำมาบัญญัติให้ อย่างชัดเจนในกฎหมายไปรษณีย์ เป็นการย้ำให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่ต้องการแสดงให้เห็นว่าทุกประเทศต้องร่วมมือกันรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อให้บริการไปรษณีย์เป็นประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติมากที่สุด แต่บางประเทศอาจกำหนดให้สิ่งของบางอย่างเพิ่มเติมนอกเหนือจากอนุสัญญาสากลไปรษณีย์ได้ โดยได้บัญญัติไว้ในพิธีสารต่อท้ายแห่งอนุสัญญาสากลไปรษณีย์⁷⁶ เช่น ไปรษณีย์อิหร่าน (สาธารณรัฐอิสลาม) ไม่ยอมรับสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ที่บรรจุสิ่งของที่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม, การไปรษณีย์เวียดนาม สงวนสิทธิที่จะไม่ยอมรับจดหมายบรรจุสิ่งของหรือสินค้า เป็นต้น

3.2.2 การตรวจค้น จับกุม หน่วยงานควบคุมผู้กระทำผิดตามกฎหมายไปรษณีย์

การตรวจค้น จับกุม หน่วยงานควบคุมผู้กระทำผิดตามกฎหมายไปรษณีย์เป็นมาตรการบังคับในการดำเนินคดีอาญาของรัฐที่เจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นมีอำนาจดำเนินการ เป็น

⁷³ แหล่งเดิม. ข้อ 22

⁷⁴ จดหมายลูกโซ่ คือ จดหมายที่เป็นหนังสือที่มีข้อความเหมือนกันทุกฉบับที่ผู้ฝากส่งจัดทำขึ้นเพื่อส่งถึงผู้รับ มีข้อความชักชวนหรือข่มขู่ให้ผู้ที่ได้รับ ต้องจัดทำสำเนาที่มีลักษณะเช่นเดียวกันเพื่อส่งต่อไปให้บุคคลอื่นต่อไป เช่น หนังสือเวียนเกี่ยวกับโซคลาก หรือตำรายาฝิ่น หากทำตามที่ระบุจะโซคลาก มีโซคลาก แต่หากไม่ทำตามจะพบสิ่งไม่ดี เหตุร้ายต่าง ๆ

⁷⁵ แหล่งเดิม. ข้อ 322.

⁷⁶ พิธีสารต่อท้ายแห่งอนุสัญญาสากลไปรษณีย์ มาตรา 12-14.

การกระทำเพื่อจับกุมผู้ต้องสงสัย หรือเพื่อพบสิ่งของที่สามารอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน เป็นของกลาง หรือเป็นพยานวัตถุ ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพต่อตัวบุคคล คือผู้ที่ได้กระทำความผิดตามกฎหมายไปรษณีย์ โดยกฎหมายได้ให้อำนาจพนักงานไปรษณีย์ในการตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 78 ที่บัญญัติว่า

“ผู้ใดฝ่าฝืน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ว่าด้วยอำนาจสิทธิขาดของรัฐบาล เจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบอำนาจจากอธิบดีเป็นหนังสือโดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี อาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวไว้ได้เป็นเวลาอันควรเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้”

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 78 ประกอบมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2519 กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แล้วพบว่า มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจำกัดอำนาจในการจับและคุมขัง ค้น หรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งมีผลกระทบต่ออำนาจตามพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 78 หลายมาตรา คือ

มาตรา 29 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า

“การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้”

มาตรา 31 ซึ่งบัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับ คุมขัง ตรวจค้นตัวบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

มาตรา 35 ซึ่งบัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

มาตรา 237 ซึ่งบัญญัติว่า

“ในคดีอาญา การจับและคุมขังบุคคลใด จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยผู้ถูกจับจะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับ โดยไม่ชักช้า กับจะต้องได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก และผู้ถูกจับซึ่งยังถูกควบคุมอยู่ ต้องถูกนำตัวไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึง ที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมายจับหรือหมายขังบุคคลจะออกได้ต่อเมื่อ

(1) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือ

(2) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น ด้วย”

และมาตรา 238 ซึ่งบัญญัติว่า

“ในคดีอาญา การค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ก่อนเป็นบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2519 มาตรา 15 บัญญัติให้พนักงานไปรษณีย์เป็นเจ้าของพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา เมื่อพิจารณาประกอบกับพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 78 ประกอบพระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2519 มาตรา 4 ให้ผู้ว่าการการสื่อสารแห่งประเทศไทย โดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม มอบอำนาจให้พนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย มีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวไว้ได้เป็นเวลาอันควร ซึ่งผู้ฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 จึงเห็นได้ว่าพนักงานไปรษณีย์มีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายไปรษณีย์ได้

แต่เมื่อแปรสภาพเป็นบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ. 2546 มาตรา 13 ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แต่งตั้งลูกจ้างของบริษัท หรือบุคคลอื่นใดเป็นเจ้าพนักงาน ในกรณีที่มีความจำเป็นในการป้องกันหรือระงับการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยไปรษณีย์ได้ ซึ่งคำว่า “ป้องกันหรือระงับการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยไปรษณีย์” ใน

พระราชกฤษฎีกาดังกล่าว เทียบได้กับคำว่า “ฝ่าฝืน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้” ตามความในมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ดังนั้น ผู้ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้แต่งตั้งให้มีหน้าที่ดังกล่าว จึงมีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายศาลได้ โดยจะถือได้ว่ามาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 เป็นบทบัญญัติของกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจกระทำได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือไม่

จึงทำให้เกิดปัญหาที่ว่าพนักงานไปรษณีย์ยังคงมีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวตัวบุคคลผู้กระทำความผิดตามกฎหมายไปรษณีย์ได้หรือไม่ เพราะเมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่าตามบทบัญญัติมาตราดังกล่าว มีผลกระทบต่ออำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ. 2477 ประกอบกับมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2519 ที่ได้ให้อำนาจผู้ว่าการโดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีมอบอำนาจให้พนักงานมีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวไว้ได้เป็นเวลาอันสมควรซึ่งผู้กระทำการฝ่าฝืน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช 2477 อำนาจดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจสิทธิขาดในการจัดการไปรษณีย์ที่รัฐบาลมอบให้บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด แต่อาจไม่สามารถใช้บังคับได้เพราะขัดกับรัฐธรรมนูญ

ในเรื่องการบังคับใช้อำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติมาตรา 78 เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญมาใช้บังคับเป็นการชั่วคราวในวาระเริ่มแรก ตามมาตรา 335(1) ที่บัญญัติว่า

“ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติดังต่อไปนี้ มาใช้บังคับกรณีต่าง ๆ ภายใต้ง่อนไขดังต่อไปนี้

(1) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 29 วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ แต่เมื่อมีการตรากฎหมายในเรื่องดังกล่าวขึ้นใหม่ หรือมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวการดำเนินการนั้นต้องเป็นไปตามมาตรา 29 ทั้งนี้ ให้นำไปใช้บังคับกับกฎหมายหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายด้วยโดยอนุโลม”

หากตีความตามตัวอักษรของรัฐธรรมนูญมาตรา 335(1) เห็นได้ว่าพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาใช้บังคับก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้

(รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.2540 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540) พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ. 2477 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาใช้บังคับก่อนรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.2540 จึงยังมีผลใช้บังคับต่อไปได้ ดังนั้น พนักงานไปรษณีย์ยังคงมีอำนาจในการตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยว ผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติไปรษณีย์ได้โดยไม่ต้องมีคำสั่ง หรือหมายศาล ไม่ถือว่ามาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 29 มาตรา 237 และมาตรา 238 แต่อย่างใด และถือว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติของกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจกระทำได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล

ในส่วนนี้เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญฯ ต้องพิจารณาถึงรายละเอียดของพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 78 แยกอำนาจเป็น 2 ส่วน คือ “การค้น” กับ “การจับ หรือหน่วงเหนี่ยว” ตัวบุคคลผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายไปรษณีย์

ในเบื้องต้นการที่จะใช้อำนาจแทนรัฐในการตรวจค้น จับกุม หน่วงเหนี่ยวบุคคลแทนรัฐได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่รัฐได้มอบอำนาจ หรือแต่งตั้งให้มีหน้าที่ดำเนินการแทนรัฐเสียก่อนจึงสามารถตรวจค้น จับกุมได้ ซึ่งการที่จะแต่งตั้งบุคคลเป็นเจ้าพนักงานได้ ต้องแต่งตั้งตามกฎหมายจะต้องมีกฎหมายระบุถึงวิธีการแต่งตั้งเอาไว้ นอกจากกรณีที่กฎหมายระบุถึงวิธีการแต่งตั้งไว้และได้มีการแต่งตั้งโดยถูกต้องตามกฎหมายที่ระบุนั้น อาจเป็นกฎหมายเฉพาะหรือกฎหมายทั่วไปก็ได้ จึงเห็นได้ว่าผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นต้องมีกฎหมายให้อำนาจแต่งตั้งได้ และต้องดำเนินการตามที่กฎหมายระบุไว้ หากผิดไปจากนี้แล้วไม่เป็นเจ้าพนักงาน เช่น นายอำเภอตั้งราษฎร ควบคุมผู้ต้องหา ก็ไม่ทำให้ผู้นั้นเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย หากราษฎรปล่อยตัวผู้ต้องหาไปก็ไม่ผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปล่อยผู้ต้องหาคุมขังให้หลบหนีไป สรุปได้ว่า ถ้าแต่งตั้งนอกกฎหมายหรือผิดกฎหมายย่อมไม่ถือว่าเป็นเจ้าพนักงาน หรือผู้ที่แต่งตั้งนั้นไม่มีอำนาจตามกฎหมายก็ไม่เป็นเจ้าพนักงานเช่นกัน

ดังนั้น เมื่อพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ. 2546 มาตรา 13 ที่ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แต่งตั้งลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลอื่นใดเป็นเจ้าพนักงานได้ ผู้ที่ได้รับอำนาจดังกล่าวจึงเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย แต่เมื่อเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายแล้วจะมีอำนาจอำนาจตรวจค้น จับกุม หน่วงเหนี่ยว ผู้ฝ่าฝืนหรือสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติไปรษณีย์ได้หรือไม่ จำต้องศึกษาจากหลักเกณฑ์ในเรื่อง “การค้น” กับ “การจับ หรือหน่วงเหนี่ยว” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประกอบกฎหมายรัฐธรรมนูญต่อไป ดังนี้

การค้น ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายว่า “การหา สืบหา และเสาะหา” แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้ให้ความหมายของ “การค้น” ไว้ แต่ได้มีนักนิติศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายของการค้นไว้ เช่น

- คณิต ฅ นคร⁷⁷ เห็นว่า การค้นเป็นมาตรการบังคับในการดำเนินคดีอาญาของรัฐที่เจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจดำเนินการ เป็นการกระทำเพื่อจับกุมผู้ต้องสงสัย หรือเพื่อพบสิ่งของที่สามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน เป็นของกลาง พยานวัตถุ หรือกระทำเพื่อช่วยบุคคล

การค้น เป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล กล่าวคือ ในกรณีที่เป็น การค้นสถานที่ การค้นเป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิเข้าบ้าน และในกรณีที่เป็นการค้นตัวบุคคล การค้นเป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิส่วนบุคคล หรือเสรีภาพในร่างกาย เพื่อเป็นการคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของบุคคล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงได้วางกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการ ค้นไว้ ทั้งนี้ เพื่อความเป็นเสรีนิยมของกฎหมาย

- จิรนิติ หะวานนท์ ได้ให้ความหมายของการค้นว่ามีอยู่ 2 ประเภท คือ⁷⁸

ความหมายโดยทั่วไป การค้น คือ การที่เจ้าพนักงานล่วงล้ำสิทธิส่วนบุคคลโดยอาศัย อำนาจกฎหมายเพื่อหาสิ่งของหรือบุคคล กับ

ความหมายในทางเทคนิคของกฎหมาย เห็นว่าเดิมการค้นยึดหลักบุกรุก เพราะเข้าใจว่า การค้นจะต้องมีการกระทำอันเป็นการบุกรุกเข้าไปในเคหสถานของบุคคล แต่อีกหลักหนึ่งเห็นว่า การค้นไม่ใช่เรื่องบุกรุก แต่เป็นการคุ้มครองสิทธิส่วนตัว (privacy)

เมื่อพิจารณาจากเรื่อง การค้นและการออกหมายค้น แล้วอาจพอสรุปลักษณะ ความหมายของการค้นได้ ดังนี้⁷⁹

1. เป็นมาตรการของรัฐที่จะบังคับต่อประชาชนในการดำเนินคดีอาญา
2. เจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจตรวจค้น
3. ต้องเป็นการค้น เพื่อพบสิ่งของซึ่งจะใช้เป็นพยานหลักฐาน, สิ่งของที่หาย, สิ่งของซึ่ง มีไว้เป็นความผิด, ได้มาโดยผิดกฎหมายหรือได้ใช้หรือตั้งใจใช้ในการกระทำความผิด เพื่อพบ สิ่งของตามคำสั่งศาล หรือเพื่อพบบุคคลที่ต้องการจับ หรือพบและช่วยเหลือบุคคล

ผู้มีอำนาจค้น คือ เจ้าพนักงานของรัฐตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งได้แก่ “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” และ “พนักงานสอบสวน” โดยให้หมายความถึง เจ้าพนักงาน ซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งเจ้าพนักงาน

⁷⁷ คณิต ฅ นคร. (2546). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 258.

⁷⁸ จิรนิติ หะวานนท์. (2546). สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ. หน้า 19.

⁷⁹ สมศักดิ์ ถนอมบุญ. (2541). อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการค้นยานพาหนะ. หน้า 13.

กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พศดี พนักงานตรวจคนเข้าเมืองและเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม⁸⁰ ดังนั้น ลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลอื่นใดที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายไปรษณีย์ ให้มีหน้าที่ตรวจค้น ผู้ฝ่าฝืนหรือสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติไปรษณีย์ จึงอยู่ในความหมายนี้เช่นกัน

เรื่องที่จะต้องพิจารณาต่อมา ก็คือ มาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ที่บัญญัติ “ผู้ใดฝ่าฝืน...เจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบอำนาจ...อาจตรวจค้น...เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้” เห็นได้ชัดว่าเมื่อลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลอื่นใดที่ได้รับการแต่งตั้ง พบผู้กระทำการฝ่าฝืนตามมาตรา 78 ย่อมมีอำนาจตรวจค้นบุคคลผู้นั้นได้ ในลักษณะการตรวจค้นตัวผู้ต้องหา หากว่าผู้ฝ่าฝืนถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องศาล⁸¹ และมีอำนาจตรวจค้นตัวบุคคลในที่สาธารณสถานหากเป็นผู้กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ได้เช่นกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 ที่ห้ามมิให้ค้นบุคคลในที่สาธารณสถาน เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น...ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในวรรคก่อนว่าลูกจ้างบริษัท หรือบุคคลอื่นใดที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายไปรษณีย์ ย่อมมีหน้าที่ตรวจค้นบุคคลได้ ดังนั้น หากมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ใดกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายไปรษณีย์ ย่อมเข้าข้อยกเว้นที่ให้ค้นตัวผู้นั้นได้ไม่ผิดกฎหมายแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดีเรื่องการค้นนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 31 ที่ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลไว้ว่า ห้ามมิให้กระทำการ...ตรวจค้นตัวบุคคล หรือกระทำการใด ๆ ที่เป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และมาตรา 35 บัญญัติคุ้มครองเสรีภาพในเคหสถานไว้ว่า การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประกอบกับมาตรา 238 ซึ่งบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในเรื่องการค้นไว้ว่า จะกระทำมิได้ต่อเมื่อมีคำสั่งหรือหมายศาล หรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายศาล แสดงว่ารัฐธรรมนูญต้องการให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ โดยหน่วยงานภายนอก คือ ศาล แสดงให้เห็นว่าการ

⁸⁰ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16)

⁸¹ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2)

ดำเนินคดีกับบุคคล มีลักษณะที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันมีลักษณะความเป็นเสรีนิยม (Liberalism) และมีการตรวจสอบการใช้อำนาจอันมีลักษณะความเป็นประชาธิปไตยอีกด้วย⁸²

ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า แม้พนักงานไปรษณีย์มีอำนาจตรวจค้นตามมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 แล้วเห็นว่าอำนาจตรวจค้นตัวบุคคลผู้ฝ่าฝืนไม่สามารถใช้บังคับได้ เนื่องจากไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญตามที่ได้กล่าวมาในวรรคก่อน ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ อีกทั้งความผิดฐานกระทำความผิดฝ่าฝืนกฎหมายไปรษณีย์ ก็มีโทษความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่อย่างใด ถึงขนาดที่จะให้รัฐมีสิทธิละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลได้ จึงเห็นว่าไม่อาจถือได้ว่า มาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตรวจค้นผู้ฝ่าฝืน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายศาล

“การจับ” เป็นมาตรการในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากที่สุดอย่างหนึ่ง ดังนั้น เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้พ้นจากการถูกจับโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ การจับจึงจะกระทำได้โดยหลักคือต้องมีหมายจับ เว้นแต่กรณีเร่งด่วนที่ไม่อาจรอให้มีการออกหมายก่อนได้ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้ให้ความหมายของ “การจับ” ไว้เช่นเดียวกับ “การค้น” แต่ได้มีนักนิติศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายของการจับไว้เช่น

- คณิต ฌ นคร⁸³ เห็นว่าการจับเป็นการกระทำขั้นต้นเพื่อจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ท่าของบุคคล ซึ่งเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ท่าของบุคคลนี้ หมายถึงเสรีภาพในการที่จะไปไหนมาไหนได้โดยปราศจากการถูกจำกัดเขต

- จิรนิติ หะวานนท์ ได้ให้ความหมายของการจับว่า⁸⁴ คือ การควบคุมความเคลื่อนไหวของบุคคลโดยเจ้าพนักงานเพื่อให้เขาให้การตอบข้อกล่าวหาทางอาญา ซึ่งจะต้องมีการยึดตัวบุคคลไว้ ไม่ใช่เพียงการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเท่านั้น

ผู้มีอำนาจจับผู้กระทำความผิดก็คือ

1. พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ (กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 78)
2. ราษฎรจับเอง (กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 79)

⁸² สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2541, 23 กันยายน). “กระบวนการยุติธรรมกับการสร้างความโปร่งใสและระบบการตรวจสอบตามแนวทางในรัฐธรรมนูญใหม่.” *บทบัญญัติ*, 4, 54. หน้า 56.

⁸³ คณิต ฌ นคร. เล่มเดิม. หน้า 235.

⁸⁴ จิรนิติ หะวานนท์. เล่มเดิม. หน้า 45.

3. ราษฎรช่วยเจ้าพนักงานจับ (กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82)
4. นายประกันจับผู้ที่ตนประกัน (กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117)
5. เจ้าพนักงานอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

การจับเป็นการใช้อำนาจรัฐ โดยปกติเจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นที่จะทำการจับได้ แต่มีบางกรณีที่กฎหมายให้อำนาจราษฎรทำการจับบุคคลได้ด้วย⁸⁵ คือ

1. เมื่อมีการกระทำผิดซึ่งหน้าและความผิดนั้นได้ระบุไว้ในบัญญัติท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2. เมื่อเจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับขอความช่วยเหลือเพื่อจัดการตามหมายนั้น ผู้มีอำนาจจับ คือ เจ้าพนักงานของรัฐตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งได้แก่ “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” และ “พนักงานสอบสวน” โดยให้หมายรวมถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพศติเจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมืองและเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งคนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม⁸⁶ ดังนั้น ลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลอื่นใดที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายไปรษณีย์ให้มีหน้าที่ตรวจจับ ผู้ฝ่าฝืนหรือสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติไปรษณีย์ อยู่ในความหมายนี้เช่นกัน ลักษณะเดียวกับที่ได้วิเคราะห์มาแล้วในเรื่องการตรวจค้น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 ได้กำหนดหลักการจับว่าห้ามมิให้จับ ถ้าไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาล เว้นแต่เข้าหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งข้อยกเว้นตามมาตรา 78(1) สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 ที่ให้จับโดยไม่มีหมายจับเมื่อบุคคลที่จะถูกจับได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ส่วนกรณีตามมาตรา 78 (2)-(4) ถือเป็นกรณีมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับโดยไม่มีหมายตามกฎหมายบัญญัติ⁸⁷ ดังนั้น หากจะตีความตามตัวอักษรแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าหากลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมาย พบบุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายไปรษณีย์ซึ่งหน้า ผู้นั้นย่อมมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดได้ ตามข้อยกเว้น มาตรา 78(1) ที่ให้จับโดยไม่มีหมายจับเมื่อบุคคลที่จะถูกจับได้กระทำความผิดซึ่งหน้า

แต่ถ้าเป็นข้อยกเว้นตามมาตรา 78(2),(3),(4) เห็นว่าลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมาย ไม่มีอำนาจจับกุมผู้นั้นโดยอาศัย 78 (2),(3),(4) ได้เพราะ

⁸⁵ คณิต ฒ นคร. เล่มเดิม. หน้า 146.

⁸⁶ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16)

⁸⁷ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. (2547). คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นตอนก่อนการพิจารณา พร้อมด้วยตัวบทและคำอธิบายมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่. หน้า 255.

1. มาตรา 78 (2) ต้องเป็นพฤติกรรมอันควรสงสัยว่าน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่น ซึ่งความผิดตามกฎหมายไปรษณีย์ไม่อาจถือได้ว่าจะทำให้เกิดเหตุร้ายแรงแก่ผู้อื่น

2. มาตรา 78 (3) เป็นกรณีมีเหตุที่จะออกหมายจับตามมาตรา 66 (2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับได้ ซึ่งความผิดตามกฎหมายไปรษณีย์ไม่อาจถือว่ามี ความจำเป็นเร่งด่วนจนไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับได้

3. มาตรา 78 (4) เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 117 ซึ่งไม่เกี่ยวกับกิจการไปรษณีย์

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าการตีความกฎหมายที่ดีจะต้องตีความตามเจตนารมณ์ของการตรากฎหมายฉบับนั้น หรือมาตรานั้นออกมา มิใช่จะตีความตามตัวอักษรเพียงอย่างเดียวซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหา หรือความเข้าใจผิดต่อเจตนาของกฎหมายฉบับนั้นผิดไป เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของมาตรา 237 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในเรื่องการจับไว้ว่า จะกระทำได้อต่อเมื่อมีคำสั่งหรือหมายศาล เว้นแต่ในกรณีจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ แสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้ความสำคัญกับการตรวจสอบโดยองค์กรภายนอกไว้หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐ ที่จะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการดำเนินคดีอาญา โดยกำหนดให้มีการตรวจสอบอำนาจการจับของเจ้าพนักงาน โดยองค์กรภายนอก คือ องค์กรศาล⁸⁸ หรือหากจะตีความตามตัวอักษรเห็นว่าเมื่อกฎหมายมิได้บัญญัติเรื่องเหตุจำเป็นให้จับได้ไว้อย่างชัดเจน การกระทำผิดตามกฎหมายไปรษณีย์จึงไม่เข้าข้อยกเว้นที่จะให้จับได้โดยไม่มีคำสั่งหรือหมายศาล ดังนั้น จึงเห็นว่าไม่อาจถือได้ว่า มาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจลูกจ้างบริษัทหรือบุคคลอื่นที่ได้รับการแต่งตั้งมีอำนาจจับกุมหรือหน่วงเหนี่ยว ผู้ฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายศาล

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วเห็นว่า มาตรา 237 และมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ มุ่งที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยกำหนดให้ผู้ที่มิอำนาจออกหมาย หรือคำสั่งเป็นคนละองค์กรกับผู้ที่มิหน้าที่ปฏิบัติการ อันจะเป็นการควบคุมการใช้อำนาจของรัฐ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของประชาชน และการดำเนินการดังกล่าวจะกระทำได้อต่อเมื่อปฏิบัติในขอบเขตและเงื่อนไขที่จำกัดเท่าที่มีเหตุจำเป็นจริง ๆ และตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น⁸⁹ ซึ่งสอดคล้องกับ

⁸⁸ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. เล่มเดิม. หน้า 57.

⁸⁹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 452/2546.

ในต่างประเทศมองว่าไม่ถูกหลักการ ควรให้ศาลเป็นผู้ออกหมายจับหรือหมายต่าง ๆ เพื่อให้ศาลได้ตรวจสอบการกระทำของเจ้าหน้าที่ว่ามีเหตุเพียงพอหรือไม่ที่จะจับกุมบุคคล แต่เดิมอำนาจในการจับกุมหรือคุมขังบุคคลนั้น จะต้องมียุติบัญญัติหรือหมายศาล เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ที่กำหนดให้เจ้าพนักงาน⁹⁰ มีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้ โดยไม่ต้องมียุติบัญญัติหรือหมายศาล นอกจากจะเป็นบทบัญญัติที่กระทบสิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนไหวร่างกายของบุคคลตามมาตรา 31 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว กรณีดังกล่าวมิได้บัญญัติเหตุจำเป็นให้จับได้ตามมาตรา 237 หรือมีเหตุให้ค้นได้ตามมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยไม่ต้องมียุติบัญญัติหรือหมายศาล ดังนั้น หากเจ้าพนักงานตามมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 จะตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิด จึงต้องมีคำสั่งหรือหมายศาลตามมาตรา 237 หรือมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ถือไม่ได้ว่ามาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดได้ โดยไม่ต้องมียุติบัญญัติหรือหมายศาล ดังนั้น พนักงานไปรษณีย์จึงไม่มีอำนาจที่จะตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยว ผู้กระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติไปรษณีย์ โดยไม่ต้องมียุติบัญญัติหรือหมายศาล

เมื่อพิจารณาแล้วจากที่ได้วิเคราะห์มาแล้วดังกล่าวข้างต้น เห็นว่าผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ. 2546 มาตรา 13 จึงไม่มีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ฝ่าฝืนหรือสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติไปรษณีย์มาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ได้

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาแล้วเห็นได้ว่าปัจจุบันกิจการไปรษณีย์ได้แปรสภาพเป็นบริษัท จำกัด ก็เพื่อความคล่องตัวในการบริหารงานและการให้บริการแก่ประชาชนมาก

⁹⁰ เมื่อมีการแปลงสภาพ กสท. เป็นบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด แล้ว ตามมาตรา 4 และมาตรา 13 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ. 2546 กำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลอื่นใดเป็นเจ้าพนักงานในกรณีที่มีความจำเป็นในการป้องกันหรือระงับการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยไปรษณีย์ ดังนั้น อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ฯ จึงโอนมาเป็นอำนาจหน้าที่ของลูกจ้างของบริษัทหรือบุคคลอื่นใดที่ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานตามมาตรา 13 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ. 2546

ยิ่งขึ้น ซึ่งต้องเน้นการให้บริการ(Service) มากกว่า เมื่อดูจากรูปแบบการให้บริการของบริษัทเอกชนต่าง ๆ เช่น FedEx express, DHL, UPS กฎหมายต่างประเทศก็ได้ให้อำนาจบริษัทเหล่านั้น ตรวจสอบ หน่วงเหนี่ยว จับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายไปรษณีย์แต่อย่างใด อีกทั้งถ้ากฎหมายยังคงให้อำนาจดังกล่าวแก่บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด อาจจะทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ คือ หากมีอำนาจที่จะ การตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ซึ่งกระทำความผิดก็ตาม แต่ไม่มีสถานที่ที่จะใช้เพื่อควบคุมตัวผู้กระทำความผิด หากจัดหาสถานที่เพื่อควบคุมตัวไว้แล้วก็ตาม แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่โดยตรงทำหน้าที่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิด เป็นการสร้างภาระแก่เจ้าหน้าที่โดยไม่จำเป็น ทั้งที่มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบตามกฎหมายอยู่แล้ว คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมากิจการไปรษณีย์ยังไม่เคยนำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้บังคับแต่อย่างใด การกระทำความผิดในลักษณะนี้เมื่อมีการเปิดเสรีแล้วย่อมไม่มีประโยชน์ที่จะนำบทบัญญัตินี้มาใช้บังคับ เพราะเป็นการแข่งขันการให้บริการโดยตรง ดังนั้น อำนาจหน้าที่ในการตรวจค้น จับกุมฯ ควรมอบให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานผู้รับผิดชอบโดยตรง สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่บัญญัติรับรองให้บุคคลมีสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารโดยชอบด้วยกฎหมาย

3.3 บทลงโทษผู้ละเมิดสิทธิและเสรีภาพทางไปรษณีย์

3.3.1 พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477

พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 โดยอาศัยมาตรา 6 แห่งพระราชกฤษฎีกา กำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ.2546 มีมาตราที่บัญญัติให้ลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดที่ฝ่าฝืนเสรีภาพในการสื่อสารของผู้อื่นทางไปรษณีย์ไว้หลายมาตรา โดยแยกเป็นความผิดที่เจ้าพนักงานกระทำ กับความผิดที่บุคคลทั่วไปที่มีใจเจ้าพนักงาน ซึ่งความผิดที่เจ้าพนักงานกระทำ ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 58 ว่า

“ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานกระทำความผิดหน้าที่ของตนเปิด หรือยอมให้ผู้อื่นเปิดดูไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ หรือตั้งใจกักหรือหน่วงเหนี่ยว หรือยอมให้ผู้อื่นกักหรือหน่วงเหนี่ยวดูไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ผู้ใดมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินพันบาท

แต่มาตรานี้ไม่กินความถึงการเปิด หรือกัก หรือหน่วงเหนี่ยวดูไปรษณีย์หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามคำสั่งของรัฐมนตรีหรือศาลที่มีอำนาจ”

กับความผิดที่บุคคลทั่วไปซึ่งมิใช่เจ้าพนักงานกระทำ ในมาตรา 70 บัญญัติว่า

“ผู้ใดขัดขวาง กีดกัน หน่วงเหนี่ยว กัก หรือทำให้เนิ่นช้าต่อการนำดูไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ หรือด้วยอุบายอย่างใด ๆ เปิดดูไปรษณีย์หรือ

ไปรษณีย์ภัณฑ์ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตาม คำสั่งของรัฐมนตรี หรือของศาลที่มีอำนาจผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรานี้ ไม่ตัดอำนาจที่จะกักเจ้าพนักงานหรือบุคคลใดที่กำลังนำส่งทางไปรษณีย์หรือ ไปรษณีย์ภัณฑ์ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ โดยมีข้อหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายลักษณะ อาชญา หรือกฎหมายอื่นที่ใช้อยู่ในเวลานั้น”

และในมาตรา 71 ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ใดยึด หรือจงใจซ่อนเร้น เก็บ หรือกักทางไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ในระหว่างส่ง ทางไปรษณีย์โดยเจตนาทุจริต หรือเมื่อเจ้าพนักงานได้ร้องขอ ยังละเลยไม่ยอมมอบทางไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ อันควรมอบให้แก่ผู้อื่น ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และ ปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

เห็นว่ามาตรา 58 กำหนดความผิดกรณีเป็นเจ้าของพนักงานกระทำความผิดหน้าที่ของตน โดยการ เปิด กักหรือหน่วงเหนี่ยวไปรษณีย์ และจะเป็นความผิดต่อเมื่อได้เปิดไปรษณีย์แล้ว แต่ถ้านำเอา ข้อความที่เปิดไปเผยแพร่ ย่อมมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 163(4) อีกกระทงหนึ่ง

3.3.2 ประมวลกฎหมายอาญา

ในประมวลกฎหมายอาญา มีมาตราที่บัญญัติให้ลงโทษบุคคลผู้กระทำการฝ่าฝืนสิทธิ และเสรีภาพในการสื่อสารของผู้อื่นไว้หลายมาตรา ในภาค 2 ความผิด ลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง หมวด 2 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ มาตรา 163 บัญญัติว่า

“ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ในการไปรษณีย์ โทรเลขหรือโทรศัพท์ กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) เปิด หรือยอมให้ผู้อื่นเปิด จดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข
 - (2) ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้เสียหาย ทำลาย หรือทำให้สูญหาย ซึ่งจดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข
 - (3) กัก ส่งให้ผิดทาง หรือส่งให้แก่บุคคลซึ่งรู้ว่ามิใช่เป็นผู้ควรรับซึ่งจดหมาย หรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข หรือ
 - (4) เปิดเผยข้อความที่ส่งทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข หรือทางโทรศัพท์
- ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”
- คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้ คือ “ความบริสุทธิ์สะอาดแห่งอำนาจรัฐ หรือ ความบริสุทธิ์สะอาดแห่งตำแหน่ง”⁹¹

⁹¹ คณิศ ณ นคร. (2545). กฎหมายอาญาภาคความผิด. หน้า 641-646.

องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ คือ การที่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการไปรษณีย์หรือโทรเลข

(1) เปิด หรือยอมให้ผู้อื่นเปิด จดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลขของผู้อื่น

(2) ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้เสียหาย ทำลาย หรือทำให้สูญหาย ซึ่งจดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข โดยเจตนาทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการดังกล่าว ซึ่งจดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข

(3) กัก ส่งให้ผิดทาง หรือส่งให้แก่บุคคลซึ่งรู้ว่ามิใช่เป็นผู้ควรรับซึ่งจดหมาย หรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข โดยเจตนา กัก ส่งให้ผิดทาง หรือส่งให้แก่บุคคลซึ่งรู้ว่ามิใช่เป็นผู้ควรรับซึ่งจดหมาย หรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข เช่น นายไปรษณีย์โทรเลขรับเงินค่าธรรมเนียมฝากส่งจดหมายไว้โดยไม่เปิดตราไปรษณียากร เบียดบังเงินค่าธรรมเนียมและกักจดหมายเหล่านั้นไว้ในแต่ละวัน เป็นการกระทำมิชอบด้วยหน้าที่⁹²

(4) เปิดเผยข้อความที่ส่งทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข หรือทางโทรศัพท์ โดยเจตนา เปิดเผยข้อความที่ส่งทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข หรือทางโทรศัพท์ โดยไม่จำเป็นว่าจะก่อความเสียหายแก่ผู้ใดหรือไม่ก็ตาม

“ผู้กระทำ” คือ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการไปรษณีย์หรือโทรเลข คือ พนักงานของการสื่อสารแห่งประเทศไทย (ปัจจุบัน คือ พนักงานของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด) แต่ถ้าผู้กระทำเปิดจดหมายตามอำนาจหน้าที่ย่อมไม่มีความผิด⁹³ เช่น ตามกฎหมายว่าด้วยการไปรษณีย์ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการไปรษณีย์มีอำนาจเปิดไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ส่งไม่ได้ เพื่อทราบชื่อหรือที่อยู่ของผู้ฝากได้

องค์ประกอบภายในของความผิดฐานนี้ คือ เจตนาเปิดเผย, ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย, เจตนา กัก ส่งให้ผิดทาง หรือส่งให้แก่บุคคลซึ่งรู้ว่ามิใช่ผู้ควรรับ, เจตนาเปิดเผยข้อความที่ส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข หรือ โทรศัพท์

ความผิดกฎหมาย “กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่” คือ โดยไม่มีเหตุที่มีอำนาจกระทำ

เห็นได้ชัดว่าความผิดฐานนี้เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองเสรีภาพในการสื่อสาร โดยกำหนดตัวผู้รับผิดชอบไว้โดยเฉพาะ ก็คือเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการสื่อสาร (เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ในการไปรษณีย์

⁹² คำพิพากษาฎีกาที่ 2395/2547 (น.2652)

⁹³ ทวิเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2548). หลักกฎหมายอาญา ภาคความผิด. หน้า 66.

หรือโทรเลข) คือ พนักงานของการสื่อสารแห่งประเทศไทย (บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด) เช่น บุษ
ไปรษณีย์รับจดหมายไปส่งแก่ผู้รับกลับเปิดผนึกของจดหมาย ปลอมชื่อผู้รับจดหมายลงทะเบียน
ปลอมชื่อในใบมอบฉันทะรับชานฉัตเพื่อรับเงิน การเปิดผนึกของจดหมายเป็นความผิดฐานนี้ และ
ยังมีความผิดฐานขกขอก และปลอมเอกสารด้วย⁹⁴ แต่หากเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการสื่อสารที่มี
อำนาจตามกฎหมาย เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 105, พระราชบัญญัติ
ไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 25 ประกอบมาตรา 6 แห่งพระราชกฤษฎีกา กำหนดอำนาจ สิทธิ และ
ประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ.2546, พระราชบัญญัติโทรเลขและโทรศัพท์ พ.ศ.
2477 มาตรา 10 ฯลฯ การเข้าแทรกแซงสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารย่อมไม่มีความผิดตาม ประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา 163 นี้

เมื่อเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายแล้วกระทำความผิดตามมาตรานี้ ซึ่งเป็นการกระทำ
อันมิชอบด้วยหน้าที่ หากเป็นพนักงานในหน่วยงานอื่นนอกจากพนักงานที่มีหน้าที่ในการไปรษณีย์
โทรเลข หรือโทรศัพท์ ก็ไม่ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามมาตรานี้⁹⁵ เช่น พนักงานการรถไฟแห่ง
ประเทศไทยเป็นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติการรถไฟ พ.ศ.2494 มาตรา 18 มีหน้าที่ในการ
รับส่งถุงไปรษณีย์อันเป็นธุรกิจส่วนหนึ่งของการรถไฟ ไม่ใช่เจ้าพนักงาน มีหน้าที่ในการไปรษณีย์ตาม
มาตรานี้⁹⁶ และเมื่อเทียบกับความผิดลักษณะเดียวกันนี้ หากเป็นเอกชนหรือราษฎรกระทำจะมี
ความผิดตามมาตรา 322⁹⁷

และในลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง หมวด 2 ความฐานเปิดเผย
ความลับ มาตรา 322 ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ใดเปิดเผยหรือเอาจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารใด ๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่นไป เพื่อ
ล่วงรู้ข้อความก็ดี เพื่อนำข้อความในจดหมายโทรเลขหรือเอกสารเช่นว่านั้นออกเปิดเผยก็ดี ถ้าการ
กระทำนั้นน่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่
เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้มีใช้ความลับโดยตรง แต่เป็น “สิทธิส่วนตัว
ของบุคคล”⁹⁸

⁹⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 536/2473 (ตส.14 หน้า 315).

⁹⁵ รชฎ เจริญน้ำ. (2545). กฎหมายอาญา (พิสดาร) ภาคความผิดเกี่ยวกับเจ้าพนักงาน. หน้า 295.

⁹⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 1259/2525 (มธ. หน้า 1815).

⁹⁷ รชฎ เจริญน้ำ. เล่มเดิม. หน้า 473.

⁹⁸ คณิต ณ นคร. เล่มเดิม. หน้า 491.

ความผิดฐานนี้เป็นความผิดที่เป็นการก่ออันตราย เพราะอาจกระทบสิทธิส่วนตัวบุคคลได้ โดยอาจมีความลับอยู่ในจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารนั้น

ความผิดฐานนี้เป็นความผิดอันยอมความได้⁹⁹

องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ คือ การที่บุคคลเปิดผนึกหรือเอาไปซึ่งจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารใด ๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่นไป โดยเจตนาเปิดผนึกหรือเอาไป และโดยมีมูลเหตุชักจูงใจ เพื่อล่วงรู้ข้อความในจดหมาย โทรเลขหรือเอกสารนั้นออกเปิดเผย

“ผู้กระทำ” คือ มนุษย์ซึ่งกฎหมายไม่จำกัดว่าจะเป็นใคร

องค์ประกอบภายในของความผิดฐานนี้ คือ เจตนาเปิดผนึกหรือเอาไป กล่าวคือ ผู้กระทำต้องรู้ว่าเป็นจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารใด ๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่น การปิดผนึก แสดงว่าเขาไม่ต้องการให้ผู้อื่นทราบข้อความ แม้ข้อความนั้นจะไม่ใช่ความลับก็ตาม¹⁰⁰ และผู้กระทำต้องการเปิดผนึกหรือเอาไปซึ่งจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารนั้น โดยมีมูลเหตุชักจูงใจ เพื่อล่วงรู้ข้อความในจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารนั้น หรือเพื่อนำข้อความในจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารนั้นออกเปิดเผย

การกระทำผิดฐานนี้ได้แก่ การเปิดผนึก หรือเอาจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารใด ๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่นไป แม้จะยังไม่ทันได้อ่านข้อความนั้น ถ้าการกระทำนั้นเพียงแค่นี้ น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ผู้กระทำก็มีความผิดตามมาตรานี้แล้ว แม้จะยังไม่เกิดความเสียหายก็ตาม และผู้กระทำผิดต้องมีมูลเหตุชักจูงใจ เพื่อล่วงรู้ข้อความ หรือเพื่อนำข้อความในจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารนั้นมาเปิดเผย การเปิดเผยนี้ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยแก่ประชาชนทั่วไป แค่เปิดเผยแก่คน ๆ เดียวก็มีความผิด และแม้ผู้ที่เปิดเผยจะไม่รู้ข้อความนั้นก็ตาม¹⁰¹ เช่น นายไปรษณีย์เปิดผนึกจดหมายของผู้อื่นออกดู¹⁰² แต่ถ้าผู้กระทำเปิดผนึกหรือเอาไปโดยไม่มีมูลเหตุชักจูงใจเพื่อล่วงรู้ข้อความ เพื่อนำข้อความในจดหมาย, โทรเลข หรือเอกสารเช่นว่านั้นออกมาเปิดเผย เช่น จดหมายชำรุดหรือฉีกขาด จึงต้องเปิดผนึกออก ย่อมไม่เป็นความผิดฐานนี้¹⁰³

ความผิดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นความผิดที่เห็นชัดเจนว่ามีความเกี่ยวข้องกับพนักงานไปรษณีย์โดยตรง และอาจเกี่ยวข้องในฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 163 เพราะตามพระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2519 มาตรา 15 พนักงาน

⁹⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 325.

¹⁰⁰ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์. (2548). เล่มเดิม. หน้า 216.

¹⁰¹ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์. (2548). เล่มเดิม. หน้า 217.

¹⁰² คำพิพากษาฎีกาที่ 159/2480 (บทบัญญัติฯ เล่ม 11 หน้า 1251).

¹⁰³ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์. (2548). เล่มเดิม. หน้า 216.

ไปรษณีย์ถือเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้น หากกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น พนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย (ปัจจุบันเป็นบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด) ทำหน้าที่เป็นบุรุษไปรษณีย์เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ได้เบียดบังเอาจดหมายต่างประเทศเป็นของตนโดยทุจริต เป็นความผิดอาญาตามมาตรา 147¹⁰⁴ หรือการที่จำเลยรับเงินจากรถที่วิ่งผ่านทางด่วนแล้วไม่กดเครื่องคอมพิวเตอร์ ทำให้ไม่มีจำนวนเงินปรากฏขึ้น แต่เครื่องตรวจจับที่พื้นถนนจะแสดงจำนวนรถที่ผ่าน แม้ไม่มีพยานบุคคลยืนยันว่าจำเลยเบียดบังเงินค่าผ่านทาง แต่เมื่อจำเลยเป็นพนักงานมีหน้าที่รักษาเงินแม้จะเป็นระยะเวลาอันสั้น รวมทั้งเป็นผู้รับและรวบรวมเงินนำส่งต่อไป ถือว่าเป็นการจัดการทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 147 ได้รับเงินค่าผ่านทางแล้วไม่ส่งเงินให้ครบ จึงถือว่าเป็นการเบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตนโดยทุจริต¹⁰⁵ หรือบุรุษไปรษณีย์เบียดบังเอาจดหมายเป็นของตนโดยทุจริต และตั้งใจหน่วงเหนี่ยวหรือกัก มีความผิดฐานเจ้าพนักงานยกยอกทรัพย์สินตามมาตรา 147 และมีความผิดตามพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 58¹⁰⁶ เป็นต้น

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญา ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานทำให้การสื่อสารสาธารณะขัดข้อง ในภาค 2 ลักษณะ 6 ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน มาตรา 235 ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ใดกระทำการด้วยประการใด ๆ ให้การสื่อสารสาธารณะทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข ทางโทรศัพท์ หรือทางวิทยุขัดข้อง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้ คือ “ภัยอันตรายต่อประชาชน”¹⁰⁷

ความผิดฐานนี้คุ้มครองการทำงานของเครื่องมือสื่อสาร กล่าวคือ มิให้กระทำการให้การสื่อสารสาธารณะหยุดชะงักหรือติดขัด

องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ คือ การที่บุคคลกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ ให้การสื่อสารสาธารณะทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข ทางโทรศัพท์ หรือทางวิทยุขัดข้อง โดยเจตนากระทำให้การสื่อสารทางดังกล่าวขัดข้อง

“ผู้กระทำความผิด” คือ มนุษย์ซึ่งกฎหมายไม่จำกัดว่าจะเป็นใคร

¹⁰⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3458/2539 (ฎส.9 หน้า 39).

¹⁰⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 153/2545 (ฎส.1 หน้า 86).

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477, มาตรา 58.

¹⁰⁷ คณิต ฅ นคร. เล่มเดิม. หน้า 498.

“การกระทำ” ได้แก่ กระทำด้วยประการใด ๆ ให้การสื่อสารสาธารณะทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข ทางโทรศัพท์ หรือทางวิทยุขัดข้อง และมาตรานี้ต้องการผล คือ ทำให้การสื่อสารสาธารณะขัดข้อง¹⁰⁸ เช่น ตัดสายโทรเลข ทางโทรศัพท์ที่วางผ่านที่ต่าง ๆ แต่ไม่รวมถึงสายโทรศัพท์ในบ้านเอกชน ถ้าเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น (มาตรา 238) เช่น มีคนเดินมาถูกสายไฟที่ผู้กระทำได้โค่นลงมาและถึงแก่ความตาย เป็นต้น และการกระทำดังกล่าว แม้เป็นการกระทำโดยประมาท และใกล้จะเป็นอันตรายแก่ชีวิตของบุคคลอื่น ผู้กระทำก็ต้องมีความผิดแต่รับโทษน้อยลง (มาตรา 239) เช่น ขับรถยนต์ด้วยความประมาทชนเสาไฟฟ้าทำให้หม้อแปลงตกลงมา เกือบจะโดนคนที่ผ่านไปมา เป็นต้น¹⁰⁹

องค์ประกอบภายในของความผิดฐานนี้ คือ เจตนากระทำให้การสื่อสารขัดข้อง ผู้กระทำต้องรู้ว่าสิ่งกระทำต่อคือการสื่อสารสาธารณะทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข ทางโทรศัพท์ หรือทางวิทยุขัดข้อง และผู้กระทำต้องการทำให้การสื่อสารสาธารณะนั้นเกิดความขัดข้อง

จากที่ได้กล่าวมาแล้วเห็นว่า กฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่กำหนดโทษทางอาญา สำหรับผู้กระทำความผิดต่อสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของบุคคลอื่น โดยสามารถแยกได้เป็น โทษกรณีเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่กระทำความผิดเป็นกรณีหนึ่ง กับกรณีบุคคลธรรมดาที่มีไม่ใช่เจ้าพนักงานกระทำความผิดอีกกรณีหนึ่ง

นอกจากนี้ ยังมีความผิดที่เกี่ยวกับสิ่งที่ใช้ในกิจการไปรษณีย์โดยตรง คือ ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงดวงตราไปรษณียากรและอากรแสตมป์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 254 ซึ่งถือว่าเป็นความผิดที่อยู่ในขอบเขตของ “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ” ชนิดหนึ่ง โดยจัดอยู่ในประเภทความผิดเกี่ยวกับการค้าและการพาณิชย์ด้วย¹¹⁰ รวมถึงความผิดฐานลบ ถอน หรือกระทำด้วยประการใด ๆ แก่แสตมป์ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 254 ที่แสดงว่าใช้ไม่ได้แล้ว ให้ใช้ได้อีกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 256 อีกด้วย

¹⁰⁸ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2548). กฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 2. หน้า 125.

¹⁰⁹ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์. เล่มเดิม. หน้า 125.

¹¹⁰ วีระพงษ์ บุญโญภาส. (2547). อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ. หน้า 22.

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบเสรีภาพในการสื่อสารตามกฎหมายไปรษณีย์ไทยกับ ต่างประเทศ

จากการศึกษาในบทที่ 3 ที่ผ่านมา ได้กล่าวถึงข้อจำกัด และการละเมิดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารทางไปรษณีย์ของประเทศไทย ซึ่งถูกจำกัดโดยกฎหมายหลายฉบับ ในบทนี้ได้นำเสนอกฎหมายที่มีผลต่อการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารทางไปรษณีย์ในต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา กับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับประเทศไทย และใช้เป็นแนวทางในการกำหนดสาระสำคัญของกฎหมายไปรษณีย์ประเทศไทยต่อไป

4.1 การจำกัดการสื่อสารทางไปรษณีย์ในต่างประเทศ

4.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในประเทศสหรัฐอเมริกา จะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนในรัฐธรรมนูญเป็นหลัก เพราะเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เช่นเดียวกับประเทศต่าง ๆ ในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น กฎหมายไปรษณีย์ของสหรัฐอเมริกา จึงเป็นกฎหมายที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ในการศึกษาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนต้องเป็นไปตามบทบัญญัติ และข้อยกเว้นที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย และในการดำเนินคดีอาญาพนักงานสอบสวน อาจใช้มาตรการล่วงรู้ความลับในการสื่อสารทางจดหมายไปรษณีย์ได้ โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้น จึงต้องแยกศึกษากฎหมายสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารทางไปรษณีย์เป็น 2 ส่วนคือ

4.1.1.1 อำนาจของรัฐตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความสำคัญกับกิจการไปรษณีย์ตั้งแต่มีการบัญญัติรัฐธรรมนูญขึ้นครั้งแรก โดยได้กล่าวถึงกิจการไปรษณีย์ไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาในหมวด 1 มาตรา 8 วรรค 7 ที่ว่า¹¹¹

¹¹¹ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2544). รัฐธรรมนูญและการเมืองการปกครองสหรัฐอเมริกา. หน้า 79.

“(รัฐสภา) สถาปนาการไปรษณีย์ขึ้น” (To establish Post Offices and post Roads)

ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติให้รัฐสภาจัดตั้งกิจการไปรษณีย์ขึ้น แสดงให้เห็นว่ารัฐได้ให้เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์แก่ประชาชน เพราะกิจการไปรษณีย์ถือว่าเป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญมากในอดีต ก่อนที่จะมีการประดิษฐ์โทรศัพท์ วิทยุ โทรทัศน์ และคอมพิวเตอร์นั้น การไปรษณีย์เป็นเครื่องมือสื่อสารที่สร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศสหรัฐอเมริกา เดิมเมื่อสหรัฐอเมริกายังเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ อังกฤษได้เข้าเป็นผู้จัดการกิจการไปรษณีย์ แต่เมื่อสหรัฐอเมริกาได้ประกาศอิสรภาพเป็นเอกราชและได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแล้ว ปรากฏว่ามีสำนักงานไปรษณีย์อยู่แล้ว 75 แห่ง โดยรัฐสภาเป็นผู้มีอำนาจควบคุมกิจการไปรษณีย์ ดูแลที่ทำการไปรษณีย์ ตลอดจนสร้างถนนหนทางที่ใช้เป็นเส้นทางส่งไปรษณีย์ด้วย

ในปี ค.ศ.1892 ผู้อำนวยการใหญ่ไปรษณีย์ได้รับการแต่งตั้งให้อยู่ในคณะรัฐมนตรีของรัฐบาลสหรัฐ แต่ตมปีถูกผลิตขึ้นครั้งแรกใน ค.ศ.1846 และไปสการ์ดผลิตขึ้นใน ค.ศ.1872 ต่อมาในปี ค.ศ.1970 รัฐสภาสหรัฐได้ตรากฎหมายเปลี่ยนแปลงกระทรวงไปรษณีย์ให้เป็นบริษัทอิสระในกำกับของรัฐบาลสหรัฐ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการให้บริการแก่ประชาชนทางด้านไปรษณีย์ให้มากขึ้น

รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา มิได้มีบทบัญญัติที่รับรองสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชนไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญประเทศไทยที่บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 37 และตามมาตรา 10 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน แต่ได้บัญญัติรับรองเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม คือ

1. บทแห่งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 1 (ค.ศ.1791) ว่า

“รัฐจะตรากฎหมายสถาปนาศาสนาไม่ได้ หรือจะตรากฎหมายห้ามการปฏิบัติศาสนกิจก็ไม่ได้ หรือจะตัดทอนเสรีภาพในการพูด การตีพิมพ์ หรือการที่ประชาชนจะชุมนุมกันโดยสงบ และการร้องทุกข์ต่อรัฐบาลเพื่อขจัดความทุกข์ร้อนของประชาชนไม่ได้”

สิทธิตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 1 (The First Amendment) เป็นการประกันเสรีภาพขั้นพื้นฐาน 4 ประการ คือ เสรีภาพในการนับถือศาสนา, เสรีภาพในการพูดและการพิมพ์, เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ และเสรีภาพในการยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ เป็นหลักประกันให้กับประชาชนทุกคนโดยไม่มีการแบ่งแยก แม้จะเป็นนักโทษก็มีสิทธิที่จะได้รับการ

ติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์, สิทธิในการแสดงออก, สิทธิในการสมาคมหรือเข้าร่วมกิจกรรม, สิทธิในการนับถือศาสนา, สิทธิทางศาล และสิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมชมตามสมควร¹¹²

2. บทแห่งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 14 (ค.ศ.1868) มาตรา 1 ว่า

“บุคคลทุกคนที่เกิดหรือแปลงสัญชาติในสหรัฐ และอยู่ในบังคับของกฎหมายสหรัฐ ย่อมเป็นพลเมืองของสหรัฐและมลรัฐที่มีภูมิลำเนาอยู่ มลรัฐใดจะตราหรือบังคับใช้กฎหมายอันเป็นการตัดทอนเอกสิทธิหรือความคุ้มกันที่พลเมืองสหรัฐจะพึงได้รับไม่ได้ หรือมลรัฐใดจะตัดรอนสิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของบุคคล โดยไม่ชอบด้วยวิถีทางที่ถูกต้องแห่งกฎหมายหรือจะปฏิเสธบุคคลในเขตอำนาจไม่ทำให้ได้รับความคุ้มครองแห่งกฎหมายโดยเท่าเทียมกันไม่ได้”

ทั้งสองบทแห่งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมข้างต้น เป็นบทที่มีความสำคัญในการรับรองสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ทรัพย์สิน และได้ระบุถึงความเสมอภาคของประชาชนอเมริกันทุกคนไว้อย่างชัดเจน การที่บุคคลจะกระทำการใดได้นั้นต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่บัญญัติไว้อย่างเคร่งครัด แต่มีได้บัญญัติเกี่ยวกับมูลเหตุ หรือเหตุยกเว้น ที่ให้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชน แต่ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาได้อาศัยการตีความไว้ในคดี Katz V. United States 389. U.S. 347,88 S.Ct. 507 19 L.Ed 2nd 576 (1967) ว่า บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 (The Fourth Amendment)¹¹³ เป็นบทคุ้มครองบุคคลและสถานะของบุคคลจากการถูกยึดหรือค้น หรือจับกุมโดยมิชอบ และเป็นการขยายความคุ้มครองถึงสิทธิส่วนตัวในการสื่อสารของบุคคลด้วย (Right of Privacy) นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองแก่สิทธิส่วนตัวในการสื่อสาร คือ The Federal Communication Act 1934 โดยในมาตรา 605 บัญญัติว่า “ห้ามไม่ให้บุคคลใดโดยมิได้รับอนุญาตจากผู้ส่งสาร กักการสื่อสารใด ๆ และเปิดเผยความลับ หรือพิมพ์เผยแพร่ความมีอยู่ของข้อความ เนื้อหาหรือความหมายของการสื่อสารที่กักนั้นต่อบุคคลอื่น”

ดังนั้น สิทธิส่วนตัวในการสื่อสารของบุคคลที่ได้รับความคุ้มครอง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 พอจะตีความหมายได้ว่ารัฐให้ความคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลห้ามมิให้ถูกตรวจค้น การยึด การจับ โดยไม่มีเหตุอันสมควร เมื่อนำมาปรับใช้กับการติดต่อสื่อสาร

¹¹² J.scott Harr Karen M.Hess. (2002). **Constitutional Law and the Criminal Justice System.** p. 138.

¹¹³ “บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในร่างกาย เคหสถาน เอกสาร และวัตถุสิ่งของจากการถูกตรวจค้น การยึด และการจับ ที่ไม่มีเหตุอันสมควร จะถูกละเมิดไม่ได้ และห้ามมิให้มีการออกหมายค้นด้วย แต่เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้โดยการสาบาน หรือการยืนยันที่รับผิดชอบก็สามารถเข้าค้นสถานที่ จับ หรือยึดบุคคลและสิ่งของได้”

ทางไปรษณีย์ ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาตีความว่าห้ามมิให้ตรวจค้นและยึด สิ่งของส่งทางไปรษณีย์โดยไม่มีเหตุอันสมควร สิ่งของที่ส่งทางไปรษณีย์นี้ คือ จดหมาย และห่อซองที่ปิดผนึกซึ่งส่งทางไปรษณีย์¹¹⁴ สิ่งของส่งทางไปรษณีย์ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ย่อมไม่ถูกหน่วยงานหนึ่งยักเก็บ และห้ามมิให้เปิดตรวจ¹¹⁵ แต่มิได้หมายความว่าเมื่อรัฐได้ให้ความคุ้มครองสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ดังกล่าวแล้วจะเป็นสิทธิเด็ดขาด ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ตรวจค้น และยึดสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ เพราะหากเป็น สิ่งของส่งนอกทางไปรษณีย์¹¹⁶ หรือสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ที่มีได้ปิดผนึก ซึ่งปิดค่าฝากส่ง (ค่า แสตมป์) ไม่ครบ เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการตรวจสอบ และยึดได้ ไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิของ ผู้ฝากส่งในการตรวจค้น และยึดสิ่งของนั้น ๆ¹¹⁷ และกรณีที่ผู้ฝากส่งมิได้ปิดผนึกสิ่งของที่ฝากส่ง แสดงให้เห็นว่าผู้ฝากส่งมิได้ประสงค์จะรักษาสิทธิในความเป็นส่วนตัวของตนเองไว้ ดังนั้น ถ้า บุคคลนั้นไม่ประสงค์จะรักษาสิทธิในความเป็นส่วนตัวของตนในส่วนนี้ บุคคลอื่นย่อมมีสิทธิรับรู้ ข้อความ ความเป็นส่วนตัวของบุคคลนั้นได้ ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของ บุคคลนั้นแต่อย่างใด ในกรณีนี้สามารถเทียบเคียงกับหลักการในเรื่องการดักฟังทางโทรศัพท์ที่ศาล ฎีกาสหรัฐได้วินิจฉัยไว้ในคดี Rathbun ว่าหากผู้สนทนาในโทรศัพท์คนหนึ่งคนโดยอมให้บุคคลที่ สามลักลอบดักฟังโทรศัพท์ได้เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดบทบัญญัติของ Federal Communication Act¹¹⁸ ในหลักการที่ว่าบุคคลย่อมพึงระมัดระวังความลับส่วนบุคคลของตนเอง ถ้าเขาไม่ระมัดระวัง ก็แสดงว่าเขาไม่สนใจรักษาความลับนั้น¹¹⁹

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในบทแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 4 มิได้กล่าวถึงสิทธิเสรีภาพในการ สื่อสารไว้อย่างชัดเจน ซึ่งหากจะเทียบเคียงกับมาตรา 37 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ที่บัญญัติรับรองเสรีภาพในการสื่อสารแล้วจะเห็นว่ารัฐธรรมนูญของไทยได้บัญญัติ รับรองเรื่องดังกล่าวไว้ชัดเจนกว่ารัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา โดยได้บัญญัติหลักการที่ให้ เสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยชอบด้วยกฎหมาย และข้อจำกัดที่ทำได้โดยแต่อาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ โดยเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

¹¹⁴ CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 79. p.67.

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ สิ่งของส่งนอกทางไปรษณีย์ หมายถึง สิ่งของที่มีได้ฝากส่งโดยผ่านกิจการไปรษณีย์ เช่น นาย ก. จ่าย ค่าจ้างให้ นาย ข. ไปส่งจดหมายให้กับ นาย ค. โดยมีได้ฝากส่งทางไปรษณีย์

¹¹⁷ CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 79. p.67.

¹¹⁸ วีระพงษ์ บุญโยภาส. (2547). อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ. หน้า 375.

¹¹⁹ แหล่งเดิม.

เรื่องที่จะต้องพิจารณาประการต่อมาก็คือ ในมาตรา 37 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ใช้คำว่า “การสื่อสาร” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก เพราะการสื่อสารสามารถทำได้หลายวิธี หลายทาง เช่น การใช้วาจา คำพูด ซึ่งไม่สามารถจับต้องได้ หรือจะเป็นกระดาษ เครื่องบันทึกเสียง สิ่งพิมพ์ ซึ่งสามารถจับต้องได้ สรุปก็คือทุกอย่างที่จะสามารถทำให้คู่กรณีอีกฝ่าย รับรู้เข้าใจในสิ่งที่อีกฝ่ายต้องการสื่อให้รับรู้ ซึ่งในบทแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 4 มิได้บัญญัติถึงการสื่อสารไว้ แต่เมื่อคุณเจตนาในบทแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 4 จะเห็นได้ว่าเป็นเพราะความพยายามที่จะสร้างความสมดุลระหว่างความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัวของเอกชน กับความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวม ดังนั้น จึงทำให้คำจำกัดความของการค้นและยึดสิ่งของโดยมีเหตุผลเพียงพอขาดความชัดเจน¹²⁰ ซึ่งสามารถตีความไปได้ว่าเป็นการรับรองสิทธิและให้ความคุ้มครองในสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนนั้น รวมถึงสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนด้วย

ประเด็นต่อมา คำว่า “เอกสาร” ในบทแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 4 เป็นคำที่ใช้ทั่วไป มิได้ให้คำจำกัดความไว้อย่างชัดเจนว่าหมายถึงอะไร แต่ต่อมาศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาได้วางบรรทัดฐานโดยตีความไว้ในคดี U.S. – U.S. v” Van Leeuwen, Wash., 90 S.Ct. 1029, 397 U.S. 249, 25 L.Ed.2d 282, on remand 427 F.2d 1174. ขยายความหมายของคำว่า “เอกสาร” ตามบทแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 4 ให้หมายความรวมถึงไปรษณีย์ภัณฑ์ชั้นหนึ่ง (First class mail) ได้แก่จดหมาย และสิ่งของที่ปิดผนึกที่ชำระค่าฝากส่งในอัตราจดหมาย, หนังสือพิมพ์พิเศษ, นิตยสาร, หนังสือเล่มเล็ก ๆ ที่มีขนาดไม่เกิน 80 หน้า หรือสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายไปรษณีย์ของประเทศไทยซึ่งแบ่งประเภทของไปรษณีย์ภัณฑ์ชั้นหนึ่ง โดยกำหนดตามประเภทและชนิดตามลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ในประเทศ แบ่งได้เป็น 4 ลำดับคือ¹²¹

1. ไปรษณีย์ด่วนพิเศษ
2. ไปรษณีย์ภัณฑ์ชนิดจดหมายและไปรษณีย์บัตร
3. ไปรษณีย์ภัณฑ์ชนิดของตีพิมพ์และเครื่องอ่านสำหรับคนเสียจักษุ และ
4. พัสดุไปรษณีย์

การนำจ่ายไปรษณีย์ด่วนพิเศษ จะได้รับการคัดเลือกและนำจ่ายด้วยความรวดเร็วและแน่นอนเป็นพิเศษกว่าไปรษณีย์ภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ โดยจะมีระบบงานแยกต่างหากจาก

¹²⁰ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 79.

¹²¹ ไปรษณีย์นิตเทศ พ.ศ.2544 ข้อ 381.

ไปรษณีย์ภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์¹²² การนำจ่ายไปรษณีย์ภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ประเทศไทย จะนำจ่ายตามความเร่งด่วนและความสำคัญโดยพิจารณาจากการชำระค่าไปรษณียากร ซึ่งแยกออกเป็น 3 ประเภท คือ¹²³

1. ประเภทที่ 1 (LC) ได้แก่ จดหมายและไปรษณียบัตร
2. ประเภทที่ 2 (AO) ได้แก่ ของตีพิมพ์ พัสดุย่อย เครื่องอ่านสำหรับคนเสียจักษุ
3. ประเภทที่ 3 (CP) ได้แก่ พัสดุไปรษณีย์

ในเที่ยวไปรษณีย์ใดที่มีไปรษณีย์ภัณฑ์และพัสดุนานมาก จนอาจทำให้การนำจ่ายต้องล่าช้าเกินกว่าเวลาที่กำหนด เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์จะคัดเลือกและนำจ่ายตามลำดับความเร่งด่วนและความสำคัญข้างต้น ได้แก่ ทำการคัดเลือกและนำจ่ายประเภทที่ 1 (LC) ก่อนเพราะถือว่าเป็นข่าวสารส่วนตัว¹²⁴ แล้วจึงปฏิบัติต่อ ประเภทที่ 2 (AO) และประเภทที่ 3 (CP) ตามลำดับ อาจเปรียบเทียบได้ว่า ประเภทที่ 1 (LC) เป็น First class mail ประเภทที่ 2 (AO) เป็น Second class mail และประเภทที่ 3 (CP) เป็น Third class mail

จดหมายและไปรษณียบัตร อาจถือว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับคำว่า “เอกสาร” ในบทแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 4 ตามที่ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาวางบรรทัดฐานไว้ เมื่อเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (7) ของประเทศไทย ได้ให้ความหมายของคำว่า “เอกสาร” อย่างชัดเจนว่า หมายถึง “กระดาษหรือวัตถุอื่นใด ซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข ผังหรือแผนแบบอย่างอื่น จะเป็นโดยวิธีพิมพ์ถ่ายภาพหรือวิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น” อาจถือได้ว่าคำว่า “เอกสาร” ที่บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “จดหมายและไปรษณียบัตร” ตามไปรษณีย์นิเทศ พ.ศ.2544 และคำว่า “เอกสาร” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (7) ของไทย ดังนั้น ถือได้ว่ารัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารไว้เช่นกัน โดยห้ามมิให้ตรวจค้น การยึด และการจับที่ไม่มีเหตุอันสมควร

4.1.1.2 การจำกัดสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายไปรษณีย์สหรัฐอเมริกา

กฎหมายไปรษณีย์ของสหรัฐอเมริกาที่ใช้บังคับคือ POSTAL SERVICE AND OFFENSES AGAINST POSTAL LAWS ได้บัญญัติอำนาจ ข้อกำหนด ข้อบังคับ และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับกิจการไปรษณีย์ไว้ทั้งสิ้น 64 มาตรา โดยแยกออกได้เป็น 5 ส่วน คือ

¹²² ไปรษณีย์นิเทศ ข้อ 398.

¹²³ ไปรษณีย์นิเทศ ข้อ 399.

¹²⁴ ข่าวสารส่วนตัว หมายถึง ข่าวสารที่ส่งไปมาถึงกันและกัน โดยมีเจตจำนงให้เป็นประโยชน์เฉพาะระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

1. บททั่วไป
2. อำนาจของกิจการไปรษณีย์
3. ไปรษณีย์ภัณฑ์, ดวงตราไปรษณียากร, การขนส่ง, และการนำจ่ายไปรษณีย์ภัณฑ์
4. ความผิดทางไปรษณีย์
5. การตรวจค้น และยึด ไปรษณีย์ภัณฑ์

กฎหมายไปรษณีย์ของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นกฎหมายที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ประชาชนจะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารได้ จึงเป็นไปตามบทแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 โดยรัฐจะเข้าไปแทรกแซง หรือกระทำการที่กระทบสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชนทางไปรษณีย์ได้ ก็โดยอาศัยอำนาจในการค้นและยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ หรือสิ่งของที่ส่งทางไปรษณีย์ ซึ่งในเรื่องการค้นและยึดนี้ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาได้ตีความคำว่า “การค้นและยึด” ขยายความออกไปอย่างมาก และได้กำหนดมาตรฐาน คำว่า “โดยไม่มีเหตุอันควร” (Unreasonable) อย่างเคร่งครัด และจะไม่มีกรออกหมาย เว้นแต่ “จะมีเหตุอันควรสงสัย” โดยหลักที่ถูกต้องจะต้องมีหมาย ซึ่งกำหนดเรื่องการตรวจค้นไว้ ซึ่งออกโดยผู้พิพากษา (ศาล) โดยการยื่นคำร้องของเจ้าพนักงานระบุบุคคลที่จะจับ สถานที่หรือสิ่งของที่จับ โดยอ้างว่า “มีเหตุอันสมควร” (Probable Cause) และต้องมาสาบานหรือปฏิญาณด้วยตนเอง

กฎหมายไปรษณีย์สหรัฐอเมริกา เป็นเรื่องของความผิดอาญาที่กำหนดโดยศาลสหรัฐ (Federal Crime) มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการตรวจค้นและยึดสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ไว้โดยเฉพาะ โดยอยู่ในส่วนที่ 5 มาตรา 64-65 ดังนี้

มาตรา 64 เรื่อง การตรวจค้นและยึดสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ (SEARCHES AND SEIZURES)¹²⁵

ห้ามมิให้มีการตรวจค้น และยึดเอกสาร หรือสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ที่ปิดผนึกของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่อยู่ระหว่างทางไปรษณีย์โดยไม่มีเหตุอันควร ซึ่งเป็นไปตามบทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ตามมาตรา นี้ ได้แก่ จดหมาย และสิ่งของที่ปิดผนึกที่ชำระค่าฝากส่งในอัตราจดหมาย, หนังสือพิมพ์พิเศษ, นิตยสาร, หนังสือเล่มเล็ก ๆ ที่มีขนาดไม่เกิน 80 หน้า หรือสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ (First class mail)

นอกจากจดหมาย และสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ที่ปิดผนึก ที่กฎหมายไปรษณีย์ได้บัญญัติรับรองห้ามมิให้ตรวจค้น และยึดไว้ในมาตรา 64 แล้ว ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาได้ตีความขยายความคุ้มครองรวมถึงไปถึงพัสดุไปรษณีย์ ว่าเป็นสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนที่รัฐจะต้องให้ความคุ้มครอง ตามบทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมาตรา 4 เช่นกัน โดยศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินไว้

¹²⁵ CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 72. p. 134.

ในคดี U.S. – U.S. v. LaFrance, C.A.(Me.), 879 F.2d 1.¹²⁶ จากการศึกษาที่ผ่านมา อาจถือได้ว่าศาลได้ตีความคำว่า “การค้นและการยึด” รวมไปถึงการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว (Right of Privacy) โดยยึดหลักที่ว่า ถ้าการตรวจค้นไม่มีหมาย ถือว่าเป็นการตรวจค้นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขัดกับบทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมาตรา 4 อันเป็นการสร้างหลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการติดต่อสื่อสารให้กับประชาชน ให้ปลอดภัยจากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่อาจแทรกแซง หรือกระทบสิทธิส่วนบุคคล

การตรวจค้นและยึดสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ ต้องกระทำโดยเจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาต จากกฎหมายให้ก้าวล่วงเข้าไปรบกวนสิทธิส่วนบุคคล¹²⁷ การค้นจดหมายและสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ที่ปิดผนึก รวมถึงพัสดุไปรษณีย์ต้องมีหมายค้นจากศาล โดยห้ามมิให้ออกหมายค้นสิ่งของส่งทางไปรษณีย์โดยปราศจากเหตุอันควร¹²⁸ และหมายค้นที่ออกมาจะต้องใช้เพียงเพื่อขอเปิดสิ่งของส่งทางไปรษณีย์เท่านั้น¹²⁹ ซึ่งการค้นที่มี “เหตุอันสมควร” (Probable Cause) ต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้¹³⁰

1. ต้องมีข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่เจ้าพนักงานรู้ และทำให้เจ้าพนักงานเชื่อโดยสุจริต เพียงพอว่าจะออกหมายได้ ถ้าเป็นกรณีหมายค้นจะต้องเชื่อว่าพบสิ่งของหรือบุคคลในสถานที่นั้น เป็นความหมายทางอัตวิสัย (Subjective)

2. ต้องมีข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่วิญญูชนทั่วไป เห็นได้ว่าเป็นไปได้ที่ของสิ่งนั้นจะอยู่ในสถานที่นั้น เป็นความหมายทางภาวะวิสัย (Objective)

ดังนั้น การตรวจค้นและยึดสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ จึงต้องอยู่ภายใต้บทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 คือ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการค้น คือ ต้องมีหมายค้น ดังนั้นเมื่อเป็นการตรวจค้นและยึด ก็ย่อมตกอยู่ในบังคับที่เจ้าพนักงานจะขอหมาย (warrant) จากศาลได้ การขอหมายจากศาลในกรณีการตรวจค้นและยึด ศาลฎีกาสหรัฐได้วางหลักไว้ว่า ต้องมีเหตุอันสมควร (Probable Cause)¹³¹ เหตุที่จะออกหมายค้นได้ ต้องใช้มาตรฐาน “เหตุอันสมควร” (Probable Cause) และต้องระบุไว้ในหมายค้นด้วย

¹²⁶ CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 79. p. 66

¹²⁷ Larry K. Gaines, Michael Kavne and Roger Leroy Miller. (2001). **Criminal Justice in Action the Core.** p.152.

¹²⁸ CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 79. p. 66.

¹²⁹ CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 79. p. 66.

¹³⁰ จิรนิติ หะวานนท์. (2546). **สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ.** หน้า 25.

¹³¹ แหล่งเดิม.

แต่ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาได้วางบรรทัดฐานว่า เหตุอันสมควร ในการตรวจค้นสิ่งของส่งทางไปรษณีย์นี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นมาตรฐานที่เคร่งครัดในระดับเดียวกับการออกหมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹³² ซึ่งการจะออกหมายค้นได้ต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยศาล ซึ่งอาจเป็น Judge¹³³ หรือ Magistrates¹³⁴ ก็ได้ เป็นนโยบายของศาลฎีกาสหรัฐอเมริกา ที่ต้องการให้กระบวนการ ออกหมาย (warrant process) เป็นมาตรการเพื่อใช้ตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในการค้นและยึด¹³⁵ เพื่อเป็นหลักประกันว่าเจ้าหน้าที่ของฝ่ายบริหารจะไม่ทำการค้นและยึดพยานหลักฐานโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และถือว่าขัดกับรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การที่รัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะตรวจค้นและยึดสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ได้ จึงต้องปฏิบัติตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้วางหลักตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 โดยต้องถือปฏิบัติ ดังนี้¹³⁶

การออกหมายค้นเพื่อค้นและยึดสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ ต้องปฏิบัติตามมาตรา 41 (a) ที่ว่า “เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหรือพนักงาน อัยการจะต้องขอหมายค้น

(1) หมายค้นต้องออกโดยศาลของมลรัฐหรือศาลของสหรัฐ สำหรับการค้นสิ่งของหรือค้นหามุคคลในเขตอำนาจศาล

(2) หมายค้นออกโดยศาล สำหรับการกระทำความผิดหรือค้นหามุคคลในเขตอำนาจศาล หรือค้นสิ่งของที่ถูกโยกย้าย หรือบุคคลหลบหนีออกนอกเขตก่อนจะถูกดำเนินการตามกฎหมาย”

จากหลักข้างต้น เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องขอให้ศาลออกหมายค้น เพื่อตรวจค้นสิ่งของปิดผนึกที่ส่งทางไปรษณีย์ โดยให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ว่ามีเหตุผลเพียงพอหรือไม่เพราะเป็นการล่วงละเมิด กระทบต่อสิทธิของประชาชน เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ไม่มีสิทธิตรวจค้นด้วยตนเองเพราะไม่มีกฎหมายให้อำนาจ

เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องสาบานต่อผู้พิพากษาว่า มีเหตุอันสมควรที่จะขอให้ศาลออกหมายค้น ตาม มาตรา 4 c (1) และ (2) ที่ว่า

¹³² **CORPUS JURIS SECUNDUM.** (2003). VOLUME 72. p. 134.

¹³³ หมายถึง ผู้พิพากษา

¹³⁴ หมายถึง ผู้พิพากษาศาลแขวง, ผู้พิพากษาที่มีอำนาจตัดสินคดีความผิดเล็กน้อย, เจ้าหน้าที่ศาลผู้ได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจตัดสินคดีความผิดเล็กน้อย

¹³⁵ ณรงค์ ใจหาญและคณะ. (2540). **สิทธิผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องโทษในคดีอาญา.** หน้า 23.

¹³⁶ วลิติกา อุ่นศรี. (2544). **ปัญหาการรวบรวมและพิสูจนพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา.** หน้า 130.

(1) เจ้าหน้าที่ผู้ร้องขอให้ศาลออกหมายต้องสาบานตน...

(2) เจ้าหน้าที่ผู้สาบานตน ต้องยืนยันว่า มีเหตุผลน่าเชื่อว่าสิ่งของ หรือบุคคลที่ต้องการค้นมีอยู่ในที่นั้น... ฯลฯ...”

จากหลักข้างต้น เจ้าหน้าที่ต้องสาบานตัวก่อน และแสดงให้ศาลเห็นว่ามีความเหตุอันสมควรที่จะขอให้ศาลออกหมาย ตามหลัก Probable Cause ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยจะต้องมีรายละเอียดข้อเท็จจริงที่ทำให้เชื่อว่าพบสิ่งของที่ต้องการ เช่น เชื่อว่าไปรษณีย์ภัณฑ์ดังกล่าวมีข้อความ หรือสิ่งของที่บรรจุอยู่ภายใน ที่ใช้เป็นพยานหลักฐานประกอบสอบสวน ได้สวน หรือการดำเนินคดีได้

ประการต่อมา หมายค้นจะต้องระบุสิ่งของที่จะถูกตรวจค้น และระบุสถานที่ที่จะทำการค้นด้วย ตาม มาตรา 4 c (2) เช่น ของที่ต้องการค้นเป็นห่อซองเอกสาร เช่น จดหมาย หนังสือ หรือเป็นพัสดุไปรษณีย์ สถานที่ที่จะตรวจค้นจะต้องระบุให้ชัดเจนว่าเป็นที่ทำการไปรษณีย์สาขาใด โดยเฉพาะ

เหตุที่จะออกหมายค้น และยึดสิ่งของส่งทางไปรษณีย์เป็นไปตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นกัน คือ ต้องปฏิบัติตามมาตรา 41 (b) ที่ว่า

(1) สิ่งของที่ใช้ประกอบการกระทำความผิด ที่อยู่ในความครอบครองของบุคคล ที่ใช้เป็นพยานหลักฐานประกอบการสอบสวน

(2) สิ่งของที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือมีไว้เป็นความผิด

(3) สิ่งของที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้ หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด

(4) เพื่อพบบุคคลที่มีหมายจับ

เหตุที่จะออกหมายค้นได้ ต้องอาศัยเหตุข้างต้นตามที่กฎหมายระบุไว้โดยเคร่งครัด เพราะมิใช่ว่ารัฐจะอาศัยเหตุใดออกหมายค้นก็ได้ เพราะเป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การที่รัฐจะละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้นั้น จะต้องอาศัยเหตุผลที่สำคัญกว่า ก็คือประโยชน์ของส่วนรวม รัฐจึงต้องวางมาตรการข้อกำหนดขึ้นมาให้ชัดเจนว่าต้องมีเหตุใดบ้างที่รัฐจะเข้าไปล่วงละเมิด กระทบสิทธิส่วนบุคคลได้ นอกเหนือจากเหตุที่กำหนด รัฐย่อมไม่อาจล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนได้

เมื่อศาลออกหมายค้นแล้ว พนักงานผู้มีหมายค้นจะต้องค้นให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนด คือ ภายใน 10 วัน หากเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด หมายค้นนั้นย่อมสิ้นผล และจะต้องตรวจค้นได้แต่ในเวลากลางวัน ตามมาตรา 41 (c) (2) ที่ว่า

“...การค้นหาบุคคล หรือสิ่งของในสถานที่ที่ระบุในหมายค้นต้องค้นให้เสร็จสิ้นภายใน 10 วัน และการค้นต้องค้นโดยจัดหาเวลาที่เหมาะสมและต้องค้นในเวลากลางวัน...”

เห็นได้ว่าศาลสหรัฐอเมริกาได้วางข้อกำหนด วิธีปฏิบัติในการตรวจค้นไว้หลายขั้นตอน มิใช่ว่าเจ้าหน้าที่จะดำเนินการอย่างไรก็ได้โดยไม่มีขอบเขต เพราะไปกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกค้น จึงต้องมีขั้นตอน ข้อจำกัดการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐอย่างชัดเจน หากการค้นไม่ปฏิบัติตาม ขั้นตอนที่ถูกกฎหมายกำหนด การค้นนั้นย่อมไม่มีผล เพราะขัดกับรัฐธรรมนูญ พยานหลักฐานที่ได้มา ศาลจึงไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ เพราะถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ

หลักเกณฑ์การตรวจค้นดังกล่าวข้างต้น รวมถึงการตรวจค้นตู้ไปรษณีย์เช่า (Mail Box) ซึ่งน่าเชื่อว่ามีหลักฐานเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องการค้นหา หรือถ้ามีเหตุอันสมควรเชื่อได้ว่าบรรจุ สิ่งของที่ต้องการค้นหาด้วย ซึ่งหากเจ้าหน้าที่จะตรวจค้นต้องมีหมายค้นเพื่อหาสิ่งของดังกล่าว¹³⁷

แต่แม้กฎหมายไปรษณีย์มาตรา 64 จะห้ามมิให้ตรวจค้นและยึดสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ ก็ตาม แต่ก็มีข้อยกเว้นเป็นการห้ามเด็ดขาด เพราะแม้กฎหมายไปรษณีย์จะบัญญัติไว้ แต่หากเข้าข้อยกเว้น ตามที่บัญญัติไว้ในบทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมาตรา 4 ก็สามารถตรวจค้นและยึดสิ่งของส่งทาง ไปรษณีย์ได้ ซึ่งก็คือกรณีที่เจ้าพนักงานศุลกากรที่มีหน้าที่ประเมิน เรียกเก็บภาษีสิ่งของที่ถูกส่งทาง ไปรษณีย์เข้ามาภายในประเทศ โดยมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้บรรจุสิ่งของที่หลบเลี่ยงภาษี หรือสงสัย ว่าได้บรรจุสิ่งของที่เป็นความผิดตามกฎหมาย¹³⁸ กรณีนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศไทยและอีก หลาย ๆ ประเทศส่วนใหญ่ก็มีข้อยกเว้นเช่นนี้เหมือนกัน เพราะเจ้าหน้าที่ศุลกากรมีหน้าที่ในการ ประเมิน และเรียกเก็บภาษีสิ่งของที่ส่งมาทางไปรษณีย์จากต่างประเทศที่นำเข้ามาภายในประเทศ

อย่างไรก็ดี ผู้รับสิ่งของที่แท้จริงซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินที่ส่งโดย First class mail สามารถใช้สิทธิโต้แย้งคัดค้านหากเห็นว่าเป็นการค้นโดยมิชอบ หรือเห็นว่าเป็นการยึด โดยมิชอบด้วยกฎหมาย แต่เจ้าหน้าที่รัฐจะตรวจค้น หรือยึดสิ่งของเกินกว่าเวลาที่จำเป็นมิได้ และ บุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการตรวจค้น หรือยึดสามารถใช้สิทธิตามกฎหมาย

มาตรา 65 เรื่อง การตรวจสอบไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ปิดผนึก (MAIL COVER OR MAIL WATCH)¹³⁹

ไปรษณีย์ภัณฑ์ปิดผนึก รวมถึงบันทึก รายงานที่พนักงานไปรษณีย์จัดทำขึ้นโดยระบุถึง ลักษณะเฉพาะภายนอกของสิ่งของที่น่าจ่ายให้แก่ผู้รับ และรวมถึงบันทึก รายงานที่กฎหมาย กำหนดให้พนักงานไปรษณีย์ต้องจัดทำ

กฎหมายมิได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ตรวจสอบข้อความ หรือสิ่งของที่บรรจุอยู่ ภายในไปรษณีย์ภัณฑ์ได้ เพราะถูกห้ามโดยบทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 ที่ห้ามมิให้ค้น

¹³⁷ CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 79. p. 308.

¹³⁸ CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 72. p. 134.

¹³⁹ CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 72. p. 134.

หรือยึดสิ่งของโดยไม่มีเหตุผลเพียงพอ นั้น ไม่รวมถึงกรณีที่ผู้ตรวจการไปรษณีย์จะทำสำเนา รายละเอียดที่ปรากฏอยู่ภายนอกของจดหมาย หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ปิดผนึก และเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น สามารถสืบสวน ได้สวนเกี่ยวกับการละเมิด หรือฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของไปรษณีย์ หรือภายใต้ เหตุการณ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้เพื่อความจำเป็นตามที่กฎหมายกำหนดว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญา¹⁴⁰ เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์จึงทำได้เพียงจดรายละเอียดลักษณะภายนอกของไปรษณีย์ภัณฑ์เท่านั้น

การตรวจและยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ปิดผนึกที่ถูกนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญา ไม่สามารถยึดหน่วยงานไว้ เพราะขัดกับบทแห่งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 1 ซึ่งรับรองเสรีภาพ ในการพูดและการพิมพ์

ถ้าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐ เป็นสิ่งที่ทุกประเทศให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง ถือเป็นข้อยกเว้นที่ให้รัฐนำมาใช้อ้างอิงเพื่อจำกัดสิทธิของประชาชนได้ทุกกรณี รวมถึงประเทศ สหรัฐอเมริกา กำหนดให้บทบัญญัติของไปรษณีย์ที่ให้อำนาจดำเนินการในเรื่อง “เพื่อป้องกันความมั่นคงแห่งชาติ” (protect the national security) ไม่ถือว่าขัดกับรัฐธรรมนูญ¹⁴¹

มาตรา 63 เรื่อง การฟ้องร้องดำเนินคดี (PROSECUTION)¹⁴²

ให้นำบทบัญญัติทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาใช้กับการกระทำความผิดตาม กฎหมายไปรษณีย์ ในเรื่องการฟ้องร้องดำเนินคดี, รับฟังพยานหลักฐาน และวิธีพิจารณาตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เห็นได้ว่าหากเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายไปรษณีย์ ที่มีใจความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางไปรษณีย์ตามที่บัญญัติไว้ในส่วนที่ 4 A มาตรา 23-43 ต้องนำขั้นตอนตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาบังคับใช้ตามมาตรา 63 นี้ ซึ่งความผิดตามกฎหมายไปรษณีย์ที่ ต้องบังคับตามมาตรา 63 ได้แก่ การส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ที่มีข้อความข่มขู่ คุกคาม การติดต่อสื่อสาร (มาตรา 47), ส่งสิ่งของลามกอนาจาร (มาตรา 49), การใช้ไปรษณีย์เพื่อกระทำการที่ผิดกฎหมาย (มาตรา 51), พนักงานไปรษณีย์หรือลูกจ้างไปรษณีย์กระทำการกักเก็บ หน่วงเหนี่ยว หรือเปิด ไปรษณีย์ภัณฑ์ (มาตรา 54) เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นว่ากฎหมายไปรษณีย์สหรัฐอเมริกาได้บัญญัติถึงสิ่งของต้อง ห้ามฝากส่งทางไปรษณีย์ไว้อย่างชัดเจนแล้วในมาตรา 44-62 ของกฎหมายไปรษณีย์ อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาได้กำหนดห้ามส่งสิ่งของทางไปรษณีย์บางอย่างเข้าไปในประเทศ เพิ่มเติมนอกจากที่

¹⁴⁰ CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 72. p. 135.

¹⁴¹ CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 72. p. 135.

¹⁴² CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 72. p. 132.

กำหนดไว้ในกฎหมายไปรษณีย์ หรือให้นำเข้าได้โดยมีเงื่อนไข ซึ่งสามารถแบ่งสาเหตุของการห้ามนำเข้าประเทศหรือนำเข้าได้โดยมีเงื่อนไข แยกเป็น 3 ประเภท ดังนี้¹⁴³

1. เพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ เช่น ชนวนระเบิด ไม้ขีดไฟ, มีดพร้อมใบมีดสปริง, ยาเสพติดและเวชภัณฑ์ที่ไม่ตรงตามข้อกำหนดปี ค.ศ.1938 เกี่ยวกับอาหารยาเสพติด, สารกัมมันตรังสี, ชีววัตถุที่อาจก่อให้เกิดโรค

2. เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น สิ่งของเพื่อการคุมกำเนิดหรือก่อให้เกิดการทำแท้ง รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด, สิ่งของที่มีข้อความก้าวร้าวและข่มขู่ ที่อยู่บนเครื่องหุ้มห่อภายนอก เป็นต้น

3. เพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพื่อประโยชน์ทางด้านภาษีอากร หรือศุลกากร ป้องกันมิให้เศรษฐกิจภายในประเทศเสียหาย เช่น สิ่งของที่จะผลิตลิขสิทธิ์/เครื่องหมายการค้า หรือสิ่งของที่ปลอมแปลงเครื่องหมายการค้า, เหยียดกษาปณ์ ทองคำขาว ทองคำหรือเงินทั้งที่ทำเป็นรูปพรรณหรือไม่ก็ตาม วัตถุมูลค่าทุกชนิด สิ่งของที่มีค่าแทนตัวเงินและสั่งจ่ายเงินให้แก่ผู้ถือ สามารถฝากส่งได้โดยใช้บริการไปรษณีย์ลงทะเบียนเท่านั้น, ดวงตราไปรษณียากร, ผลิตภัณฑ์ยาสูบ, สลากลอตเตอรี่ สิ่งที่มีลักษณะหรือจุดประสงค์เพื่อการเสี่ยงโชค, สุรา และแอลกอฮอล์ ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์, สินค้าทางการเกษตรหรือสัตว์มีชีวิตบางประเภท ที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาหรือสภาพแวดล้อม

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า กฎหมายไปรษณีย์ของสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกงทางไปรษณีย์ไว้โดยเฉพาะ (USE OF MAILS TO DEFRAUD) ในมาตรา 23 – 43 เช่น สารสำคัญและองค์ประกอบในการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงทางไปรษณีย์, การฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด, การรับฟังพยานหลักฐาน, กระบวนการพิจารณา จนถึงการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งเปรียบเทียบกับประเทศไทย ที่ผ่านมายังไม่เคยกำหนดความผิดฐานฉ้อโกงทางไปรษณีย์ไว้โดยเฉพาะ หากมีความผิดในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้น มักจะว่าเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ฐานฉ้อโกง หรือมาตรา 343 ฐานฉ้อโกงประชาชนแล้วแต่กรณี นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงความผิดต่อบทบัญญัติไปรษณีย์ในลักษณะอื่น ๆ แยกต่างหากออกมาเป็นความผิดเฉพาะไว้ในกฎหมายไปรษณีย์ เช่น การส่งอาวุธปืน หรืออาวุธทางไปรษณีย์, การส่งสิ่งลามกอนาจารทางไปรษณีย์, การส่งสิ่งของผิดกฎหมายทางไปรษณีย์ เป็นต้น ซึ่งจุดนี้แตกต่างกับกฎหมายไปรษณีย์ไทย มิได้กำหนดแยกฐานความผิดเกี่ยวกับสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ไว้เป็นการเฉพาะ เช่น การส่งอาวุธปืนเป็นความผิดฐานหนึ่ง หรือส่งสิ่งลามกอนาจารทางไปรษณีย์เป็นความผิดฐานหนึ่งเหมือนกับประเทศสหรัฐอเมริกา แต่กำหนดเพียงว่าห้ามมิให้สิ่งของใดทาง

¹⁴³ ระบบงานไปรษณีย์. (2540). สิ่งของต้องห้ามฝากส่งทางไปรษณีย์ระหว่างประเทศ. หน้า 64.

ไปรษณีย์เท่านั้น หากตรวจพบสิ่งของต้องห้ามส่งทางไปรษณีย์ ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบวิธีปฏิบัติที่ไปรษณีย์กำหนดไว้เท่านั้น¹⁴⁴ เช่น จดหมายลูกโซ่ตรวจพบให้ทำลาย, วัตถุลามก อนาจาร หรือผิดศีลธรรม ตรวจพบให้ทำลายเสียหรือส่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย

4.1.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

การจำกัดสิทธิเสรีภาพการสื่อสารของประชาชนประเทศเยอรมัน ต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนความลับในการสื่อสารทางจดหมายไปรษณีย์และการสื่อสารทางไกล (Brief, Post- und Fernmeldegeheimnis) ตามมาตรา 10 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Grundgesetz) ซึ่งบัญญัติไว้เป็นหลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน แบ่งได้เป็น 2 วรรคคือ¹⁴⁵

“ความลับในการสื่อสารทางจดหมาย ไปรษณีย์ และการสื่อสารทางไกลไม่อาจถูกล่วงละเมิด

การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ในกรณีที่การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานกระทำเพื่อคุ้มครองระเบียบพื้นฐานในการปกครองระบบเสรีประชาธิปไตย และความมั่นคงของสหพันธ์และมลรัฐแล้วย่อมตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวได้โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ต้องแจ้งให้ผู้ถูกระทบสิทธิทราบ และให้องค์กรหรือองค์กรผู้ช่วยต่าง ๆ ที่แต่งตั้งโดยสภาผู้แทนราษฎรเป็นหน่วยงานตรวจสอบทดแทนการใช้สิทธิฟ้องร้องต่อศาล”

สหพันธ์รัฐจึงได้ตรากฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพในเรื่อง ความลับในการสื่อสารทางจดหมาย ไปรษณีย์ และการสื่อสารทางไกล เรียกว่า Gesetz zu Beschraenkung des Briefs, - Post – und Fernmeldegeheimnisses vom 13 August 1968 Aenderung 27.5.1992 หรือที่เรียกอีกชื่อว่า กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญสหพันธ์มาตรา 10 Gesetz zu Artikel 10 Grundgeseta (G 10) ส่วนในการดำเนินคดีอาญาพนักงานสอบสวนก็อาจใช้มาตรการล่วงรู้ความลับในการสื่อสารทางจดหมาย ไปรษณีย์ ได้โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่เรียกว่า Strafprozessordnung ดังนั้น จึงต้องแยกศึกษากฎหมายเยอรมันที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารทางไปรษณีย์เป็น 3 ส่วน คือ

¹⁴⁴ ไปรษณีย์นิตเทศ พ.ศ.2544. ข้อ 321.

¹⁴⁵ กมลชัย รัตนสภาววงศ์ และวราพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2540). แนวทางในการร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดักฟังโทรศัพท์และการปรับปรุงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (รายงานการวิจัย). หน้า 95.

4.1.2.1 อำนาจของรัฐตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญสหพันธ์รัฐ มาตรา 10 (Gesetz zu Artikel 10 Grundgeseta (G 10))¹⁴⁶

(1) เจตนารมณ์ของการใช้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในเรื่องความลับ ในการสื่อสารทางจดหมาย ไปรษณีย์ และการสื่อสารทางไกล

การใช้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในเรื่องความลับ ในการสื่อสารทางจดหมาย ไปรษณีย์ และการสื่อสารทางไกล ต้องมีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันอันตรายที่จะกระทบกระเทือนต่อระเบียบพื้นฐานในการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตย (freiheitliche demokratische Grundordnung) หรือ ความดำรงอยู่หรือความมั่นคงของสหพันธ์รัฐหรือของมลรัฐใดมลรัฐหนึ่ง รวมทั้งความมั่นคงของกองกำลังทหารที่ตั้งอยู่ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันตามสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ หรือ NATO หรือกองกำลังทหารที่ตั้งอยู่ในมลรัฐเบอร์ลินของมหาอำนาจทั้งสาม เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจเกี่ยวกับการพิทักษ์รัฐธรรมนูญของสหพันธ์รัฐและมลรัฐต่าง ๆ สำนักงานการป้องกันประเทศทางทหาร (das Amt fuer den militaerischen Abschirmdienst) และสำนักงานข่าวกรองแห่งสหพันธ์รัฐ (die Bundesnachrichtendienst) มีอำนาจที่จะทำการเปิดตรวจจดหมาย ไปรษณีย์ภัณฑ์ หรือการแจ้งข่าวสารทางไกลที่ปิดผนึกนั้นได้ รวมทั้งการตรวจตราถึงการสื่อสารต่าง ๆ และทำการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน (มาตรา 1(1) G 10)

(2) องค์กรที่มีอำนาจในการออกประกาศเกี่ยวกับการกำหนดระเบียบของการตรวจตราและการบันทึกข้อมูลการติดต่อสื่อสาร¹⁴⁷

กฎหมาย G 10 ได้แบ่งองค์กรที่มีอำนาจในการออกประกาศเกี่ยวกับการกำหนดระเบียบของการตรวจตราและการบันทึกข้อมูลการติดต่อสื่อสาร เป็น 2 องค์กร คือ

2.1 การไปรษณีย์ของสหพันธ์รัฐ (Die Deutsche Bundespost) มีอำนาจที่จะออกประกาศเกี่ยวกับการกำหนดระเบียบการแจ้งข่าวสารการไปรษณีย์ และการส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ต่าง ๆ

2.2 การไปรษณีย์ของสหพันธ์รัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกิจการสื่อสาร มีอำนาจที่จะออกประกาศเกี่ยวกับการกำหนดระเบียบและการแจ้งข่าวสารในการไปรษณีย์ การส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ต่าง ๆ และการตรวจตราตลอดจนการบันทึกข้อมูลการติดต่อสื่อสาร โดยจะต้องตรวจสอบตามระเบียบที่ออกตามความในกฎหมายว่าด้วย การทำงานร่วมกันระหว่างสหพันธ์รัฐและมลรัฐในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ หลักเกณฑ์ในการเปิดสิ่งของต่าง ๆ ที่ปิดผนึก และระดับความลับต่าง ๆ (มาตรา 1 (2) G 10)

¹⁴⁶ แหล่งเดิม. หน้า 95-96.

¹⁴⁷ แหล่งเดิม. หน้า 96-97.

(3) สาเหตุที่จะสามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร

การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารนั้นจะกระทำได้อย่างได้เงื่อนไขที่ว่า มีข้อเท็จจริงอันเป็นที่น่าสงสัยว่ามีผู้ใดวางแผนจะกระทำความผิด หรือกระทำความผิด หรือได้กระทำความผิด ดังนี้

1. ความผิดอาญฐานเป็นศัตรูของประเทศ หรือความสงบเรียบร้อยของประเทศตามมาตรา 80, 80a, 81, 83, 84 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

2. ความผิดอาญฐานกระทำการเป็นอันตรายต่อนิธิรัฐและประชาธิปไตย ตามมาตรา 84-89 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และมาตรา 20 วรรคหนึ่งข้อ 1-4 แห่งกฎหมายว่าด้วยการรวมประเทศ (Vereinsgesetz)

3. ความผิดอาญฐานกระทำการเป็นศัตรูต่อมลรัฐ และฐานกระทำการอันเป็นการกระทบกระเทือนความมั่นคงภายนอกของประเทศ ตามมาตรา 94-96, 97a-b, 98-100, 100a แห่งประมวลกฎหมายอาญา

4. ความผิดอาญฐานผิดต่อการป้องกันมลรัฐ (Gegen die Landesverteidigung) ตามมาตรา 109e, 109f และ 109g แห่งประมวลกฎหมายอาญา

5. ความผิดอาญฐานต่อความมั่นคงของกองกำลังทหาร ที่ตั้งอยู่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ตามสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ หรือกองกำลังทหารที่ตั้งอยู่ในมลรัฐเบอร์ลินของมหาอำนาจทั้งสาม ตามมาตรา 87, 89, 94-96, 99-100, 109e, 109f, 109g แห่งประมวลกฎหมายอาญา ประกอบกับมาตรา 7 แห่งกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ 4

6. ความผิดอาญฐานก่อตั้งกลุ่มก่อการร้าย (Bildung terroristischer Vereinigungen) ตามมาตรา 129a แห่งประมวลกฎหมายอาญา

7. กระทำความผิดอาญาตามมาตรา 92 วรรคหนึ่ง ข้อ 8 ตามกฎหมายว่าด้วยคนต่างด้าว (Auslaendergesetz)

(4) เงื่อนไขการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารทางจดหมาย ไปรษณีย์ และการสื่อสารทางไกล¹⁴⁸

กฎหมาย G 10 กำหนดเงื่อนไขว่า การกำหนดระเบียบในการจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยอาศัยเหตุตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่มีการค้นหาข้อเท็จจริงโดยวิธีการอื่นไม่อาจกระทำได้หรือเป็นไปได้โดยยาก และจะทำได้เฉพาะต่อบุคคลผู้ต้องสงสัย หรือบุคคลที่มีข้อเท็จจริงว่า มีการติดต่อกับผู้ต้องสงสัยหรือให้ข่าวสารต่าง ๆ กับผู้ต้องสงสัย หรือที่ผู้ต้องสงสัยใช้เครื่องมือสื่อสารของบุคคลนั้น แต่จะใช้เงื่อนไขนั้นกับไปรษณีย์ภัณฑ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

¹⁴⁸ แหล่งเดิม. หน้า 97.

ของรัฐสภาสหพันธรัฐหรือรัฐสภามลรัฐต่าง ๆ ไม่ได้ เว้นแต่คณะกรรมการจะพิสูจน์ได้แน่ชัดว่าไปรษณีย์ภัณฑ์ดังกล่าวนั้นมีได้มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้น เว้นแต่กรณีฉุกเฉินรัฐมนตรีแห่งสหพันธรัฐผู้มีอำนาจหน้าที่ อาจกำหนดให้ใช้มาตรการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารนั้นได้ก่อนจะแจ้งเรื่องต่อคณะกรรมการ (มาตรา 2 (2) G 10) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวบรวมข่าวต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอันตรายต่าง ๆ ที่มีการติดอาวุธในการโจมตี สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้ทันต่อเวลาและเพื่อเตรียมตัวเผชิญต่อภัยอันตรายดังกล่าว (มาตรา 3 (1) G 10)

ข้อมูลและเอกสารที่ได้จากการใช้มาตรการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารนี้ จะใช้เป็นผลเสียแก่บุคคลอื่นมิได้ หรือบุคคลที่มิใช่ผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามมาตรา 2 หรือมีข้อเท็จจริงที่ทำให้มีข้อสงสัยว่ากำลังวางแผนกระทำความผิด หรือได้กระทำความผิดตามมาตรา 2 แห่งกฎหมายนี้ ตามมาตรา 138 แห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 34, 35 แห่งกฎหมายว่าด้วยเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (Aussenwirtschaftsgesetz) หรือมาตรา 19-21, 22 a วรรคหนึ่ง ข้อ 4, 5, 7 แห่งกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาวุธสงคราม (das Gesetz ueber die Kontrolle von Kriegswaffen) (มาตรา 3 (2) G 10)

(5) กระบวนการในการขออนุมัติการใช้มาตรการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร¹⁴⁹

5.1 จะกำหนดให้ใช้มาตรการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารได้ เมื่อมีการยื่นคำร้องขอเท่านั้น การยื่นคำร้องขอจะต้องอยู่ในขอบเขตของกิจการงานในหน้าที่ของหน่วยงานที่ยื่นคำร้องขอ

- ในกรณีร้องขอตามเหตุในมาตรา 2 G 10 ผู้ยื่นคำร้องขอ ได้แก่

ก) สำนักงานคุ้มครองและพิทักษ์รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ (das Bundesamt fuer Verfassungsschutz) จะต้องยื่นคำร้องขอโดยประธานของสำนักงานหรือผู้กระทำการแทน

ข) เจ้าพนักงานคุ้มครองและพิทักษ์รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ (die Verfassungsschutzbehoerden der Laender) จะต้องยื่นคำร้องขอโดยหัวหน้าส่วนราชการหรือผู้กระทำการแทน

ค) การกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกองกำลังทหารแห่งสหพันธรัฐ (Bundeswehr) สำนักงานเกี่ยวกับการป้องกันตนเองทางทหาร (das Amt fuer den militaerischen Abschirmdienst) จะต้องยื่นคำร้องขอโดยหัวหน้าส่วนราชการหรือผู้กระทำการแทน

ง) การกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสำนักงานข่าวกรองแห่งสหพันธรัฐ (Bundesnachrichtendienst) จะต้องยื่นคำร้องขอโดยหัวหน้าสำนักงานข่าวกรองแห่งสหพันธรัฐหรือผู้กระทำการแทน

¹⁴⁹ แหล่งเดิม. หน้า 98-102.

- ในกรณีร้องขอตามเหตุในมาตรา 3 (1) G 10 ผู้ยื่นคำร้องขอ ได้แก่ สำนักงานข่าวกรองแห่งสหพันธ์รัฐ จะต้องยื่นคำร้องขอโดยหัวหน้าสำนักงานหรือผู้กระทำการแทน

5.2 คำร้องขอจะต้องระบุ ประเภท ขอบเขต และระยะเวลาของการขอใช้มาตรการในการจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวที่ประสงค์จะร้องขออย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และจะต้องให้เหตุผลด้วย ผู้ยื่นคำร้องต้องแสดงให้เห็นว่าการค้นหาข้อเท็จจริงโดยวิธีการอื่นที่ไม่อาจจะกระทำได้หรือเป็นไปได้โดยยากลำบาก (มาตรา 4 G 10)

5.3 ผู้มีอำนาจในการอนุมัติ ในกรณีที่คำร้องยื่นโดยเจ้าพนักงานคุ้มครองและพิทักษ์รัฐธรรมนูญแห่งมลรัฐ ผู้ที่มีอำนาจในการอนุมัติและวางข้อกำหนดกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ คือ เจ้าพนักงานมลรัฐในระดับสูงสุดผู้ได้รับมอบหมาย (die zuständige oberste Landesbehörde) ในกรณีที่คำร้องของเจ้าพนักงานระดับสหพันธ์รัฐ ผู้มีอำนาจในการอนุมัติดังกล่าว คือ รัฐมนตรีสหพันธ์รัฐผู้ได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่นี้จากนายกรัฐมนตรีสหพันธ์รัฐ (มาตรา 5 (1) G 10)

รัฐมนตรีสหพันธ์รัฐ ผู้มีอำนาจในการอนุมัติการใช้มาตรการในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนจะต้องแจ้งการอนุมัติให้คณะกรรมการ (Gremiums) ทราบเป็นระยะ ๆ ไม่เกิน 6 เดือนต่อครั้ง คณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสภาแห่งสหพันธ์รัฐแต่งตั้ง จำนวน 5 คน ให้รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้

นอกจากนี้รัฐมนตรีสหพันธ์รัฐผู้มีอำนาจตามวรรคก่อน จะต้องแจ้งให้คณะกรรมการ (Kommission) อีกคณะหนึ่งทุก ๆ เดือนเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนที่ตนเป็นผู้อนุมัติ ในกรณีฉุกเฉินจำเป็นรีบด่วนสามารถใช้มาตรการดังกล่าวได้ก่อนการแจ้งให้คณะกรรมการทราบ คณะกรรมการนี้เป็นองค์กรที่มีอำนาจในการวินิจฉัยด้วยตนเอง หรือเมื่อมีคำร้องเกี่ยวกับความจำเป็น และมูลเหตุของการใช้มาตรการจำกัดสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ และการกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ โดยคณะกรรมการนี้จะวินิจฉัยว่า “ไม่มีมูลหรือไม่มีความจำเป็นในการกำหนดมาตรการเช่นนั้น” ได้ และให้รัฐมนตรีสหพันธ์รัฐผู้มีอำนาจหน้าที่ยกเลิกมาตรการที่ใช้นั้นโดยไม่ชักช้า

ในส่วนข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่รัฐมนตรีสหพันธ์รัฐได้รับมาจากการใช้มาตรการกับผู้ถูกระทบสิทธิหรือเหตุผลต่าง ๆ ที่ตนได้รับมาจากข้อมูลนั้น ๆ ก็จะต้องแจ้งให้คณะกรรมการทราบทุกเดือน และสำหรับกรณีที่ไม่ปรากฏว่าได้ข้อมูลใด ๆ ก็จะต้องแจ้งให้คณะกรรมการทราบอย่างช้าที่สุดภายในระยะเวลา 5 ปี หลังจากการเลิกใช้มาตรการนั้น ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่าการแจ้งเรื่องดังกล่าวนี้ปฏิบัติถูกต้อง รัฐมนตรีสหพันธ์รัฐผู้มีอำนาจหน้าที่ที่ชอบที่จะดำเนินการต่อไปได้

คณะกรรมการ (Kommission) ที่กล่าวมานี้ประกอบด้วย ประธาน 1 คน ซึ่งมีคุณสมบัติสำเร็จการศึกษาเป็นนักกฎหมายวิชาชีพ กล่าวคือ มีคุณสมบัติเป็นผู้พิพากษา พนักงานอัยการ หรือ ทนายความก็ได้ และกรรมการอีก 2 คน ร่วมเป็นคณะกรรมการได้รับการแต่งตั้งจาก คณะกรรมาธิการ (Gremium) โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีแห่งสหพันธ์รัฐ และอยู่ในวาระตามระยะเวลาของวาระการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยมีหลักเกณฑ์ว่า การดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการชุดนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อมีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ แต่ต้องไม่นานเกินกว่า 3 เดือน นับแต่วันสิ้นสุดวาระของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการชุดนี้มีความเป็นอิสระในการทำงานไม่อยู่ภายใต้การสั่งการใด ๆ และมีอำนาจในการออกระเบียบการทำงานของตน จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมาธิการ โดยต้องรับฟังความเห็นจากคณะรัฐมนตรีแห่งสหพันธ์รัฐ

ในกิจการของมลรัฐนั้น สภามลรัฐจะเป็นองค์กรที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการอนุมัติเรื่องการใช้มาตรการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการสื่อสารที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานระดับสูงสุดของมลรัฐนั้น ๆ ตลอดจนการตรวจสอบมาตรการต่าง ๆ ที่ออกโดยเจ้าพนักงานระดับสูงสุดของมลรัฐนั้น ๆ

อนึ่ง การอนุมัติให้ใช้มาตรการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการสื่อสารนี้และการใช้มาตรการดังกล่าว ไม่อาจนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ (มาตรา 9 G 10)

5.4 หลักเกณฑ์ในการอนุมัติ

- การอนุมัติจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องการไปรษณีย์ของสหพันธ์รัฐ (Die Deutsche Bundespost) หรือหน่วยงานการสื่อสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น เพื่อทราบและปฏิบัติต่อไป โดยจะต้องแจ้ง ประเภท ขอบเขต และระยะเวลาของมาตรการที่กำหนดนั้น ตลอดจนสถานที่ซึ่งอนุญาตให้มีการเฝ้าติดตามการติดต่อสื่อสารนั้น ๆ (มาตรา 5 (2) G 10)

- มาตรการที่อนุมัติให้ดำเนินการได้นั้นมีกำหนดระยะเวลาเวลาที่สิ้นสุดไม่เกิน 3 เดือน แต่อาจยื่นคำร้องขออนุญาตให้มีการอนุมัติได้อีกไม่เกิน 3 เดือน ในกรณีที่เหตุที่มีการยื่นคำร้องนั้นยังคงมีอยู่ (มาตรา 5 (3) G 10)

- ให้หน่วยงานคุ้มครองและพิทักษ์รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ แจ้งการอนุมัติในเรื่องการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้แก่หน่วยงานคุ้มครองและพิทักษ์รัฐธรรมนูญในระดับมลรัฐที่เกี่ยวข้องทราบด้วย และให้หน่วยงานคุ้มครองและพิทักษ์รัฐธรรมนูญในระดับมลรัฐ แจ้งให้หน่วยงานคุ้มครองและพิทักษ์รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ ทราบถึงการอนุมัติในเรื่องการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่หน่วยงานของตนได้รับมอบหมายให้ดำเนินการด้วย (มาตรา 5 (4) G 10)

- มาตรการที่ใช้จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนดังกล่าวจะต้องแจ้งให้กับผู้ถูกระทบสิทธิโดยตรงเพราะถูกใช้มาตรการดังกล่าวนี้ทราบ เมื่อสภาพความเป็นอันตรายซึ่งเป็นวัตถุประสงค์

ในการจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นหมดสิ้นลง ถ้ายังไม่อาจวินิจฉัยได้ว่าเหตุความเป็นอันตรายนั้นคงมีอยู่หรือไม่ ก็ให้แจ้งทันทีที่วินิจฉัยได้ว่าเหตุแห่งความเป็นอันตรายนั้นหมดสิ้นลงแล้ว แต่ไม่จำเป็นต้องแจ้งถ้าไม่ปรากฏเหตุดังกล่าวภายใน 5 ปี เมื่อผู้ถูกกระทบสิทธิได้รับการแจ้งถึงการใช้มาตรการดังกล่าว เขาย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องร้องได้ (มาตรา 5 (5) G 10)

- การใช้มาตรการเพื่อจะดำเนินคดีอาญาตามที่บัญญัติฐานความผิดต่าง ๆ ไว้ในมาตรา 2 จะต้องระบุว่าให้ใช้มาตรการนั้นตามที่ได้มีการร้องขอกับบุคคลใด แต่ถ้าเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอันตรายที่จะกระทบกระเทือนต่อระเบียบพื้นฐาน ในการปกครองระบบเสรีประชาธิปไตย ตามเจตนารมณ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1 ซึ่งมุ่งต่อไปรษณีย์ภัณฑ์แล้วจะกระทำได้อีกต่อเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าไปรษณีย์ภัณฑ์นั้นเกี่ยวกับการอนุมัติโดยตรง หรือมีความสัมพันธ์ถึงกัน (มาตรา 6 G 10)

5.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการใช้มาตรการที่ได้รับการอนุมัติ มาตรการต่าง ๆ ที่ได้รับการอนุมัติจะต้องอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของหน่วยงานที่มีสิทธิยื่นคำร้อง และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีคุณสมบัติสำเร็จการศึกษาเป็นนักกฎหมายวิชาชีพแล้ว (มาตรา 7 (1) G 10)

5.6 การระงับการใช้มาตรการที่ได้รับการอนุมัติ ในกรณีที่มีเหตุแห่งความสงสัยอันเป็นเงื่อนไขของการออกมาตรการนั้นไม่มีอยู่ หรือมาตรการที่ได้กำหนดไว้แล้วหมดความจำเป็นแล้ว จะต้องเลิกใช้มาตรการนั้นโดยทันที การเลิกใช้มาตรการด้วยเหตุดังกล่าว หน่วยงานที่ยื่นคำร้องจะต้องแจ้งให้การไปรษณีย์แห่งสหพันธรัฐ หรือหน่วยงานอื่นที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเครื่องสื่อสารทั้งหลายทราบด้วย (มาตรา 7 (2) G 10)

5.7 ข้อจำกัดการใช้ข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้มาจากการใช้มาตรการที่ได้รับการอนุมัติ ข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้มาจากการใช้มาตรการดังกล่าวนี้ไม่อาจนำไปใช้ขยายผลหรือติดตามการกระทำความคิดของบุคคลอื่น นอกเหนือจากบุคคลที่ได้กระทำการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 2 เว้นแต่เป็นบุคคลผู้ให้ข้อเท็จจริงนั่นเอง ซึ่งมีจุดเชื่อมโยงว่ามีบุคคลวางแผนให้ผู้อื่นผู้ใดกระทำความผิดอาญาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1 วรรคหนึ่ง ชอบที่จะใช้ข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้มาจากมาตรการที่ได้รับการอนุมัติในการนำไปขยายผล และติดตามการกระทำความคิดตามมาตรา 34 วรรคหนึ่ง - วรรคหก ประกอบกับมาตรา 35 แห่งกฎหมายว่าด้วยเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (Aussenswirtschaftsgesetz) หรือมาตรา 19 วรรคหนึ่ง - วรรคสาม มาตรา 20 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ประกอบกับมาตรา 21 แล้วแต่กรณีหรือมาตรา 22 a วรรคหนึ่ง ข้อ 4,5 และ 7 แห่งกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาวุธสงคราม (Gesetz ueber die Kontrolle von Kriegswaffen) (มาตรา 7 (3) G 10)

5.8 การทำลายข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้รับจากการใช้มาตรการที่ได้รับการอนุมัติ ในกรณีที่ข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้มาจากการใช้มาตรการที่ได้รับการอนุมัติเกี่ยวกับการสื่อสารทางไปรษณีย์หรือการสื่อสารทางไกล ตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวไว้ข้างต้นนี้ ไม่มีความจำเป็นจะต้องใช้ประโยชน์อีกต่อไป จะต้องทำลายข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ เหล่านี้โดยอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ซึ่งมีคุณสมบัติสำเร็จการศึกษาเป็นนักกฎหมายวิชาชีพ การทำลายดังกล่าวนี้ จะต้องมีการบันทึกและลงนามไว้เป็นหลักฐาน (มาตรา 7 (4) G 10)

5.9 ไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ถูกเปิด และตรวจสอบโดยหน่วยงานที่มีอำนาจเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องรีบดำเนินการส่งให้แก่ผู้รับโดยไม่ชักช้า รวมทั้งโทรเลขที่ถูกตรวจสอบนั้นจะต้องส่งให้แก่ผู้รับโทรเลขโดยเร็วต่อไป ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการยึดไปรษณีย์ภัณฑ์โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (มาตรา 8 G 10)

(6) สภาพบังคับในกรณีมีผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษทางอาญาและโทษปรับทางปกครอง¹⁵⁰

6.1 ในกรณีที่การสื่อสารทางไกลตามกฎหมายนี้หรือตามมาตรา 100 a และ 100 b แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ถูกเจ้าพนักงานของรัฐควบคุมตรวจสอบข้อเท็จจริงต่าง ๆ จะถูกควบคุมดูแลจากบุคคลซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารหรือที่มีเครื่องมือสื่อสารโดยไม่เกี่ยวข้องกับการไปรษณีย์ของสหพันธรัฐได้กำหนดให้รับผิดชอบนั้น ห้ามมิให้แจ้งข้อเท็จจริงที่ได้มานั้นให้บุคคลอื่นทราบ ผู้ฝ่าฝืนโดยแจ้งข้อเท็จจริงดังกล่าวให้ผู้อื่นทราบต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปีหรือปรับ (มาตรา 10 G 10)

6.2 ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสื่อสารและเครื่องมือสื่อสารที่ไม่เกี่ยวข้องกับการไปรษณีย์ของสหพันธรัฐ กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติดังต่อไปนี้เป็นการกระทำผิดระเบียบในทางปกครอง (ordnungswidrig) ต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกิน 30,000 มาร์ค (มาตรา 11 G 10)

- ไม่แจ้งข่าวสารหรือส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ให้ หรือไม่ให้ความร่วมมือในการควบคุม ดูแลตรวจสอบการสื่อสาร

- ไม่ปฏิบัติ หรือเตรียมอุปกรณ์ของการดักฟัง ให้พร้อมในการควบคุมตรวจสอบในระดับความลับต่าง ๆ

6.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายนี้ จะต้องให้ความสะดวกกับการปฏิบัติงานของการไปรษณีย์ของสหพันธรัฐ หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือสื่อสารทางไกลของการบริการสาธารณะ

¹⁵⁰ แหล่งเดิม. หน้า 103.

4.1.2.2 อำนาจรัฐในการยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(Strafprozessordnung)¹⁵¹

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมันได้บัญญัติเรื่องอำนาจในการยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ไว้โดยเฉพาะ ตามมาตรา 99 (StPO) ได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการค้น ยึดสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ เช่น จดหมาย ไปรษณีย์ โทรเลข และล่งรู้ความลับของผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาได้ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยบัญญัติว่า

“การยึดจดหมาย และไปรษณีย์ภัณฑ์ที่มีถึงหรือส่งจากจำเลยก็ดี การยึดโทรเลขที่มีถึงหรือส่งจากจำเลยก็ดี ที่ยังไม่ได้ส่ง ณ ที่ทำการไปรษณีย์ ย่อมทำได้ หากมีเนื้อหาสำคัญที่เป็นประโยชน์สำหรับการสอบสวน”

จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับ มาตรา 105 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ที่ให้รัฐใช้อำนาจเหนือประชาชนในการล่วงละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องหาหรือจำเลย ผ่านทางเจ้าหน้าที่รัฐโดยให้อำนาจตรวจค้นและยึดเอกสารที่จำเลยหรือผู้ต้องหาส่งถึงบุคคลภายนอก หรือบุคคลภายนอกส่งถึงจำเลยหรือผู้ต้องหา หากเห็นว่ามีประโยชน์ในการสอบสวน ซึ่งเป็นการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการล่วงละเมิดสิทธิของประชาชนได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย

การที่เจ้าหน้าที่จะใช้อำนาจตรวจค้น และยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ส่งถึงหรือส่งจากจำเลยหรือผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 99 (StPO) ข้างต้น กฎหมายกำหนดขั้นตอนให้เจ้าหน้าที่ต้องไปขอคำสั่งจากศาลให้ยึดได้ก่อน มิใช่กระทำโดยพลการ เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉินจำเป็นก็ให้พนักงานอัยการมีอำนาจดังกล่าวด้วย ที่สำคัญไปรษณีย์ภัณฑ์ที่จะถูกยึดได้นั้นจะต้องเป็นจดหมาย พัสดุไปรษณีย์ หรือโทรเลขที่ส่งมาให้แก่ผู้ถูกกล่าวหา ที่จะเป็นประโยชน์ในการค้นหาความจริงในคดี ซึ่งกระบวนการใช้อำนาจของรัฐในการยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ของผู้ถูกกล่าวหาเป็นพื้นฐานความคิดของการแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการดักฟังทางโทรศัพท์โดยรัฐในเวลาต่อมา การยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ของผู้ถูกกล่าวหา (มาตรา 100 StPO) ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ ดังนี้¹⁵²

1. ผู้มีอำนาจในการยึดเป็นอำนาจของศาล แต่ในกรณีฉุกเฉินจำเป็น พนักงานอัยการก็มีอำนาจในการยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ของผู้ถูกกล่าวหาได้ ซึ่งหมายค้นจะต้องออกโดยศาลตาม มาตรา

¹⁵¹ แหล่งเดิม.

¹⁵² แหล่งเดิม. หน้า 104.

105 วรรค 1 ที่ว่า “หมายค้นต้องออกโดยศาลคือผู้พิพากษาสอบสวน เว้นแต่มีกรณีเร่งด่วน การสั่งให้ค้นในเคหสถานอาจทำได้โดยพนักงานอัยการ หรือพนักงานตำรวจผู้ช่วยอัยการ”

2. การยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ของพนักงานอัยการ จะต้องนำมาให้ศาลสั่งเห็นชอบภายในเวลา 3 วัน นับแต่วันที่ทำการยึดนั้น มิฉะนั้นการยึดดังกล่าวย่อมเป็นอันสิ้นผลบังคับ

3. อำนาจในการเปิดไปรษณีย์ภัณฑ์ดังกล่าวเป็นอำนาจของศาล ศาลอาจมอบหมายอำนาจนี้ไปให้พนักงานอัยการเพื่อมิให้การพิสูจน์ความจริง หรือข้อเท็จจริงในคดีล่าช้าออกไป การมอบหมายอำนาจดังกล่าวย่อมเป็นที่สุดไม่อาจโต้แย้งคัดค้านได้ แต่ศาลอาจยกเลิกได้ทุกเมื่อ ในกรณีที่ไม่มีกรมออบอำนาจเช่นว่านั้น พนักงานอัยการจะต้องรีบส่งมอบไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ยึดมานั้นในสภาพที่ยังมิได้เปิดออกดูให้แก่ศาลโดยไม่ชักช้า

4. ศาลที่มีเขตอำนาจคือ ศาลแขวง (Amtsgericht) ที่สำนักงานอัยการที่ยึดไปรษณีย์ภัณฑ์นั้นตั้งอยู่ (ตามมาตรา 98 StPO) เป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยเกี่ยวกับการยึดไปรษณีย์ภัณฑ์โดยพนักงานอัยการ ส่วนศาลที่มีอำนาจในการเปิดไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ยึดมานั้น คือ ศาลที่มีคำสั่งให้ยึดหรือเห็นชอบกับการยึดไปรษณีย์ภัณฑ์นั้น

4.1.2.3 การจำกัดสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายไปรษณีย์สหพันธ์เยอรมัน

กฎหมายที่ใช้บังคับกับกิจการไปรษณีย์ของประเทศเยอรมัน คือ Postal act (Postgesetz, PostG) มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ.1997 เป็นต้นมา ที่ผ่านมามีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับดังกล่าวแล้ว 3 ครั้ง ครั้งสุดท้ายเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ.2002 โดยในเนื้อหาของกฎหมายดังกล่าวได้มีการบัญญัติรับรองให้ความคุ้มครองในเรื่องสิทธิส่วนบุคคลทั้งในฐานะบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ไว้ในกฎหมายไปรษณีย์ ส่วนที่ 9 มาตรา 39-42 รวม 4 มาตรา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

มาตรา 39 ว่าด้วยเรื่อง การเก็บรักษาความลับทางไปรษณีย์ (Postal Secrecy) บัญญัติว่า

(1) รายละเอียดของสิ่งของที่ส่งเข้ามาในทางไปรษณีย์ ทั้งบุคคลธรรมดา และนิติบุคคล จะต้องถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ

(2) บุคคลผู้ให้บริการไปรษณีย์เพื่อติดต่อธุรกิจการค้า การบริการทั่วไป อันชอบด้วยกฎหมาย ย่อมได้รับความคุ้มครองเป็นความลับ

(3) ห้ามมิให้บุคคลตาม (2) เป็นธุระจัดหา จัดการ ล่อลวง ให้ตนเองหรือบุคคลอื่นได้ไปซึ่งข้อมูลข่าวสาร พฤติการณ์ รายละเอียดสิ่งของที่ส่งทางไปรษณีย์ และห้ามมิให้เปิดเผยความลับที่ล่วงรู้มาในทางไปรษณีย์เพื่อวัตถุประสงค์ใด ๆ ให้บุคคลที่สามล่วงรู้อย่างชัดแจ้ง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตตามกฎหมายไปรษณีย์ หรือกฎหมายฉบับอื่นอย่างชัดเจนที่อนุญาตให้นำสิ่งของที่ส่งทางไปรษณีย์ สิ่งของที่อยู่ระหว่างทางไปรษณีย์ไปอ้างอิง

(4) กรณีตาม (3) มิให้นำมาใช้บังคับ หากมีกฎหมายกำหนดให้สามารถกระทำได้ในกรณีที่จำเป็นเพื่อ

1. ตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ผิดเงื่อนไข ข้อกำหนดหรือไม่
2. เพื่อประโยชน์ในการป้องกัน มิให้สิ่งของที่บรรจุอยู่ในไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ฝากส่ง ได้รับความเสียหายแก่ไปรษณีย์ภัณฑ์ของผู้อื่น
3. ในกรณีที่ไม่สามารถนำจ่ายไปรษณีย์ภัณฑ์ให้แก่ผู้รับ หรือไม่สามารถส่งคืนผู้ฝากส่ง และไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้
4. บรรจุสิ่งของที่เป็นอันตรายโดยสภาพ อันอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่น หรือสิ่งของอื่นส่งทางไปรษณีย์

(5) การติดต่อสื่อสารของกลุ่มความทางไปรษณีย์ย่อมมีอำนาจกระทำได้ โดยสามารถนำมากล่าวอ้างทั้งภายในและภายนอกศาล ในการใช้สิทธิเรียกร้องต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง โดยเป็นไปตามข้อบัญญัติตามที่ไปรษณีย์กำหนด หรือเพื่อใช้ดำเนินคดีอาญาในความผิดซึ่งทำให้กิจการไปรษณีย์ได้รับความเสียหาย

มาตรา 40 ว่าด้วยเรื่อง การติดต่อสื่อสารของศาลและเจ้าพนักงานของรัฐ
(Communications to Courts and Public Authorities) ซึ่งบัญญัติว่า

บริษัทและบุคคลซึ่งให้บริการไปรษณีย์เพื่อติดต่อธุรกิจการค้าการบริการทั่วไป จะต้องแจ้งให้ศาลและเจ้าพนักงานของรัฐทราบถึงเจ้าหน้าที่ ไปรษณีย์ภัณฑ์ หากได้รับการร้องขอ รวมถึงรายละเอียดการนำจ่ายไปรษณีย์ภัณฑ์ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการขนส่งทางไปรษณีย์ ภายใต้งี้อื่นนี้ให้รวมถึงสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ที่ส่งถึงศาล หรือเจ้าพนักงานของรัฐด้วย มาตรานี้ให้นำมาใช้บังคับแม้ผู้รับไม่ให้ความยินยอม หรือยกข้ออ้างขึ้นคัดค้าน

มาตรา 41 ว่าด้วยเรื่อง การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection) บัญญัติว่า

(1) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันเป็นผู้เสนอบทบัญญัติ โดยความยินยอมจากสภานิติบัญญัติของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ในเรื่องการให้ความคุ้มครอง ป้องกัน ข้อมูลของบุคคลธรรมดาที่อยู่ในระหว่างทางไปรษณีย์ เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บรวบรวม เปิด ใช้ข้อมูลจากจดหมาย หรือไปรษณีย์บัตรที่อยู่ระหว่างทางไปรษณีย์ เพื่อใช้ในการติดต่อธุรกิจการค้า การบริการทั่วไป ข้อบัญญัติดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้หลักการที่มีเหตุผลอันควร โดยต้องเป็นไปตามข้อจำกัดโดยเฉพาะ และต้องมีเหตุที่จำเป็น กรณีนิติบุคคลการรักษาความลับทางไปรษณีย์จะต้องนำมาปฏิบัติอย่างมีเหตุผลทำนองเดียวกับข้อมูลของบุคคลธรรมดา โดยอยู่ภายใต้มาตรา 19 แห่งกฎหมายของสหพันธ์รัฐว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (the Federal Data Protection Act) รวมถึงการรวบรวม

ข้อมูล การห้ามเข้าถึงข้อมูล และการลบข้อมูล ต้องถือปฏิบัติตามมาตรา 20 (1) – (7) แห่งกฎหมายของสหพันธ์รัฐว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลเช่นกัน

มาตรา 42 (1) ว่าด้วยเรื่อง การตรวจสอบควบคุมและมาตรการในบังคับใช้กฎหมาย (Monitoring and Enforcing Obligations) บัญญัติว่า

ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ในการออกคำสั่งต้องปฏิบัติตามมาตรา 39 (Postal Secrecy) มาตรา 40 (Communications to Courts and Public Authorities) และมาตรา 41 (Data Protection) โดยอาศัยอำนาจที่มีอยู่ในมาตรา 41(1) ของกฎหมายไปรษณีย์ คือ เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับการแต่งตั้งตามที่บัญญัติไว้ในส่วนที่ 5 แห่งกฎหมายโทรคมนาคม (Federal Law Gazette I) ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 44

การที่จะนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ได้ ต้องถือปฏิบัติตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 42 (3) ที่บัญญัติเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติต่อข้อมูลของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บรวบรวม เปิด ใช้ข้อมูลจากจดหมาย หรือไปรษณียบัตรที่อยู่ระหว่างทางไปรษณีย์ ต้องกระทำโดยคณะกรรมการของสหพันธ์รัฐว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (the Federal Commissioner for Data Protection) โดยต้องถือปฏิบัติตามกฎหมายของสหพันธ์รัฐว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเรื่องยื่นการอุทธรณ์คณะกรรมการฯ (มาตรา 21), การควบคุมตรวจสอบโดยคณะกรรมการฯ (มาตรา 24), การยื่นคำร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการฯ (มาตรา 25), กำหนดหน้าที่คณะกรรมการฯ รับลงทะเบียนข้อมูล (มาตรา 26 (1) – (4)) และอยู่ภายใต้มาตรา 38 แห่งกฎหมายของสหพันธ์รัฐว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กรณีมีผู้ยื่นคำร้องทุกข์ คณะกรรมการของสหพันธ์รัฐว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จะเป็นผู้ส่งเรื่องดังกล่าวให้คณะกรรมการกิจการไปรษณีย์และโทรคมนาคม (the Federal Ministry of Posts and Telecommunications) เป็นผู้ตรวจสอบว่าเป็นการใช้อำนาจโดยถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

และในมาตรา 42 (4) ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ตามมาตรา 42 (1), คณะกรรมการว่าด้วยกฎหมายของสหพันธ์รัฐว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล, คณะกรรมการกิจการไปรษณีย์และโทรคมนาคม อาจให้คำนิยาม คำจำกัดความของการติดต่อสื่อสาร และควบคุมตรวจสอบ รายละเอียดการส่งต่อสิ่งของระหว่างทางไปรษณีย์เฉพาะบุคคล กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ ทั้งนี้การเก็บรักษาความลับทางไปรษณีย์ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย G 10

สำหรับบทลงโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายไปรษณีย์ของเยอรมันกำหนดไว้ มีแต่เพียงโทษปรับ สำหรับกรณีที่มีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดไว้ว่าจะโดยเจตนาหรือกระทำโดยประมาทก็ตาม ตามแต่กรณีความร้ายแรงแห่งความผิด โดยมีโทษปรับตั้งแต่ไม่เกิน 2 หมื่นมาร์ค จนถึงปรับไม่เกิน 1 ล้านมาร์ค โดยไม่มีโทษทางอาญาแต่อย่างใด

เห็นได้ว่ากฎหมายไปรษณีย์ประเทศเยอรมัน มิได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานไปรษณีย์ที่จะสามารถเปิดตรวจสอบจดหมาย หรือสิ่งของที่ส่งทางไปรษณีย์ ซึ่งส่งไปมาระหว่างบุคคลธรรมดา-บุคคลธรรมดา หรือบุคคลธรรมดา-นิติบุคคลได้โดยพลการ เพราะมุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในเรื่องความลับในการสื่อสารทางไปรษณีย์ ซึ่งบัญญัติสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ ที่บัญญัติไว้เป็นหลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานไว้ โดยกฎหมายไปรษณีย์ไม่ได้ให้อำนาจตรวจสอบจดหมาย หรือสิ่งของที่ส่งทางไปรษณีย์ได้ แต่จะทำได้ต้องอาศัยกฎหมายของสหพันธ์รัฐว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล จึงจะสามารถดำเนินการตรวจสอบได้

เนื้อหากฎหมายไปรษณีย์เยอรมันมิได้บัญญัติถึงสิ่งของต้องห้ามฝากส่งทางไปรษณีย์ไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายไปรษณีย์ ซึ่งต่างกับประเทศไทยที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 23-25, 64 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 44-62 ของกฎหมายไปรษณีย์ แต่ได้กำหนดห้ามส่งสิ่งของทางไปรษณีย์บางอย่างเข้าไปในประเทศ หรือให้นำเข้าได้โดยมีเงื่อนไข ซึ่งสามารถแบ่งสาเหตุของการห้ามนำเข้าประเทศหรือให้นำเข้าได้โดยมีเงื่อนไข เหมือนกับประเทศสหรัฐอเมริกา แยกเป็น 3 ประเภท ดังนี้¹⁵³

1. เพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ เพราะสิ่งเหล่านี้อาจนำไปใช้ก่ออาชญากรรมหรือก่อการร้ายในประเทศ เช่น สิ่งของที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ, สิ่งพิมพ์โฆษณาชวนเชื่อ, เพื่อก่อวินาศกรรม, ผงแร่, อาวุธปืนหรือวัตถุคล้ายอาวุธปืน, สิ่งเสพติด สารเคมี, สารที่ลูกใหม่ได้ด้วยตนเอง สารที่ติดไฟง่าย เป็นต้น

2. เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น สิ่งพิมพ์ที่บรรยายถึงการกระทำรุนแรงในลักษณะที่จะทำลายศีลธรรมอันดีของเยาวชน, สิ่งพิมพ์ลามกอนาจาร ทั้งในรูปแบบคลาสเซ็ทและวีดีโอ และสื่ออื่น ๆ ในลักษณะการตั้งชื่อสินค้าทางไปรษณีย์ เป็นต้น

3. เพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพื่อประโยชน์ทางด้านภาษีอากร หรือศุลกากร ป้องกันมิให้เศรษฐกิจภายในประเทศเสียหาย เช่น สิ่งของที่ปลอมแปลงหรือเลียนแบบเครื่องหมายการค้าเยอรมัน, ธนบัตรปลอม, เหรียญกษาปณ์ที่ไม่ได้ใช้ในระบบหมุนเวียนในระบบเงินตราแล้ว, สิ่งของมีค่า เอกสารทางการเงิน ธนบัตรให้ส่งทางไปรษณีย์รับประกันเท่านั้น, เหล้าองุ่นและสุรา, สินค้าทางการเกษตรบางอย่าง เป็นต้น

¹⁵³ ระบบงานไปรษณีย์. เล่มเดิม. หน้า 52.

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการจำกัดสิทธิเสรีภาพกฎหมายไปรษณีย์ประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา และสหพันธรัฐเยอรมัน

จากที่ได้ศึกษามาข้างต้น เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพการสื่อสารของประชาชนทางไปรษณีย์ ทั้งในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายไปรษณีย์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมัน และประเทศไทย นั้น พอสรุปได้ว่ามีการจำกัดสิทธิเสรีภาพการสื่อสารทางไปรษณีย์ ทั้งในลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกันไปตามกฎหมายของแต่ละประเทศ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันระหว่างการจำกัดสิทธิเสรีภาพการสื่อสารทางไปรษณีย์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมัน กับประเทศไทย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ วิเคราะห์เปรียบเทียบตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ, วิเคราะห์เปรียบเทียบตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และวิเคราะห์เปรียบเทียบตามกฎหมายไปรษณีย์ ดังนี้

4.2.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

กฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นกฎหมายในระบบ common law ขณะที่กฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมันและประเทศไทย เป็นกฎหมายระบบ civil law ได้บัญญัติรับรองเกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารไว้เหมือนกัน แต่รัฐธรรมนูญประเทศสหรัฐอเมริกา มิได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนไว้อย่างชัดเจน เหมือนกับประเทศเยอรมันที่บัญญัติไว้เป็นหลักประกันในมาตรา 10 วรรคหนึ่งและวรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ และประเทศไทยที่บัญญัติไว้เรื่องเสรีภาพในการสื่อสารในมาตรา 37 วรรคหนึ่งและวรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 แต่อาศัยการตีความของศาลฎีกาสหรัฐอเมริกา ที่ได้ตีความว่าบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 ขยายความคุ้มครองถึงสิทธิส่วนบุคคลในการสื่อสารด้วย

เมื่อพิจารณากฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมัน และประเทศไทยแล้วพบว่า มีลักษณะการบัญญัติที่คล้ายคลึงกัน คือ

มาตรา 10 วรรคหนึ่ง แห่งรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมัน บัญญัติว่า

“ความลับในการสื่อสารทางจดหมาย ไปรษณีย์ และการสื่อสารทางไกลไม่อาจถูกล่วงละเมิด”

มาตรา 37 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน โดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย”

เห็นได้ว่ามาตรา 10 และมาตรา 37 วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญทั้งสองประเทศ ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนไว้อย่างชัดเจน โดยให้ประชาชนมีอิสระ มีสิทธิอันชอบธรรมที่จะติดต่อสื่อสารกับบุคคลใด ในสถานที่ใดก็ได้ รัฐมิได้จำกัดหรือห้ามมิให้

ประชาชนใช้สิทธิในการสื่อสารแต่อย่างใด แต่ถ้าให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้อย่างเสรี ไม่มีขอบเขต ก็อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่นในบางเรื่อง หรืออาจกระทบต่อบุคคลโดยส่วนรวม ดังนั้น รัฐจึงต้องจำกัดการใช้สิทธิของประชาชนให้มีขอบเขตที่เหมาะสม ไม่ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณจำกัด หรือถูกรัฐล่วงละเมิดสิทธิของตนจนเกินไป ดังนั้น ประเทศเยอรมันและประเทศไทย จึงได้บัญญัติจำกัดการใช้สิทธิในการสื่อสารไว้วรรคสองของมาตรา 10 และมาตรา 37 ดังนี้

มาตรา 10 วรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมัน บัญญัติว่า

“การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ในกรณีที่มีการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานกระทำเพื่อคุ้มครองระเบียบพื้นฐานในการปกครองระบบเสรีประชาธิปไตย และความมั่นคงของสหพันธ์และมลรัฐแล้วย่อมตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวได้โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ต้องแจ้งให้ผู้ถูกระทบสิทธิทราบ และให้องค์กรหรือกรผู้ช่วยต่างๆ ที่แต่งตั้งโดยสภาผู้แทนราษฎรเป็นหน่วยงานตรวจสอบทดแทนการใช้สิทธิฟ้องร้องต่อศาล”

และมาตรา 37 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 บัญญัติว่า

“การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

เห็นได้ว่ามาตรา 10 และมาตรา 37 วรรคสองของรัฐธรรมนูญทั้งสองประเทศ ได้จำกัดเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนไว้อย่างคล้ายคลึงกัน โดยในวรรคหนึ่งบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารอย่างชัดเจน แต่ในวรรคสองบัญญัติถึงเหตุยกเว้นที่รัฐจะใช้จำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชนเช่นกัน คือ หากเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐแล้วรัฐย่อมสามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารได้ สรุปได้ว่า รัฐจะจำกัดเสรีภาพในการสื่อสารได้ต้องมีอำนาจตามกฎหมายรองรับ แต่จะสงวนไว้แต่เฉพาะในกรณีที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงประเทศชาติ หรือเพื่อความดำรงคงอยู่แห่งรัฐ และรวมถึงความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ข้อสังเกต รัฐธรรมนูญเยอรมันได้กำหนดขั้นตอนการตรวจสอบการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร โดยให้องค์กรที่แต่งตั้งโดยสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ตรวจสอบ แสดงให้เห็นว่าเยอรมันให้ความสำคัญกับการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ โดยหน่วยงานอิสระที่ผ่านการ

พิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร เป็นการให้ฝ่ายนิติบัญญัติเข้ามาตรวจสอบการใช้อำนาจฝ่ายบริหาร แต่รัฐธรรมนูญไทยมิได้บัญญัติขั้นตอนการตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าวไว้

ประเทศไทยและเยอรมัน การที่รัฐจะจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชนได้มีลักษณะคล้ายกัน คือ ประเทศใช้การตรากฎหมายออกมาในรูปของพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด ที่ผ่านรัฐสภาซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนแสดงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย มิเช่นนั้นรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่สามารถกระทำการใด ๆ ได้ โดยอาจถือเป็นกฎหมายลูก หรือข้อยกเว้นของกฎหมายรัฐธรรมนูญ แต่สหรัฐอเมริกาจะใช้วิธีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาให้ความคุ้มครองแต่ละเรื่องไว้โดยเฉพาะ คือ หลีกเลี่ยงการบัญญัติกฎหมายที่เป็นการวางหลักการทั่วไป แต่มีกฎหมายคุ้มครองแต่ละเรื่องไว้โดยเฉพาะ เช่น การเก็บบันทึกข้อมูลการเข้า-ยืม วีดีโอ หรือข้อมูลทางการเงิน หรือกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิส่วนตัวในการสื่อสาร คือ The Federal Communication 1934 หรือกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐดักฟังโทรศัพท์ที่ได้ คือ The Omnibus Crime Control and Safe Street Act 1968 เป็นต้น ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายในรูปแบบนี้ต้องอาศัยกลไกหลายประการเช่นร่วมกัน นอกจากนี้อุปสรรคสำคัญสำหรับการบัญญัติกฎหมายในรูปแบบนี้ ก็ต้องมีการบัญญัติกฎหมายใหม่เพื่อรองรับให้ทันกับเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาซึ่งเป็นเรื่องยาก และไม่มีหน่วยงานที่ดูแลชัดเจน ในส่วนประเทศไทยก็มีกฎหมายหลายฉบับตามที่ได้อ้างมาแล้วในบทที่ 3

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างรัฐธรรมนูญประเทศไทย กับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมัน พบว่ามีความแตกต่างกัน คือ รัฐธรรมนูญประเทศสหรัฐอเมริกา มิได้กล่าวถึงสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารไว้อย่างชัดเจน แต่ศาลฎีกาได้ใช้หลักการตีความว่าการที่รัฐจะจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารทางไปรษณีย์ได้ ต้องอยู่ภายใต้บทแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 4 ซึ่งหากจะเทียบเคียงกับมาตรา 37 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และมาตรา 10 ของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์เยอรมันเห็นว่ารัฐธรรมนูญประเทศไทยและประเทศเยอรมัน ได้บัญญัติรับรองเรื่องดังกล่าวไว้ชัดเจนกว่ารัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา

ประเทศไทย ยังไม่ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเท่าที่ควร เพราะยังไม่มีมาตรการที่รัดกุม ชัดเจน เพื่อให้ในการตรวจสอบ ที่ผ่านมามีกฎหมายหลายฉบับตามที่ได้อ้างไว้ในบทที่ 3 ที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐตามกฎหมายแต่ละฉบับนั้น ให้อำนาจในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนไว้โดยมิสาเหตุที่จะนำมาตราการต่าง ๆ มาใช้บังคับต่างกันไปหลายฉบับมากเกินไป เพราะกฎหมายบางฉบับพิจารณาแล้วเนื้อหามีความใกล้เคียงกัน เช่น พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2547 กับพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ทั้ง 2 ฉบับ จะนำมาใช้ได้ก็ต่อเมื่อมีการประกาศ

สถานการณ์ฉุกเฉินเท่านั้น ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ร้ายแรงเหมือนกันไม่มีความแตกต่างกันอย่างใด เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ มีสิทธิตรวจสอบ ระวัง หรือยับยั้งการติดต่อสื่อสารหรือสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ได้เหมือนกัน ทำให้เจ้าหน้าที่หรือประชาชนเกิดความสับสน และเป็นภาระเม็ดเงินสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนมากเกินไป

4.2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย และประเทศเยอรมัน บัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่สามารถยึด จดหมาย ไปรษณีย์ภัณฑ์ หรือสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ ที่มีถึงหรือส่งจากผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ เพื่อใช้ประโยชน์ในการสอบสวน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศไทย มาตรา 105 วรรคแรก ได้บัญญัติอย่างชัดเจนว่าการที่เจ้าหน้าที่จะกระทำการใด ๆ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับไปรษณีย์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย ต้องขอคำสั่งจากศาลให้เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ส่งเอกสารนั้นมา แต่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมัน มาตรา 99 (StPO) มิได้บัญญัติให้ต้องขออนุญาตจากศาลก่อนเหมือนประเทศไทย แต่เมื่อพิจารณาประกอบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมัน มาตรา 99 (StPO) กำหนดให้ศาลเป็นผู้ออกหมายค้น ดังนั้น เจ้าพนักงานจึงต้องปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด คือ เจ้าพนักงานต้องยื่นคำร้องต่อศาลให้ออกหมายค้นเช่นเดียวกับประเทศไทย ซึ่งการตรวจค้นหรือการยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศไทย กับประเทศเยอรมัน มีบางส่วนที่แตกต่างกัน คือ

1. ประเทศเยอรมันให้อำนาจพนักงานอัยการ มีอำนาจยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ในกรณีฉุกเฉินจำเป็นที่ไม่สามารถขอให้ศาลออกหมายค้นได้ทันเวลา แต่ประเทศไทยมิได้ให้อำนาจนี้แก่พนักงานอัยการ แต่ให้อำนาจแก่อธิบดีกรมตำรวจหรือข้าหลวงประจำจังหวัด มีอำนาจขอให้เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์เก็บเอกสารนั้นไว้ก่อนได้ ในระหว่างที่ขอคำสั่งจากศาลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 105 วรรคสอง

2. ตามข้อ 1 เมื่ออธิบดีกรมตำรวจหรือข้าหลวงประจำจังหวัด มีอำนาจขอให้เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์เก็บเอกสารนั้นไว้ก่อน ซึ่งมีได้กำหนดระยะเวลาที่จะขอให้เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์เก็บเอกสารนั้นไว้ได้ แต่พอจะตีความได้ว่าให้เก็บไว้จนกว่าศาลจะมีคำสั่งลงมาถึงเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ ซึ่งไม่อาจกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนได้ แต่ประเทศเยอรมันเมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งให้ยึดไปรษณีย์ภัณฑ์แล้ว จะต้องนำมาให้ศาลสั่งเห็นชอบภายในเวลา 3 วัน นับแต่วันที่ทำการยึด มิฉะนั้นการยึดย่อมเป็นอันสิ้นผลบังคับ เห็นได้ว่ามีกำหนดระยะเวลาในการยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่แน่นอน คือ ไม่เกิน 3 วันนับแต่วันที่ยึด หากเกินการยึดย่อมสิ้นผล เป็นการบังคับให้พนักงาน

อัยการต้องปฏิบัติตาม เป็นการประกันและรักษาสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้ได้รับความคุ้มครอง มิให้ถูกจำกัดสิทธิในการสื่อสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเกินความจำเป็น

3. อำนาจในการเปิดไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ยึดมา ประเทศเยอรมันบัญญัติให้เป็นอำนาจของศาล โดยต้องส่งมอบไปรษณีย์ภัณฑ์มาให้ศาลตรวจสอบในสภาพที่ยังมิได้เปิดออกดู หรือพนักงานอัยการก็มีอำนาจเปิดตรวจสอบได้หากศาลได้มอบหมาย ซึ่งเป็นการรับประกัน และให้ความคุ้มครองแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยว่าการเปิดตรวจสอบจะเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยให้ศาลเป็นผู้เปิดตรวจสอบ แต่ประเทศไทยมิให้อำนาจศาลในการเปิดตรวจสอบ แต่เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานผู้ที่มีคำสั่งของให้ศาลออกหมายยึด ทำให้ขาดขั้นตอนการตรวจสอบโดยหน่วยงานอื่น เพราะโดยหลักแล้วผู้ยึดกับผู้เปิดตรวจ ควรจะเป็นคนละคนกัน อันจะทำให้ขั้นตอนการสอบสวนมีความโปร่งใส ยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

4. การตรวจค้นหรือยึดจดหมาย ไปรษณีย์บัตร โทรเลข สิ่งพิมพ์หรือเอกสารอื่นซึ่งส่งทางไปรษณีย์และโทรเลขจากหรือถึงผู้ต้องหาหรือจำเลย เจ้าพนักงานต้องขอคำสั่งจากศาลถึงเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ให้ส่งเอกสารนั้นมา ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ฉบับปัจจุบัน ที่ให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบการใช้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐ แสดงให้เห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 105 มีมาตรฐาน และความเป็นสากลที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครอง การตรวจสอบไปรษณีย์ภัณฑ์จากหรือถึงผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบ เพราะได้บัญญัติรับรองไว้ตั้งแต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มีผลบังคับใช้ คือ ตั้งแต่วันที่ 10 มิถุนายน 2478 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่มีการแก้ไขมาตรานี้แต่อย่างใด

รายละเอียดในการขอหมายค้นเพื่อค้นหาลังของส่งทางไปรษณีย์ ที่ส่งถึงหรือส่งจากผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย, เยอรมัน และสหรัฐอเมริกา มีลักษณะเหมือนกันคือ ต้องให้ศาลเป็นผู้ออกหมายค้น โดยสหรัฐอเมริกาให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องสาบานตนต่อผู้พิพากษา แต่ประเทศไทย กับเยอรมัน มิได้ให้เจ้าหน้าที่ต้องสาบานกับผู้พิพากษา แต่การที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องไปขอให้ศาลออกหมายค้น และต้องไปให้ปากคำต่อศาล อาจพอแปลความได้ว่าเป็นการไปสาบานตนต่อผู้พิพากษาได้เหมือนกัน

การออกหมายค้น จะต้องระบุรายละเอียดในหมายค้นซึ่งมีลักษณะที่คล้ายกัน คือ มูลเหตุแห่งการค้น สิ่งของที่จะถูกตรวจค้น และระบุสถานที่ที่จะทำการค้นด้วย เช่น จดหมาย โทรเลข ที่ต้องสงสัยว่าจะมีข้อความหรือรายละเอียดที่เป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนคดีของเจ้าหน้าที่ และสถานที่ที่จะตรวจค้นจะต้องระบุให้ชัดเจนว่าเป็นที่ทำการไปรษณีย์สาขาใดโดยเฉพาะ

4.2.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบตามกฎหมายไปรษณีย์

ประเทศส่วนใหญ่ที่ให้บริการไปรษณีย์ ที่เป็นสมาชิกแห่งสหภาพสากลไปรษณีย์ ต้องถือปฏิบัติตามธรรมนูญสหภาพสากลไปรษณีย์ ซึ่งเป็นบทบัญญัติพื้นฐานที่ใช้บังคับกับกิจการไปรษณีย์ของประเทศต่าง ๆ ที่ให้สัตยาบันไว้ ซึ่งรวมถึงประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และเยอรมัน ดังนั้น การออกกฎหมายเกี่ยวกับกิจการไปรษณีย์ของทุกประเทศ จึงต้องออกกฎหมายให้อนุวัติสอดคล้องกับธรรมนูญสหภาพสากลไปรษณีย์ ซึ่งแบ่งเนื้อหาที่จะศึกษาเปรียบเทียบออกเป็น 2 ส่วน คือ สิ่งของต้องห้ามฝากส่งทางไปรษณีย์ กับการตรวจค้น สิ่งของส่งทางไปรษณีย์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.2.3.1 สิ่งของต้องห้ามฝากส่งทางไปรษณีย์

โดยหลักสิ่งของต้องห้ามฝากส่งจะเป็นไปตามอนุสัญญาสากลไปรษณีย์ มาตรา 25 ซึ่งประเทศไทย, สหรัฐอเมริกา และเยอรมัน ได้บัญญัติไว้มีลักษณะคล้ายกัน หลักใหญ่แล้วจะห้ามมิให้ส่งสิ่งของบางประเภท ที่อาจกระทบต่อความมั่นคงแห่งรัฐ หรือทางเศรษฐกิจ เพื่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือให้ฝากส่งได้แต่มีเงื่อนไข ข้อกำหนดเพิ่มเติมเป็นพิเศษ ซึ่งกฎหมายไปรษณีย์ประเทศไทยได้บัญญัติห้ามมิให้ฝากส่งสิ่งของบางประเภท ทางไปรษณีย์ไว้ในไปรษณียนิเทศ พ.ศ.2544 มาตรา 23-24 โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ข้อ 19.1, ข้อ 321-322

กฎหมายไปรษณีย์เยอรมันมิได้บัญญัติถึงสิ่งของต้องห้ามฝากส่งทางไปรษณีย์ไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายไปรษณีย์ ต่างกับประเทศไทยที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ. 2477 มาตรา 23-25 และ 64 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 44-62 แต่ได้ออกเป็นระเบียบข้อห้ามมิให้ส่งสิ่งของบางอย่างทางไปรษณีย์เข้าประเทศเยอรมัน

กฎหมายไปรษณีย์สหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติสิ่งของต้องห้ามฝากส่งทางไปรษณีย์ไว้ในส่วนที่ 4 ของกฎหมายไปรษณีย์ โดยแบ่งย่อยเป็น 2 เรื่อง คือ ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางไปรษณีย์ (USE OF MAILS TO DEFRAUD) ตั้งแต่มาตรา 23-43 โดยมีรายละเอียดบัญญัติไว้เริ่มตั้งแต่สาระสำคัญและองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงทางไปรษณีย์ (มาตรา 24) รูปแบบวิธีการฉ้อโกง (มาตรา 25) วิธีการฟ้องร้องดำเนินคดี (มาตรา 33) การรับฟังพยานหลักฐาน (มาตรา 40) กระบวนวิธีพิจารณาจนถึงการลงโทษ (มาตรา 43) กับความผิดอื่น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะ (OTHER PARTICULAR OFFENSES) ตั้งแต่มาตรา 44-62 เช่น การส่งอาวุธปืนหรืออาวุธขนาดเล็กทางไปรษณีย์ (มาตรา 46), การส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นการข่มขู่ คุกคามบุคคลอื่น (มาตรา 47), การส่งสิ่งของลามกอนาจาร (มาตรา 49), ความผิดเกี่ยวกับการลักขโมยไปรษณีย์ภัณฑ์ (มาตรา 55),

ความอื่น ๆ (มาตรา 62) เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ออกระเบียบข้อห้ามมิให้ส่งสิ่งของบางอย่างทางไปรษณีย์เข้าประเทศนอกจากที่กำหนดไว้ในกฎหมายไปรษณีย์ด้วย

ส่วนนี้จะเห็นได้ว่า ความผิดอื่น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะ เป็นความผิดที่สอดคล้องกับที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาสากลไปรษณีย์ที่ทุกประเทศให้การยอมรับเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่กฎหมายไปรษณีย์สหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางไปรษณีย์ไว้อย่างชัดเจน โดยมีวิธีการดำเนินคดีต่างหากแยกจากความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ขณะที่ประเทศไทยมิได้บัญญัติหรือให้ความสำคัญกับความผิดฐานฉ้อโกงทางไปรษณีย์ เนื่องจากมิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดนี้ไว้โดยเฉพาะ แต่ถือว่าเป็นความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา การฟ้องร้องดำเนินคดีจึงต้องถือตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแทน ซึ่งการฉ้อโกงทางไปรษณีย์ถือว่าเป็นการฉ้อโกงในรูปแบบหนึ่ง ที่ทำให้เกิดความเสียหายในทางแพ่งมากกว่าทางอาญา ประเทศไทยยังไม่ให้ความสำคัญกับการกระทำผิดทางไปรษณีย์มากเท่าที่ควร หรือยังไม่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากนัก แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าไม่มีการฉ้อโกงทางไปรษณีย์ โดยรูปแบบการฉ้อโกงทางไปรษณีย์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ได้แก่ การใช้บริการพัสดุเก็บเงินปลายทาง (พวง.) ซึ่งเป็นบริการทางไปรษณีย์ชนิดหนึ่ง คือ การที่ผู้ซื้อต้องการซื้อสินค้าจากผู้ขาย โดยผู้ขายจะส่งสินค้ามาให้ผู้ซื้อผ่านทางไปรษณีย์ ผู้ซื้อต้องไปติดต่อขอรับสินค้า ณ ที่ทำการไปรษณีย์ โดยผู้ซื้อจะจ่ายเงินค่าสินค้าให้เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์เพื่อส่งมอบให้แก่ผู้ขาย (เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์เป็นผู้รับเงินแทนผู้ขายแล้วส่งเป็นธนาณัติไปให้ผู้ขาย) ซึ่งผู้ซื้อจะไม่สามารถเปิดตรวจสอบภายในพัสดุได้ว่าผู้ขายส่งสินค้ามาให้ตนตามที่สั่งซื้อไปหรือไม่ ผู้ซื้อจะต้องจ่ายเงินตามที่ผู้ขายระบุให้แก่เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์เสียก่อน เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์จึงจะส่งมอบพัสดุไปรษณีย์ให้ ซึ่งมีหลายครั้งที่สินค้าที่ส่งมาให้ไม่เป็นไปตามที่สั่งซื้อไป หรือเป็นสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพ มีราคาสูงไปไม่เหมือนกับที่โฆษณา เมื่อเกิดกรณีเช่นนี้ขึ้นผู้ซื้อต้องไปเรียกร้องเอาจากผู้ขายโดยตรง ไปรษณีย์ไม่มีส่วนรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น หากกฎหมายไปรษณีย์ไทยจะบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางไปรษณีย์ไว้เฉพาะ ซึ่งอาจให้พนักงานตำรวจมีอำนาจเปรียบเทียบปรับตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกำหนดวิธีการขั้นตอนให้เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ถือปฏิบัติ เช่น ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์เก็บเงินจากผู้ขายเท่ากับเงินที่ผู้ขายเรียกเก็บจากผู้ซื้อเพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้ซื้อจะได้สินค้าตามที่สั่งซื้อ หากผู้ซื้อรับสินค้าไปโดยถูกต้อง ไม่มีการทักท้วง เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ก็จะคืนเงินที่เรียกเก็บให้ผู้ขาย พร้อมกับเงินที่ผู้ซื้อส่งมาให้ ซึ่งจะทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ซื้อมากยิ่งขึ้น

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าสิ่งของที่ต้องห้ามฝากส่งทางไปรษณีย์ของทั้งสามประเทศ มีลักษณะใกล้เคียงกันเพราะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่สหภาพสากลไปรษณีย์กำหนดไว้

แต่อาจกำหนดเงื่อนไขพิเศษสำหรับการนำเข้าสิ่งของบางประเภทไว้ หรือต่างกันบ้างในรายละเอียด ทั้งนี้เป็นไปตามสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมของแต่ละประเทศ

4.2.3.2 การตรวจค้น สิ่งของส่งทางไปรษณีย์

การตรวจค้น สิ่งของส่งทางไปรษณีย์ของประเทศไทย, สหรัฐอเมริกา และเยอรมัน มีลักษณะที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับรายละเอียดของกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ได้แก่ กฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ มีลักษณะที่แตกต่างกัน คือ

กฎหมายไปรษณีย์ประเทศไทย ได้บัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์เปิดสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ได้ใน 2 กรณี คือ

1. ไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ส่งทางไปรษณีย์ที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ผู้ว่าการการสื่อสารแห่งประเทศไทย (ปัจจุบัน คือ กรรมการผู้จัดการใหญ่บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด) อาจมีคำสั่งตามสมควรให้เปิดตรวจหรือทำลายเสียได้ถ้าจำเป็น และเมื่อทำลายแล้วให้แจ้งไปให้ผู้ฝากทราบ¹⁵⁴

2. สิ่งของส่งทางไปรษณีย์ในประเทศและระหว่างประเทศที่นำจ่ายผู้รับไม่ได้ แบ่งสิ่งของออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 จดหมาย ที่ส่งคืนผู้ฝากไม่ได้จะถือว่าเป็นไปรษณีย์ภัณฑ์นำจ่ายผู้รับและส่งคืนผู้ฝากส่งไม่ได้ ถ้าไม่มีชื่อและที่อยู่ของผู้ฝากส่งบนห่อซองจะเปิดห่อซองเพื่อหาชื่อและที่อยู่ของผู้ฝากส่ง ถ้าพบจะส่งคืนผู้ฝากส่ง ถ้าไม่พบจะถือว่าเป็นไปรษณีย์ภัณฑ์นำจ่ายผู้รับและส่งคืนผู้ฝากส่งไม่ได้

2.2 ไปรษณียบัตร, ของตีพิมพ์ที่มีใช้หนังสือ พัสดุษุ่ย เครื่องอ่านสำหรับคนเสียจักษุ, พัสดุษุ่ยไปรษณีย์ใน-ระหว่างประเทศ, ไปรษณีย์ด่วนพิเศษ เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ไม่มีอำนาจเปิดตรวจดู ซึ่งหากมีชื่อและที่อยู่ผู้ฝากส่ง จะส่งคืนตามเงื่อนไขที่กำหนด หากไม่มีชื่อและที่อยู่ผู้ฝากส่งจะถือว่าเป็นไปรษณีย์ภัณฑ์นำจ่ายผู้รับและส่งคืนผู้ฝากส่งไม่ได้¹⁵⁵

ทั้งสองกรณี กฎหมายได้ให้อำนาจพนักงานไปรษณีย์เปิดตรวจสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ แต่มีเงื่อนไขในการเปิดตรวจที่แตกต่างกัน คือ กรณีแรกเนื่องจากฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ซึ่งมีอยู่หลายกรณี และกรณีนี้ได้ให้สิทธิเจ้าหน้าที่ทำลายสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ได้โดยไม่ต้องแจ้งผู้ฝากส่งทราบล่วงหน้าถ้าจำเป็น อีกกรณี เพื่อหาชื่อและที่อยู่ของผู้ฝากส่งโดยมีจุดประสงค์เพื่อจะส่งไปรษณีย์ภัณฑ์คืนให้แก่ผู้ฝาก เพราะไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ฝากส่ง

¹⁵⁴ ไปรษณีย์นิเทศ ข้อ 20.2.

¹⁵⁵ ไปรษณีย์นิเทศ ข้อ 433.

กรรมสิทธิ์ยังเป็นของผู้ฝาก แต่เพราะผู้ฝากไม่ได้ระบุที่อยู่บนห่อซอง เจ้าหน้าที่จึงมีความจำเป็นต้องเปิดหา โดยทั้งสองกรณีเจ้าหน้าที่ไม่มีสิทธิล่วงละเมิดถึงข้อความ หรือเนื้อความที่ผู้ฝากส่งเขียน

ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์หรือลูกจ้างซึ่งไม่มีอำนาจตามกฎหมาย กักเก็บ หน่วงเหนี่ยว หรือเปิดไปรษณีย์ภัณฑ์ (มาตรา 54) แต่บทบัญญัตินี้มีให้นำมาใช้กับบุคคลอื่นที่มีได้เกี่ยวข้องกับกิจการไปรษณีย์¹⁵⁶ แต่ถ้าเป็นการตรวจสอบสิ่งของที่ส่งทางไปรษณีย์ที่ไม่ปิดผนึก ซึ่งชำระค่าตราไปรษณียากรไม่ครบตามอัตราที่กำหนด เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์มีอำนาจตรวจค้นและยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ดังกล่าวได้ โดยไม่ถือว่าเป็นการล่วงละเมิดสิทธิของผู้ฝากส่งแต่อย่างใด หรือถ้าเป็นสิ่งของที่ส่งนอกทางไปรษณีย์ก็จะไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไปรษณีย์ เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์สามารถตรวจค้นและยึดสิ่งของนั้นได้ และในเรื่องการตรวจค้นนี้ศาลประเทศแคนาดาได้ตีความเกี่ยวกับการตรวจค้นสิ่งของ สัมภาระของผู้ที่เดินทางโดยเครื่องบินไว้ในคดี R.v.Simmons (1988), 45 C.C.C. (3d) 296 (Ont. C.A.), at 312, per Howland C.J.O. ว่าการใช้เครื่อง X-Ray เพื่อตรวจสอบสิ่งของที่บรรจุอยู่ในกล่องพัสดุ รวมถึงการใช้เครื่อง X-Ray ที่สนามบินไม่มีความผิด

ประเทศเยอรมัน ได้บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ สามารถตรวจค้นสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ได้คล้ายกับประเทศไทย หากเป็นการกระทำที่อยู่ภายในขอบเขตการดำเนินงานของกิจการไปรษณีย์ โดยได้บัญญัติอยู่ในมาตรา 39 (4) เรื่องการเก็บรักษาความลับทางไปรษณีย์ เช่น เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ผิดเงื่อนไข ข้อกำหนดหรือไม่ หรือกรณีที่ไม่สามารถนำจ่ายไปรษณีย์ภัณฑ์ให้แก่ผู้รับ หรือไม่สามารถส่งคืนผู้ฝากส่ง และไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

โดยหลักเห็นได้ว่าทั้งสามประเทศ มิได้บัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ตรวจค้นและยึดสิ่งของที่ส่งทางไปรษณีย์ได้ เว้นแต่เป็นการกระทำที่อยู่ภายใต้ขอบเขต หรืออยู่ในอำนาจหน้าที่ของกิจการไปรษณีย์ การบัญญัติในลักษณะดังกล่าวนี้กิจการไปรษณีย์ทุกประเทศจะบัญญัติไว้ในลักษณะอย่างเดียวกัน เหตุผลก็เพื่อปกป้อง คุ้มครองให้กิจการไปรษณีย์สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ เพราะหากไม่ให้ผู้มีหน้าที่ให้บริการมีอำนาจดำเนินการจัดการ หรือให้บุคคลหรือหน่วยงานอื่นมาจัดการแทน ย่อมจะส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าเป็นความผิดอื่นที่นอกเหนือขอบเขต หรืออำนาจหน้าที่ของกิจการไปรษณีย์แล้ว ก็ย่อมอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐหน่วยงานอื่นที่รับผิดชอบเข้ามาดำเนินการต่อไป โดยอาจถือเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่น ที่มีได้เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจไปรษณีย์โดยตรง เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ย่อมไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะเข้าไปดำเนินการเอง

¹⁵⁶ CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 72. p. 126.

ได้ ต้องให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบโดยตรงเข้ามาดำเนินการแทนตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ตรวจพบสิ่งเสพติดส่งทางไปรษณีย์ ก็ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือสิ่งของส่งทางไปรษณีย์จากต่างประเทศเข้ามาภายในประเทศไทย ต้องให้เจ้าหน้าที่ศุลกากร เข้ามาประเมิน ภาษีที่ต้องชำระและเรียกเก็บภาษีจากผู้รับต่อไป

เรื่องอำนาจหน้าที่ของพนักงานไปรษณีย์นี้ เมื่อพิจารณาตามตัวบทของกฎหมายไปรษณีย์ในอำนาจการตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวตัวบุคคลผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติไปรษณีย์แล้วพบว่าแตกต่างกับประเทศสหรัฐอเมริกา และเยอรมัน คือ กฎหมายไปรษณีย์ไทย ได้บัญญัติให้พนักงานไปรษณีย์ประเทศไทย มีอำนาจมากกว่ากฎหมายไปรษณีย์ของประเทศสหรัฐอเมริกา กับประเทศเยอรมัน เพราะมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 ให้พนักงานไปรษณีย์มีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติไปรษณีย์ได้ ซึ่งเป็นการกระทำต่อตัวบุคคลโดยตรง แต่กฎหมายไปรษณีย์ทั้งสองประเทศไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจพนักงานไปรษณีย์เพื่อตรวจค้น จับกุม หน่วงเหนี่ยวบุคคลผู้ฝ่าฝืน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายไปรษณีย์เหมือนกับประเทศไทย หากมีผู้กระทำความผิดเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ทำได้เพียงฟ้องเรียกร้องความเสียหายในทางแพ่งเป็นจำนวนเงินตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งในข้อนี้ผู้เขียนเห็นว่าอำนาจดังกล่าวเป็นการขัดกับมาตรา 237, 238 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ตามที่ได้วิเคราะห์มาแล้วในบทที่ 3 อำนาจดังกล่าวจึงไม่มีผลใช้บังคับ

อย่างไรก็ดี กฎหมายไปรษณีย์เยอรมัน ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ส่งถึงกันทางไปรษณีย์เป็นอย่างมาก โดยได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายไปรษณีย์ว่ารัฐให้ความรับรอง ค้ำครอง ข้อมูลของทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บรวบรวม เปิด ใช้ข้อมูลสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ ว่าจะต้องถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ (มาตรา 39) และได้นำกฎหมายฉบับอื่นมาใช้บังคับประกอบกับกฎหมายไปรษณีย์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กฎหมายฉบับดังกล่าวก็คือ กฎหมายสหพันธ์รัฐว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (the Federal Data Protection Act) เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล การเข้าถึงข้อมูล และการลบ ทำลายข้อมูล (มาตรา 41) รวมทั้งได้กำหนดตัวเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการออกคำสั่งไว้โดยเฉพาะ คือ เจ้าหน้าที่ผู้รับการแต่งตั้ง ตามที่บัญญัติไว้ในส่วน 5 แห่งกฎหมายโทรคมนาคม (มาตรา 44) และขั้นตอน วิธีการตรวจสอบ ควบคุมและการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการออกคำสั่งดังกล่าว ต้องอยู่ภายใต้การควบคุม ดูแล ของคณะกรรมการของสหพันธ์รัฐว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 42) ทำให้เกิดการคานอำนาจระหว่างหน่วยงาน และให้หน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

การใช้อำนาจของอีกหน่วยงานหนึ่ง เป็นการเพิ่มหลักประกัน และให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนว่า จะได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างถูกต้องและยุติธรรม แต่ทั้งนี้ไม่ตัดอำนาจของศาลและเจ้าพนักงานรัฐที่จะขอทราบข้อมูลถึงของที่ส่งทางไปรษณีย์ (มาตรา 40)

สิทธิในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ ถือได้ว่าเป็นสิทธิส่วนบุคคลประเภทหนึ่ง จัดว่าเป็น “ความเป็นส่วนตัวในเรื่องการติดต่อสื่อสาร” (Communication Privacy) หมายถึง ความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสารทางจดหมาย โทรศัพท์ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการติดต่อสื่อสารอื่นใด ที่ผู้อื่นจะล่วงรู้มิได้ ซึ่งที่ผ่านมามาประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว (Privacy) และข้อมูลส่วนบุคคลอยู่หลายฉบับ¹⁵⁷ ให้ความสำคัญเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล แต่ยังไม่มีการบัญญัติไว้เป็นกฎหมายเฉพาะ แต่ปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมากยิ่งขึ้น โดยได้มีการร่างกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง และผ่านการยกร่างโดยคณะกรรมการกฤษฎีกาเรียบร้อยแล้ว คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ....¹⁵⁸ ซึ่งร่างพระราชบัญญัตินี้ ได้ให้คำนิยามที่สำคัญไว้ ดังนี้

“ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคล ซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

“บันทึกข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า เอกสาร ฐานข้อมูล หรือรูปภาพหรือสิ่งซึ่งแสดงภาพของบุคคลในรูปแบบอื่น ทั้งนี้ ไม่รวมถึงสิ่งพิมพ์ซึ่งเผยแพร่ทั่วไปหรือเอกสารที่เก็บไว้ในห้องสมุด หอศิลป์ หรือพิพิธภัณฑ์ เพื่อประโยชน์ในการใช้อ้างอิง การศึกษา การจดนิทรรศการ หรือเอกสารที่เป็นอนุสรณ์ หรือจดหมายหรือสิ่งอื่นใดที่มีการส่งในทางปกติธุระของการไปรษณีย์ เว้นแต่ข้อความจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

จากคำนิยามข้างต้น จะเห็นได้ว่า จดหมายหรือสิ่งอื่นใดที่มีการส่งในทางปกติธุระของการไปรษณีย์ ไม่ถือว่าเป็นการบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล แต่กฎหมายยังได้เขียนข้อยกเว้นให้นำมาใช้กับกิจการไปรษณีย์ได้หาก “ข้อความจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น” แต่เนื่องจากขณะนี้กฎหมายไปรษณีย์ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข จึงไม่สามารถบัญญัติข้อยกเว้นให้นำพระราชบัญญัติว่าด้วยการ

¹⁵⁷ กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว เช่น

- ประมวลกฎหมายอาญา (เกี่ยวกับความผิดฐานเปิดเผยความลับ, เกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท)
- พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534
- พระราชบัญญัติวิธีการปฏิบัติราชการทางการปกครอง พ.ศ.2539
- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ฯลฯ

¹⁵⁸ ศึกษาเพิ่มเติมได้จาก www.ictlaw.thaigov.net

คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.... มาใช้บังคับกับสิ่งของที่ส่งทางไปรษณีย์ได้ เนื่องจากยังกฎหมายดังกล่าวยังไม่ผ่านการพิจารณาของรัฐสภา แม้ยังไม่ผ่านการพิจารณาก็ตามหากไม่มีการแปรญัตติแก้ไขข้อความดังกล่าว ผลที่ตามมาในก็คือ จดหมายหรือสิ่งอื่นใดที่มีการส่งในทางปกติระของทางไปรษณีย์จะไม่ได้รับความคุ้มครองตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งแตกต่างกับประเทศเยอรมันที่ให้นำกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบางส่วน มาใช้คุ้มครองกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ส่งทางไปรษณีย์ แต่พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.... ประเทศไทยมิให้นำมาใช้บังคับ ทำให้ไม่มีกฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับเพื่อคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลที่ใช้ติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ ขณะนี้จึงกล่าวได้ว่ายังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองในเรื่องความลับการสื่อสารทางไปรษณีย์

มาตรการลงโทษผู้ละเมิดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารทางไปรษณีย์ ต้องเป็นไปตามแต่ความผิดที่เกิดขึ้นว่าจะปรับเข้าได้กับกฎหมายฉบับใดใน 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ. 2477 มาตรา 58, 70-71 พระราชบัญญัติโทรเลขและโทรศัพท์ พ.ศ.2477 มาตรา 9 และประมวลกฎหมายอาญาในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ มาตรา 163, ความผิดเกี่ยวกับการเปิดเผยความลับ มาตรา 322

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสิทธิโดยชอบธรรมที่รัฐพึงกระทำได้ โดยการตรากฎหมาย ข้อบังคับ เพื่อจำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชน ประเทศไทยได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการติดต่อสื่อสารถึงกันโดยชอบด้วยกฎหมายไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 37 ประกอบมาตรา 29 ว่ารัฐจะทำการตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใด เพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 37 วรรคสอง คือ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์เดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเสรีภาพอย่างมาก ใช้การออกกฎหมายคุ้มครองแต่ละเรื่องเป็นการเฉพาะ การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยมีกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารหลายฉบับ เช่น The Omnibus Crime Control and Safe Street Act 1968 มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลศาลเป็นผู้พิจารณาคำร้องว่ามีเหตุอันควรหรือไม่ เช่นเดียวกับการตรวจค้นและยึดสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ ต้องอยู่ภายในบทแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 4 คือ ต้องมีเหตุอันควรและต้องมีหมายค้นจากศาล เว้นแต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐจะได้รับการยกเว้น หรือกรณีเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์กระทำไปเพื่อประโยชน์ในกิจการไปรษณีย์ รวมถึงเจ้าหน้าที่อื่นที่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น เจ้าหน้าที่ศุลกากร ตรวจสอบสิ่งของส่งทางไปรษณีย์ที่สงสัยว่าบรรจุสิ่งของผิดกฎหมายหรือหลบเลี่ยงภาษีก็ได้รับการยกเว้นเช่นกัน

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน อาศัยอำนาจตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ (G10) ตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเพื่อใช้จำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา การไปรษณีย์สหพันธ์รัฐเป็นผู้มีอำนาจกำหนดระเบียบการตรวจตราและการบันทึกข้อมูลการติดต่อสื่อสาร กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจยึด

อาจจดหมาย พัสดุไปรษณีย์หรือโทรเลขที่ส่งมาให้ผู้ถูกกล่าวหา เว้นแต่กรณีเร่งด่วนให้พนักงาน อัยการเป็นผู้มีอำนาจสั่งได้แต่ต้องนำมาให้ศาลสั่งเห็นชอบภายใน 3 วัน นับแต่วันที่ทำการยึด มิฉะนั้นการยึดเป็นอันสิ้นผล กฎหมายไปรษณีย์กำหนดให้สิ่งของที่ส่งเข้ามาทางไปรษณีย์ต้องถูก เก็บรักษาเป็นความลับ โดยนำกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมาใช้บังคับ ห้าม เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์เปิดเผยความลับที่ล่วงรู้มาในทางไปรษณีย์ เว้นแต่เพื่อประโยชน์กิจการไปรษณีย์

ประเทศไทยมีกฎหมายหลายฉบับ ที่รัฐใช้จำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของ ประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชนเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาและเยอรมัน แต่พบว่ากฎหมายหลาย ฉบับที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่จำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ ไม่ได้กำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ การเก็บรวบรวม การใช้ การเก็บรักษาข้อมูล หรือวิธีการนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ ประโยชน์อย่างชัดเจน ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ถือปฏิบัติแตกต่างกันไป บางฉบับให้หน่วยงานที่ใช้ อำนาจนั้น กำหนดขั้นตอนการเก็บรักษาข้อมูลหรือการนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์โดยลำพัง เช่น พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลตาม ระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และกฎหมายที่ใช้กับกิจการไปรษณีย์ คือ พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 78 ให้เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวตัวบุคคลผู้กระทำความผิด ตามกฎหมายไปรษณีย์ ซึ่งขัดกับหลักที่ห้ามจับ คุมขัง หรือตรวจค้นบุคคลโดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือ หมายของศาล ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540

กฎหมายหลายฉบับที่ใช้จำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร ที่มีบทบัญญัติไม่ สอดคล้อง หรือขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงควรได้รับการ ปรับปรุงแก้ไขใหม่ ซึ่งการแก้ไขกฎหมายนี้ ผู้เขียนขอเสนอเป็น 2 กรณี คือ

1. กฎหมายที่ใช้การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์

1.1 แก้ไขปรับปรุงกฎหมายทีละฉบับ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ การเก็บรวบรวม การใช้ การเก็บรักษา จนถึงการทำลายข้อมูลที่ได้จากการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทาง ไปรษณีย์ โดยให้หน่วยงานผู้ใช้กฎหมายฉบับนั้น เป็นผู้พิจารณาเสนอขั้นตอนวิธีการที่เห็นว่า เหมาะสม แต่วิธีนี้จะทำให้ยุ่งยากเพราะต้องแก้กฎหมายทีละฉบับ ใช้เวลานาน และกฎหมายแต่ละ ฉบับอาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไป แต่ละหน่วยงานอาจถือปฏิบัติไม่เป็นในแนวทางเดียวกัน ทำให้เกิดความสับสนแก่เจ้าหน้าที่และประชาชนผู้ถูกจำกัดสิทธิ

1.2 ตรากฎหมายฉบับใหม่ขึ้นมาเป็นการเฉพาะ ให้มีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับการ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ การเก็บรวบรวม การใช้ การเก็บรักษา จนถึงการทำลายข้อมูลที่ได้จาก การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ ให้ทุกหน่วยงานที่จะจำกัดสิทธิเสรีภาพ

ในการติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ ต้องถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายฉบับดังกล่าวกำหนด เว้นแต่หน่วยงานนั้นจะมีหลักเกณฑ์วิธีการที่เป็นคุณแก่ผู้ถูกจำกัดสิทธิมากกว่า ก็ให้ถือปฏิบัติไปตามหลักเกณฑ์นั้น ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับวิธีนี้ เพราะไม่ยุ่งยากเสียเวลาเช่นเดียวกับกรณีแรก ไม่ทำให้เกิดความสับสนแก่เจ้าหน้าที่และประชาชนผู้ถูกจำกัดสิทธิ แต่จะทำให้เกิดความสะดวกในการควบคุมตรวจสอบแก่ประชาชนผู้ถูกจำกัดสิทธิ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ เพราะถือปฏิบัติในมาตรฐานเดียวกัน

2. กฎหมายที่ใช้กับกิจการไปรษณีย์โดยตรง

2.1 ควรยกเลิกมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช 2477 ที่ให้อำนาจพนักงานไปรษณีย์ตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายดังกล่าว เพราะขัดกับมาตรา 237 และมาตรา 238 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 อำนาจดังกล่าวไม่มีประโยชน์กับกิจการไปรษณีย์ เพราะปัจจุบันกิจการไปรษณีย์เป็นการทำงานในลักษณะการให้บริการ (Service) มุ่งเน้นผลกำไร ดังนั้นหน้าที่ตรวจค้น จับกุม หรือหน่วงเหนี่ยวผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายไปรษณีย์ ควรมอบให้เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมายโดยตรงรับไปดำเนินการ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมศุลกากร เป็นต้น ไม่จำเป็นต้องบัญญัติอำนาจนี้ไว้ในกฎหมายไปรษณีย์ต่อไป

2.2 ควรตรากฎหมายที่ใช้บังคับกับกิจการไปรษณีย์ฉบับใหม่ ให้มีเนื้อหาครอบคลุมกิจการไปรษณีย์ทั้งหมด ให้ทันสมัยรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเพิ่มเติมฐานความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงทางไปรษณีย์ไว้ในกฎหมายไปรษณีย์ โดยถือเป็นความผิดเฉพาะแยกต่างหากจากความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. กิจการไปรษณีย์ถูกแปรสภาพเป็นบริษัทจำกัด ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2542 เปลี่ยนจากทุนเป็นหุ้น ปัจจุบันกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมด บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด จึงมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ แต่เมื่อใดถ้ารัฐถือหุ้นไม่ถึงร้อยละห้าสิบกิจการไปรษณีย์จะเป็นเอกชนเต็มรูปแบบ หมายความว่า วัตถุประสงค์ของกิจการไปรษณีย์ที่เน้นให้เป็นบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่รัฐต้องจัดให้แก่ประชาชนย่อมสิ้นสุดลง เปลี่ยนไปเป็นเพื่อแสวงหากำไรทางธุรกิจให้ได้สูงสุด เพื่อประโยชน์ผู้ถือหุ้นเป็นสำคัญ ผลกระทบที่เกิดขึ้นย่อมตกแก่ประชาชนไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เช่น การปรับขึ้นค่าบริการ รัฐไม่มีอำนาจไปแทรกแซงการบริหารจัดการภายในองค์กร แม้รัฐหรือคณะกรรมการกิจการไปรษณีย์จะเป็นผู้กำกับ ควบคุม ดูแล การดำเนินงานต่าง ๆ ใน

กิจการไปรษณีย์ก็ตาม เพราะไม่มีกฎหมายกำหนดให้เอกชนจำต้องปฏิบัติตามเหมือนที่กำหนดไว้ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ. 2546 ดังนั้น รัฐควรถือหุ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละห้าสิบ เพื่อเป็นหลักประกันให้แก่ประชาชน

2. อนาคตอันใกล้นี้ การเปิดเสรีทางการค้า (FTA) เป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งขององค์การการค้าโลก (WTO) กิจการไปรษณีย์เป็นกิจการหนึ่งที่ต่างชาติมุ่งที่จะเข้าครอบงำ เพราะเป็นกิจการที่สร้างผลกำไรให้แก่ผู้ประกอบการเป็นจำนวนมาก หากมีการพัฒนาเป็นระบบโลจิสติกส์ซึ่งเป็นระบบที่ให้การขนส่งแบบครบวงจร การถูกครอบงำนี้มีตัวอย่างมาแล้วในต่างประเทศ เช่น ดอยซ์ โพสต์ บริษัทให้บริการด้านไปรษณีย์รัฐวิสาหกิจกึ่งเอกชนของประเทศเยอรมัน ยีนส์แชนซี เอ็กเซล ซึ่งเป็นบริษัทคู่แข่งสัญชาติอังกฤษด้วยวงเงิน 3.7 พันล้านปอนด์ (6.7 พันล้านดอลลาร์) เพื่อขึ้นเป็นผู้นำในอุตสาหกรรมด้านโลจิสติกส์ชั้นนำของโลก ทำให้เกิดกลุ่มบริษัทให้บริการขนส่งสินค้าทางอากาศ ทางเรือ และด้านโลจิสติกส์รายใหญ่ที่สุดของโลก เห็นได้ว่าแม้ในประเทศที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นอย่างดี แต่กิจการไปรษณีย์ในประเทศอาจถูกครอบงำจากต่างชาติ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยเห็นว่าสภาพคงไม่แตกต่างกัน เพราะบริษัทต่างชาติมีความพร้อมมากกว่าทั้งในเรื่องทุน บุคลากร และเทคโนโลยี

ดังนั้น ก่อนที่รัฐจะเปิดให้มีการแข่งขันอย่างเสรีรัฐควรกำหนดเงื่อนไขบางประการให้บริษัทต่างชาติที่จะเข้ามาเปิดให้บริการแข่งกับบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ต้องปฏิบัติตามเพราะโดยที่ผ่านมามีบริษัทต่างชาติจะเข้ามาเลือกทำเฉพาะบริการที่ทำกำไร เช่น ให้บริการเฉพาะการรับส่งพัสดุด่วน หรือเลือกให้บริการเฉพาะในเขตพื้นที่ที่มีความเจริญ เช่น กรุงเทพมหานครหรือจังหวัดใหญ่บางจังหวัดเท่านั้น ถ้าเป็นบริการอื่นที่ไม่ทำกำไร หรือทำกำไรให้น้อยบริษัทต่างชาติจะไม่ให้บริการ เช่น บริการรับส่งจดหมาย สิ่งตีพิมพ์ทั่วไป ซึ่งข้อนี้แตกต่างกับบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ที่ให้บริการแก่ประชาชนทั่วประเทศทั้งบริการที่ทำกำไรและบริการที่ไม่ทำกำไร เพราะถือเป็นบริการขั้นพื้นฐานที่รัฐต้องจัดให้แก่ประชาชน ดังนั้น เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต รัฐจึงควรกำหนดเงื่อนไขให้บริษัทต่างชาติที่จะเข้ามาให้บริการไปรษณีย์ต้องให้บริการพื้นฐานเช่นเดียวกับบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด เพื่อมิให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบกัน จึงจะถือว่าเป็นการแข่งขันที่เป็นธรรม ซึ่งเป็นปัญหาที่จะต้องศึกษาเพิ่มเติมกันต่อไป

ดังนั้น กิจการไปรษณีย์ของประเทศไทยรัฐไม่ควรเปิดโอกาสให้ต่างชาติเข้ามาถือหุ้นเกินกว่าร้อยละห้าสิบ อันจะทำให้กิจการไปรษณีย์ตกไปอยู่ในความครอบงำของต่างชาติ เพราะปฏิเสธไม่ได้ว่ากิจการไปรษณีย์มีผลต่อความมั่นคงของชาติ เศรษฐกิจและสังคมโดยรวม หากปล่อยให้ต่างชาติเข้ามาควบคุมกิจการไปรษณีย์อาจส่งผลให้ประเทศได้รับความเสียหายมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับ ผลเสียย่อมตกแก่ประชาชนและประเทศชาติ

D
P
U

DRU

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กรมไปรษณีย์โทรเลข. (2545). **ข้ามขอบฟ้า หนังสือที่ระลึก 119 ปี**. กรุงเทพฯ: บริษัท ดาวฤกษ์ จำกัด.
- กระทรวงยุติธรรม. (2547). **112 ปีกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม**. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- การสื่อสารแห่งประเทศไทย. (2526). **100 ปี การไปรษณีย์ไทย**. กรุงเทพฯ: บริษัท ประยูรวงศ์ จำกัด.
- การสื่อสารแห่งประเทศไทย. (2540). **สิ่งของต้องห้ามฝากส่งทางไปรษณีย์ระหว่างประเทศ (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2547). **คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา พร้อมด้วยตัวบทและคำอธิบายมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม)**. กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์.
- _____. (2548). **กฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม)**. กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2544). **รัฐธรรมนูญและการเมืองการปกครองสหรัฐอเมริกา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- คณิต ฌ นคร. (2545). **กฎหมายอาญาภาคความผิด (พิมพ์ครั้งที่ 8)**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2546). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 6)**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2543). **คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1 (พิมพ์ครั้งที่ 7)**. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษา กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- จิรนิติ หะวานนท์. (2546). **สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม)**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2544). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 6)**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2548). **หลักกฎหมายอาญา ภาคความผิด** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิทยุชน.

_____. (2548). **กฎหมายอาญาภาคความผิดและลหุโทษ** (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: วิทยุชน.

บรรเจิด สิงคะเนติ. (2547). **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิทยุชน .

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2542). **รัฐธรรมนูญน่ารู้**. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. (2546). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่นส์.

มานิตย์ จุมปา. (2547). **คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

เมธา วาตีเจริญ. (2547). **คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเชิงวิเคราะห์และเสนอแนะ**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ไพศาล.

รชฎ เจริญฉ่ำ. (2545). **กฎหมายอาญา (พิสดาร) ภาคความผิดเกี่ยวกับเจ้าพนักงาน**. กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.

บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด. (2547). **รายงานประจำปี 2546**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

วรพจน์ วิสสุตพิชญ์. (2538). **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.

วิชัย ตันติกุลานันท์. (2543). **คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน**. กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.

วีรพงษ์ บุญโยภาส. (2547). **อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ** (พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติมและปรับปรุง). กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

สถาบันพระปกเกล้า. (2544ก). **สิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของคุรุสภา.

_____. (2544ข). **สิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจ หมวดสิทธิเสรีภาพ**. โครงการเฉลิมพระเกียรติ สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540. กรุงเทพฯ : องค์การค้ำของคุรุสภา.

หยุด แสงอุทัย. (2538). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป** (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บทความ

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2541, 23 กันยายน). “กระบวนการยุติธรรมกับการสร้างความโปร่งใสและระบบการตรวจสอบตามแนวทางในรัฐธรรมนูญใหม่.” *บทบัณฑิตย์*, 4, 54. หน้า 56.

เอกสารอื่น ๆ

- กมลชัย รัตนสกววงศ์ และวรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2540). *แนวทางในการยกร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดักฟังโทรศัพท์และการปรับปรุงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ณรงค์ ใจหาญและคณะ. (2540). *สิทธิผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องโทษในคดีอาญา* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการกฤษฎีกา.
- บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง *หารือปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจับกุมตามมาตรา 78 มาตรา 117 มาตรา 134 และมาตรา 136 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ค่วนที่สุด ที่ นร 0901/0648 ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2546 ถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (เรื่องเสร็จที่ 452/2546)*
- สภานายความ. (2547). *โทษทางอาญาที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

วิทยานิพนธ์

- รุ่งรัตน์ ทับทิมทอง. (2529). *ความเป็นเจ้าพนักงานในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลลิกา อุ่นศรี. (2544). *ปัญหาการรวบรวมและพิสูจน์ยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สมศักดิ์ ถนอมบุญ. (2541). **อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการค้นยานพาหนะ.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย์.
- สุชาติ ตระกูลเกษมสุข. (2543). **การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการดักฟังทางโทรศัพท์.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย์.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงเทคโนโลยีและสารสนเทศ. สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2548, จาก
http://www.ictlaw.thaigov.net/dp/general_info.htm

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

- Larry K. Gaines, Michael Kavne and Roger Leroy Miller. (2001). **Criminal Justice in Action the Core.** Belmont. CA : Wadworthy Thomson Lernning.
- J.scott Harr Karen M.Hess. (2002). **Constitutional Law and the Criminal Justice System.** Belmont. CA : Wadworthy Thomson Lernning.
- CORPUS JURIS SECUNDUM. PLEDGES TO PROCESS. VOLUME 72.** (2003).
- CORPUS JURIS SECUNDUM. SEARCHS AND SEIZURES. VOLUME 79.** (2003).

ELECTRONIC SOURCES

- GERMANY POST ACT. Retrieved March 22, 2005, from
<http://www.iuscomp.org/gla/statutes/PostG.htm>
- UNIVERSAL POSTAL UNION. Retrieved December 4, 2005, from
http://www.en.wikipedia.org/wiki/Universal_Postal_Union

The Federal Data Protection Act. Retrieved September 23, 2005, from

<http://www.datenschutzzentrum.de/index.htm>

DP
U

หนังสืออื่น ๆ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477
พระราชบัญญัติโทรเลขและโทรศัพท์ พ.ศ.2477
พระราชบัญญัติข้าราชการแห่งชาติ พ.ศ.2528
พระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.2502
ระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ.2517
พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2457
พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495
พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548
พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519
ธรรมนูญสหภาพสากลไปรษณีย์

บทความ

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2541, 23 กันยายน). “กระบวนการยุติธรรมกับการสร้างความโปร่งใส และระบบการตรวจสอบตามแนวทางในรัฐธรรมนูญใหม่.” *บทบัญญัติ*, 4, 54. หน้า 56.

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องหารือปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจับกุมตาม มาตรา 78 มาตรา 117 มาตรา 134 และมาตรา 136 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่ง

พร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาด่วนที่สุด ที่ นร 0901/0648 ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2546 ถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (เรื่องเสร็จที่ 452/2546)

CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 79. p.67

U.S. – U.S. v. Van Leeuwen, Wash., 90 S.Ct. 1029 F.2d 1174 (เชิงอรรถ 50)

CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 79. p.67

U.S. – Ex parte Jackson, N.Y., 96 U.S. 727, 24 L.Ed. 877. (เชิงอรรถ 46)

CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 79. p.67

U.S. – Webster v. U.S., C.C.A.Ky., 92 F.2d 462. (เชิงอรรถ 48)

CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 79. p 66.

U.S. – U.S. v. Jacobsen, Minn., 104 S.Ct. 1652, 466 U.S. 109, 80 L.Ed.2d 85. (เชิงอรรถ 24)

CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 79. p 66.

U.S. – U.S. v Cardona-Rivera, C.A.7(I11), 904 F.2d 1149. (เชิงอรรถ 25)

CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 72. p 134.

U.S.-U.S. v. Dubrofsky, C.A.Cal., 581 F.2d 208. (เชิงอรรถ 68)

CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 79. p 308.

Cal.-People v. Weagley, 4 Dist., 267 Cal.Rptr. 85, 218 C.A.3d 569, review denied. (เชิงอรรถ 66)

CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 72. p 135.

U.S. –Cohen v. U.S., C.A.Cal., 378 F.2d 751. (เชิงอรรถ 73)

CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 72. p 135.

U.S. –Paton v. La Prade, D.C.N.J., 469 F.Supp. 773. (เชิงอรรถ 81)

CORPUS JURIS SECUNDUM. (2003). VOLUME 72. p 126.

U.S. – Sciolino v. Marine Midland Bank-Western, D.C.N.Y., 463 F.Supp. 128. (เชิงอรรถ 24)

บรรณานุกรมของใหม่

กฎหมายอาญาภาค 2 และ 3, พิมพ์ครั้งที่ 5, จัดพิมพ์โดยสำนักอบรมศึกษา กฎหมายแห่งเนติ
บัณฑิตยสภา, พ.ศ.2539

พระราชกฤษฎีกา, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, จัดพิมพ์โดยคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, พ.ศ.2504

วิชา มหากุณ, ประวัติศาสตร์กฎหมายและภาษากฎหมายไทย, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ.2523

หลวงสุทธิวาทีฤทธิ, ประวัติศาสตร์กฎหมาย ชั้นปริญญาโท, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ.2516

เสนีย์ ปราโมทย์, ม.ร.ว., กฎหมายสมัยอยุธยา, ห้างหุ้นส่วนจำกัด สีวพร, พ.ศ.2510

บทความ

สถิตย์ เล็งไธสง วารสารไทย ปีที่ 17 ฉบับที่ 66 เดือน เมษายน - มิถุนายน พ.ศ.2540 หน้า 55-62
โชค จารุจินดา. (2514,) “เจ้าพนักงาน” ตามประมวลกฎหมายอาญาหมายถึงใคร “บทบัญญัติ”
เล่มที่ 28 ตอน 2-4 หน้า 414

¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ.2546 บ.นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์

¹ พระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2519 มาตรา 8

¹ พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2542 มาตรา 25

¹ พระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ. 2546
มาตรา 13

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 6

¹ พระราชบัญญัติกรมไปรษณีย์สยาม จ.ศ.1247 มาตรา 1

¹ พระราชกำหนดไปรษณีย์ ร.ศ.116 (พ.ศ.2440) มาตรา 4-5

¹ พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ.2477 มาตรา 5

¹ คณิต ฒ นคร, คณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

D
P
U

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นายพงษ์ศักดิ์ เกตุประเสริฐวงศ์

ประวัติการศึกษา

สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต จาก

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปีการศึกษา 2540

สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต จาก

สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ปีการศึกษา 2540

เนติบัณฑิตไทย สมัย 52 (ปี พ.ศ.2542)

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

พนักงานไปรษณีย์ 7 ทำหน้าที่ทำการไปรษณีย์คูสัต

บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด